Kat. mu svet št. 1-20, 1941-1942

Tab. periodica št. 14

ŠKRABA, PAVLA

MI IN SVET

SPOMNI SE SVOJIH
PADLIH SOBORCEV!

REVIJA SLOVENSKE ARMIJE 1

NASLOVNO STRAN RISAL ŽITNIK ZVONIMIR

V S E B I N A

STRAN			
1	KUNSTELJ	SAMOTNI GROBOVI	
2	UREDNIŠTVO	UVODNA BESEDA	
3	BRATKO	DOKUMENTI	
	DEBELJAK	TABORIŠČE	PRILOGA
9	ILLUSTRATED	TRUMAN IN NJEGOVA VLADA	PREVOD DE LENART VL.
11	GORAZD	POLITIČNA KARIKATURA	
12	GORAZD	POLITIČNA KARIKATURA	
15	MATJAŽ	POVOJNA SLIKARIJA	
	DEBELJAK	IZ FORLIJA	PRILOGA
17	BORŠTNIK	KRONIKA NAŠIH DNI	
18	ROZINA	NAŠ SPORT	
	DEBELJAK	OLJKE	PRILOGA
19	ŠETINA	VEČER V EBOLIJU - SAMA	
20	ILLUSTRATED	FILMSKI KUŽA	PREVOD
21	ŽITNIK	HA-HA	
22	PREŠEREN	KRST PRI SAVICI (GORAZD)	

MI IN SVET

REVIJA SLOVENSKE ARMIJE

LETNIK: I. ⇒ EBOLI, 1. NOV. 1945. ⇐ ŠTEV. 1.

SAMOTNI GROBOVI

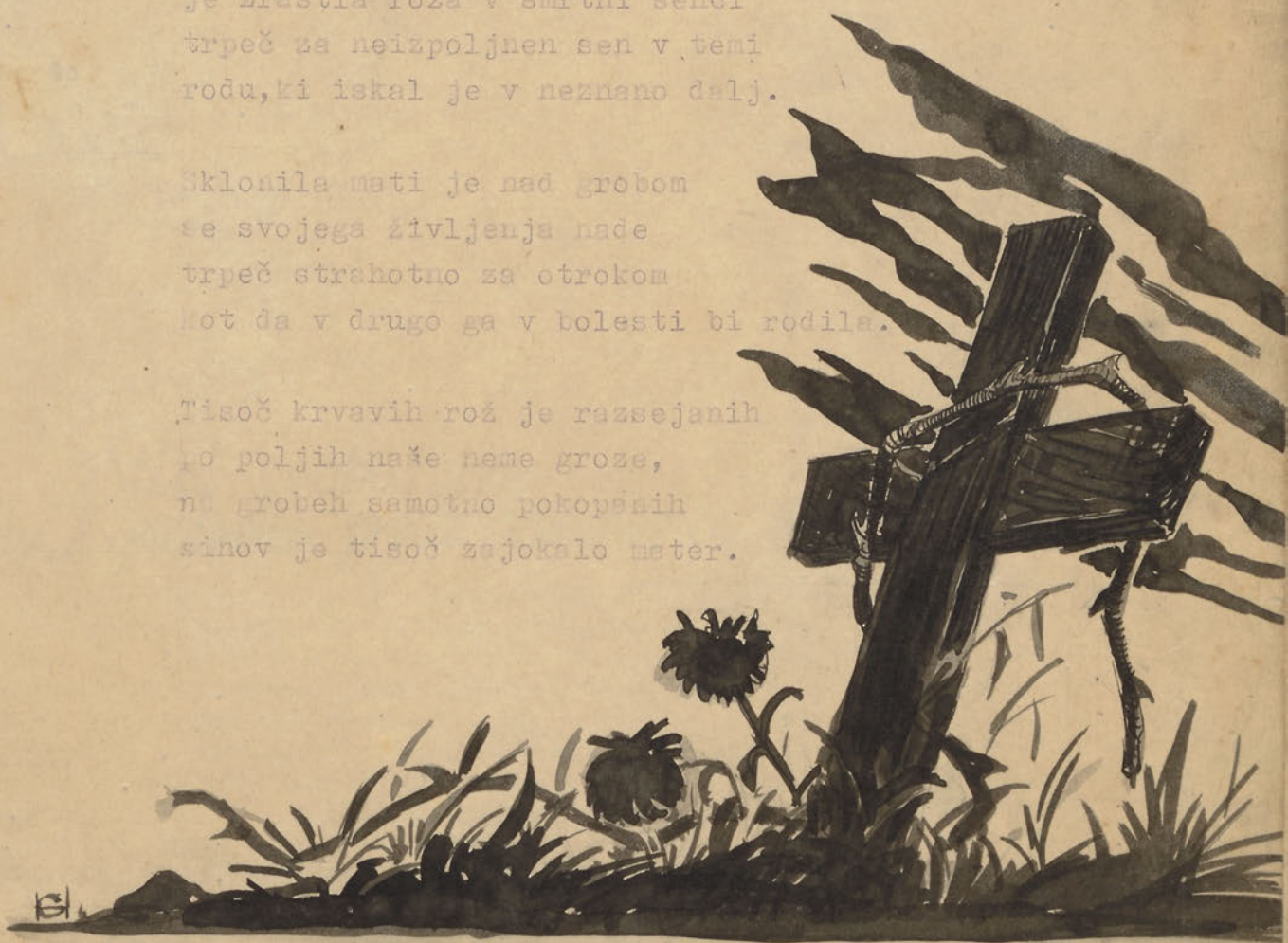
KAPETAN IGNACIJ KUNSTELJ - KURAT

Krvava roža zacvela je v samoti,
med trnjem v žaru plameneče groze
klicala mater je na trudni poti
vodeč jo na neznani grob.

Iz strtega srca v bolečini nemi
je zrastla roža v smrtni senci
trpeč za neizpoljnen sen v temi
rodu, ki iskal je v neznano dalj.

Sklonila mati je nad grobom
se svojega življenja nade
trpeč strahotno za otrokom
kot da v drugo ga v bolesti bi rodila.

Tisoč krvavih rož je razsejanih
po poljih naše neme groze,
na grobeh samotno pokopanih
sinov je tisoč zajokalo mater.

UVODNA BESEDA

" V začetku je bila Beseda..." pravi v svojem Uvodu Sv.pismo " in vse je po njej nastalo in brez nje ni nič nastalo,kar je nastalega v njej je bilo življenje in življenje je bilo luč ljudi - in luč sveti v temi..."

Čeprav je ta citat iz nabožne literature,velja tudi sicer v prenesenem pomenu za prikaz razvoja življenjske poti človekove. Nimamo namena spuščati se v versko razglabljanje,ker hočemo v prenesenem pomenu (beseda = beseda,ne v smislu Sv. pisma - Bog) poudariti,da je beseda ona gibalna sila,ki dviga duhovni,kulturni,moralni nivo človeštva.Ona druži in razdvaja,vpliva dobro in vpliva slabo,daje izraz misli in ideji,oblikuje čustvo in zgodovino.Prav zato spregovori človek v korist in v obrambo nečesa dobrega ter graja in dviga glas proti nečemu slabemu.S tem pa ni mišljen program nobene stranke in nobene ideje kateregakoli svetovnonazorskega prepričanja. Mišljena je le objektivna resnica,po kateri teži vsakdo,ki doživlja tragedijo današnjega časa.Iskanje resnice in sledenje novih načrtov na spoznanju preteklosti ter polpreteklosti je naše vodilo. Vodilo,ki naj bo obenem klic po koncentraciji vseh slovenskih in jugoslovanskih emigrantov, pa naj se nahajajo kjerkoli na površini zemeljske krogle. Dokler bomo tičali glave v pesek, toliko časa n e b o m o i m e l i n o v e J u g o s l a v i j e !

Ne trdimo,da smo ravno mi oni,ki smo poklicani,da razčiščujemo mnogo pojmov in dejstev ter da smo ravno mi oni,ki imamo stoodstotno pravilno linijo,toda menimo smo, d a n e k d o m o r a p r i č e t i ! In,ker je minilo že polnih šest mesecev od maja-mesečne emigracije,pa še ni nikjer ne duha ne sluha o kaki enotnosti,marveč stoje še vedno povsod krepko postavljeni plotovi,smatramo za nujno in času primerno,da pričnemo te plotove razbijati. I z k a t i k r i v c e ž e n a š e d e d a n j i p o r a z o d n. b l a s t i t i s e v s e v p r e k , s e n e p r a v i d e l n t i z a n a r o d ! In prav te narod pričakuje od nas - rešitve!

Gremo se vsakovrstne kombinacije,vsak bi rad zlezel čim višje, neglede na svoje sposobnost in zmogljivost. Postaviti prave ljudi na p r a v o mesto je naše geslo! In tega se bomo v svojih člankih ter kritikah načelno držali. Ni se kregamo,ko nas dogodki p r e h i t e v a j o ! To pa ni vprašanje samo idejne neizgrajenosti,marveč tudi pameti,a še prav posebno: P o r a b e z a k o r i t a !

Ljubimo odkrito besedo,ker ljubimo svoj narod.In,ker ljubimo svoj narod,dvigamo naš glas v obrambo njegovih interesov: I z k r o š s k l o t o v i , ki si jih posamezniki grade okrog sebe, ker nas bo sicer narod pravtako zavrgel,kot je komunistične mogotce.

" MI IN SVET " naj odkriva naši emigraciji pogled naprej,naj jo navaja na razmišljanje,sklepanje in ukrepe, i bodo koristni našemu narodu v odnosu napram svojim bratom,svojim sosedom,napram evropski zajednici in preko nje napram ostalemu svetu. Ne varajmo se: I m a =

m o d o l ž n o s t i in obstojajo o b v e z n o s t i , ki jih imamo kot n a r o d napram j u g u in s e v e r u , v z h o d u in z a p a d u !

Herpard Newman je v tedniku " London Calling "(14.-20.okt.45.) napisal v članku " Politični položaj na Balkanu "(Glej " Glas zaveznikov ",Trst,15.okt.45,) med drugim sledeče: " Poznan staro geslo: Balkan balkanskim narodom! Vi (Angleži) bi ga glasno oznanjali, če bi živeli tam."

To smo Vam hoteli, kot dobri Slovenci in Jugoslovani, povedati ob prvi številki naše revije, ki naj gre od taborišča do taborišča in združuje z besedo vse, ki so dobre volje.

Uredništvo

DOKUMENTI

Da bomo svet tembolj spoznavali, da se bomo v tem spoznavanju učili, ter da bomo tudi iz tega naredili in izvajali zaključke, - uvajamo to novo, za marsikoga morda nenavadno rubriko. Ni vedno dovolj o kakšni zadevi samo brati članek ali razpravico. Pri tem je namreč nevarnost, da člankar zaide v tendencioznost. Objava originalnih dokumentov redno to prepreči, ker se čitatelj lahko sam prepriča kaj dokument govori. Da nam bodo dokumenti bolj razumljivi, jim bomo včasih dodali tudi komentar. Že sami objavljeni dokument bo v nemali meri preprečil, da ti komentarji ne bi bili objektivni.

Objavljenje teh dokumentov ne bo imelo kakšen sistem. Vzeti bodo iz domovine in ostalega sveta. Bodo iz preteklosti in sedanjosti. Imeli pa bodo namen, da na dokumentih spoznamo miselnost in cilj tistih, ki so dokumente pisali.

Za dokumente smatramo vse tiste listine, pisma, spomenice, izjave, deklaracije itd. , ki z ozirom na svojo važnost pomagajo spoznavati in razumevati dogodke v svetu in doma.

Kdorkoli poseduje takšne dokumente in je voljan jih staviti na razpolago za objavo, naj izvoli takšno listino poslati uredništvu.

1. Štiri svoboščine
poslanica preds. Roosevelta Kongresu USA 6.1.41.

"V bodočnosti, ki jo poizkušamo narediti varno, želimo videti svet, zgrajen na temelju štirih, osnovnih, človeških svoboščin.

Prva je svoboda govora in izražanja - vsepovsod na svetu.

Druga je svoboda slehernega človeka, da lahko moli boga po svoje - vsepovsod na svetu.

Tretja je svoboda pred pomanjkanjem; le-ta pomeni, če jo imenujemo z navadnimi besedami, da moramo skleniti takšne gospodarske sporazume, ki naj zagotovijo prebivalcem vseh držav zdravo in mirno življenje - vsepovsod na svetu.

Četrta je svoboda pred ustrahovanjem; le-ta pomeni, če jo imenujemo z navadnimi besedami, zmanjšanje oborožitve po vsem svetu v

tolikšni meri in tako korenito, da ne bo mogel noben narod zatirati nobenega svojih sosedov - nikjer na svetu.

To ni nikakšna utvara dalnjega tisočletja. Je dejanska osnova za svet, ki ga lahko z radimo v našem času in v našem rodu. Takšen svet je pravo nasprotje tako imenovanemu "novemu redu" tiranije, ki bi jo diktatorji želeli uvesti ob gromu topov..."

2 Okolje sporazuma TITO-ŠUBAŠIČ

Ko smo 16.junija 1944 slišali, da se je Šubašič dogovarjal s Titom glede sklenitve sporazuma o sestavi enotne jugoslovanske vlade, smo ostrmeli iz dveh razlogov: mislili smo, da gre za Šubašičev osebni prestop iz kraljevskega v Titov tabor, čudili pa smo se tudi nenadni Titovi pripravljenosti za sporazum. Kasnejši dogodki pa so nam pokazali, da je bil ta sporazum od Britancev zelo zaželjen in da je bil kr.jugoslovanski vladi nujno nasvetovan. Videli smo pa tudi, da je pri tem Tito zasledoval svoje partijske namene, in v nemali meri pri zavajanju ljudskih mas tudi - uspel.

Kralj se je temu sporazumu upiral, zlasti ko ga je tudi odločno odklonil general Draža Mihajlović, dočim je Šubašič mimo kralja delal za sporazum. Tako se je Šubašič drugič sestal s Titom 2.novembra 1944, ko je bil podpisan sporazum o pogojih, pod katerimi se ima sestaviti enotna vlada. 11.januarja 1945 objavlja kraljevska dvorska pisarna izjavo Nj.Vel. kralja, v kateri pozdravlja sporazum, toda postavlja dve pripombi: zaradi kraljevskega namestništva in pa da ni mogoče sprejeti sklep, da bi vršila vso zakonodajno oblast preko AVNOJ-a samo ena stranka. Po tej izjavi se je zahteval odstop premijera Šubašiča, mandat pa je bil poverjen Grolu. Toda že potem ko so časopisi objavili to kraljevo izjavo, pride na pritisk Britancev kar naenkrat do novih konferenc med kraljem in Šubašičem. Churchill pa izjavi med drugim v Spodnjem domu tudi sledeče: "Tito je absoluten gospodar Jugoslavije. Ako kralj ne odobri sporazum, bomo prešli na njegovo sprovajanje, kakor da bi ga odobril. 28.januarja 1945 govori Tito na mitingu AFŽ Srbije, kjer med drugim izjavi: "Danes pa, ko smo pokazali tolikšno širokogrudnost /za sklenitev sporazuma namreč, op.ur./ ti pride kralj s svojimi svetovalci in pravi, da ne mara takšnega sporazuma, ampak da hoče postavljati pogoje. /Vzkliki:"Dol kralj izdajalec!"/ Jasno je, da noben kralj ne zapusti rad svojega prestola, toda čim si vzame neki kralj sam pravico, da po vsem tem, kar se je dogajalo štiri leta v Jugoslaviji, sumi v to, ali je tu demokracija in da postavlja zahteve, da je narodu potrebna svoboda in da se mora narod sam izjasniti, potem je treba reči, da to ni najpoštenejša politika. To so machinacije, ki naj bi napravile zmešnjavo in izzvale državljansko vojno. Državljanske vojne ni, pač pa se je po vsej državi dvignil protest, in je izbruhnilo nezadovoljstvo proti kraljevi izjavi. Evo plebiscita. To je pravi plebiscit, izvršil ga je narod sam. /Vzkliki:"Hočemo Tita, nočemo kralja!"/..." Kato odbija Tito zahtevo, da bi v vlado vstopil "neki Krnjević" in elementi, ki bi samo "natezali, pregovarjali, prinašali ostavke in ustvarjali krize. Nam takih ministrov ni potreba. Naj vendar že naši prijatelji v inozemstvu uvidijo, da smo zelo trmasti in neuklonljivi v svojih zahtevah... Naši zavezniki bodo končno že obrzdali ono natezanje v Londonu. Sporazum se mora takoj sprovesti, ali pa ga sploh ne bo.

To je moje sporočilo onim v Londonu. Mi smo hodili sami in bomo hodili sami. Mi bomo ostvarili naše cilje". Končno je kralj koncem januarja le pristal v celoti na sporazum. Sestavljena je bila nova Šubašičeva vlada, iz katere je izpadel vojni minister Ristić, minister Izidor Cankar, v ostalem pa je ostala ista(Šubašič, Šutej, Kosanović, Marušič). V tem času je podal nekaj izjav tudi specijelni poslanec predsednika Roosevelta, Hopkins in dejal, da se politični problemi osvobojenih držav ne bodo mogli dolgo odlagati po končani vojni in se morajo zato reševati že sedaj. Obenem pa se ne sme dopustiti, da z osvoboditvijo nastane diktatura ene stranke." Daily Mail objavlja 30. januarja vest, da odhaja Šubašič v tekočem tednu v Beograd, in to s polno podporo Britanske vlade, ter " na podlagi poseljnjega razvoja mednarodne situacije", kot pravi nota USA Kralju Petru in Šubašiču. Nota pravi dalje , da bodo USA vodile, kar tiče Jugoslavije, Grčije in Poljske, docela različno politiko od Velike Britanije. 1. februarja, pa izjavi poleg tega tudi Grew, v.d. ministra zunanjih del USA, da bo predlagana edinstvena vlada v Jugoslaviji, šele takrat v skladu z načeli USA ko se bo pokazalo da predstavlja ta vlada stvarno jugoslovanski narod in ko bodo po osvoboditvi izvedene svobodne volitve

Že decembra 1944, pošlje dr. Krnjević Churchillu protestno noto, v kateri obsoja kraljev politični akt, s katerim se monopolizira uprava ene partije v državi. Zaradi tega je bil tudi Tito, poleg drugih vzrokov, proti sprejetju Krnjevića v enotno vlado, kar je predlagal Kralj.(To noto objavimo prihodnjič op.ur.).

V začetku februarja 1945 so postavljeni kraljevi namestniki general Simović Dušan, izvršilec puča v letu 1941, pristaš Tita, dalje minister Šutej ter bivši ban Dravske banovine ing. Sernec Dušan, pravtako Titov pristaš. 7. februarja je bila objavljena vest da Tito prva dva odklanja, pač pa je sestavil svoj predlog, da sta kot delegata NOV v namestništvu Hrvat dr. Ante Mandić in Slovenec ing. Dušan Sernec. Kralj je moral v tem popustiti (12. februarja je bila končana konferenca v Jalti!) in Titovima delegatoma dodal še Srdana Budisavljevića. Šubašič je nato podal demisijo, namestniki so jo sprejeli in poverili mandat za sestavo nove vlade Titu. Tako je bila 7. marca 1945 sestavljena enotna jugoslovanska vlada, v katero so vstopili vsi štirje ministri poslednjega Šubašičevega kabineta, in tudi Grol, kot posameznik. Vsi ostali ministri (vseh je bilo 27), so bili pristaši NOV.

Britanci so v svoji politiki-to danes priznajo-proti Titu pogrešili. Pri tem je imela seveda tudi Savjetska Unija nemalo besede! Britanci so Titu preveč zaupali, premalo so za pa poznali! Mislili so, da bodo oni izigrali njega, pa jih je-zaenkrat-Tito. Danes hite popravljati, kar se popraviti da. O tej njihovi politiki prav zanimivo piše Rebecca West v "Time and Tide" 26. maja 1945.: "Kadarkoli se je kak britanski minister čudil britanski protititovski politiki mu je prišlo iz Vojnega Ministerstva opozorilo, da je Tito praktično na tem, da dobi vojno za nas. Ta zatrdila je podpirala šepetana prevljica, da so Titova protibritanska čustva samo navidezna, da tako komunizem, da je Tito, dasi je bil komunist, komunizma sedaj sit, da je pripravljen zapustiti ga, in da bo postal ganjen v osebni

naklonjenosti do Britancev, kot je brigadir Fitzroy-Maclean, lutke britanske vlade in britanske vojske. Mnogo naivnosti je treba, da verjameš, da bo človek Kominterne, s komunisti okoli sebe in z Sovjetsko Unijo v ozadju, mislil na to, da zapusti komunizem, razen, če bi mislil izvršiti samomor. Pa tudi Titova vojska ni predvidenih vojaških akcij nikoli izvršila. Nemce v Jugoslaviji so pometli Rusi, ker so jim stali na poti pri prodiranju proti Dunaju. V ostalih predelih Jugoslavije, pa so nemške čete kapitulirale tedaj, ko je kapitulirala Nemčija ali celo kasneje".

Tedaj je Tito forsiral in želel sporazum, kaj je pri tem nameraval in kakšne cilje zasledoval, pa nam najbolje govori sam Milovan Djilas, Zvezni minister za črno delo in šef zunanje-političnega odbora Centralnega Komiteta KPJ (govor v maju 1945 pred višjimi oficirji OZNA-e in funkcionarji KPJ)-:

"Kako je prišlo do današnjega namestništva? Z namenom, da bi preprečili kraljev povratek v domovino, je bilo sklenjeno po drugem sporazumu Tito-Šubašič, da se bo formiralo namestništvo, v katerem mora biti en Srb, en Hrvat in en Slovenec, toda stem, da bo dvojica od njih izhajala od onih, ki so bili v NOB (Narodno osvobodilni pokret), eden pa od onih, ki v njem niso bili. Potem je Šubašič odpotoval v Moskvo, ki se je z sporazumom tudi strinjala. Ko se je vrnil v London, je prišlo do Kraljeve zamere in izjav proti sporazumu, pri nas je prišlo do demonstracij proti Kralju. Zakaj je nastalo Kraljevo nezadovoljstvo? Šlo za tem, da je kralj preko namestnikov hotel obvarovati svoje pozicije, ko bi ob primernem trenutku kompromitiral OF. On je hotel s pomočjo ustave izvati, da mi razženemo tako namestništvo in, da izzovemo državni udar. Mi se s tem nismo strinjali, ampak smo čvrsto stali na tem, da sta dva človeka iz NOB, da bi tako namestništvo bilo za NOB. Kdo od zaveznikov je kralju v tem pomagal? Pomagali so mu največ Amerikanci. Ker oni niso imeli prej nobenega vpliva v Evropi, zato sedaj pomagajo kakršnimkoli odpadkom kot n.pr. kralju, da bi tako ojačali svoje pozicije v Evropi. Ameriški tisk nas je tedaj napadal, z uradne strani pa so padale izjave, da se oni v te stvari ne bodo umešavali. Uradno stališče Anglije je bilo za nas, tako Eden in drugi, pa tudi ves angleški tisk je v glavnem pisal proti Kralju in se izrekel za ustvaritev sporazuma Tito-Šubašič. Toda bili so tudi taki, ki so govorili proti nam, češ, da ima Kralj posebne nadljudske pravice in, da se mora o tem voditi računa. V tej situaciji, ko se je zahtevalo rešitev tega vprašanja, smo se mi postavili na ostro stališče in rekli, da bomo obrazovali vlado, pa makar brez Šubašiča in Kralja in namestništva. Po Krimski konferenci je prišlo do sestave namestništva. Za namestništvo je bilo predlaganih več osebnosti, toda Kralj je pristal na Srdjana Budisavljevića, Serneca in Mandića. Ni slučajno, da je Kralj izbral Budisavljevića, to je preračunano s tem, da bi nekoč mogli reči, da Srbija ni sodelovala s NOB, ker ni zastopana s Srbijancem, ker je Budisavljević predvojni Srb. Sestava namestništva in vlade je naša velika zmaga. Vlada je ustvarjena s spojitvijo nacionalnega komiteta Šubašičeve vlade in z vstopom še nekih drugih politikov. Nebi bilo pravilno smatrati to vlado kot brez principjelni konglomerat raznih elementov, ali da sta to dva elementa ki sta se začasno spojila. Brez dvoma je, da je v tej vladi malo število ljudi, ki nimajo zveze z NOB, kakor n.pr. dr. Šutej, toda ni-

kakor kot Grol.To ne smemo smatrati zaradi tega, ker so v Šubašičevi vladi bili ljudje za NOF.Vlado je treba smatrati kot korak naprej kot nov moment v razvoju naše borbe in novo politično pojavo.To je vlada,ki je Jugoslavija doslej ni imela.Opazujoč razvoj nar.osv.borbe vidimo,da je prej obstojala vlada v inozemstvu, formalno priznana od zaveznikov, in stvarna vlada v domovini, toda nepriznana.Obstoj dveh vlad je bil neki dobi pravilen in koristen, ker smo tedaj vodili borbo proti taki tendenci, ki je stremela, da predamo oblast kralju in njegovi vladi.Ko se je po osvobojenju Srbije in skoro cele Jugoslavije situacija spremenila, se je tudi pred nas postavilo vprašanje državne oblasti in ureditve odnosov s sosedi v inozemstvu.V tem času so se pojavili novi politični momenti, kot intervencija v Grčiji, ki so izvršili zavezniki pod okriljem grškega Kralja in grške vlade.Ako imamo priznano vlado v inozemstvu, tedaj smo močnejši in nismo samo pokret in vojska, ampak priznani faktor.Razvoj takšnih prilik nas je privedel do zaključka, da obstoj dveh vlad postal ovira v borbi za svobodo, demokracijo(Titovo op.ur.) in neodvisnost. To je osnova, ki je taktiko naše partije vodila, da pristopi k rešitvi tega vprašanja.Obenem je obstojala možnost, dokler sta obstojali dve vladi, da Draža in Pavelić in drugi razširijo državljansko vojno v notranjosti in, da motijo ustvarjanje enotne vlade.Toda z ustvaritvijo enotne vlade, so vsi ti izgledi propadli.Oni morejo edino , da se resno branijo!Naša partija si je bila z ostvaritvijo sporazuma svestna svojega cilja.Ki ni to proti kompromisu, toda nismo kompromisarji- to je v stvari revolucionarno.Sestavo skupne vlade je treba smatrati kot nov korak naše partije naprej.Kakšnega značaja je nova vlada?Ali je ta vlada buržuazno-demokratska ali sovjetska?Ne eno, ne drugo!To je narodna vlada, ki je doslej nismo imeli.Še na sedmem kongresu kominterne je bilo govora o narodnih vladah,vladah narodne fronte.Karakteristika narodne vlade je, 1.)ker se orožje nahaja v rokah proletarijata in kmečkega stanu, ne vzemajoč to dobesedno, ker se orožje vedno ne nahaja samo v njih rokah, ampak,ker je v njihovih rokah komanda;2.)Takšna vlada mora biti dosledna v borbi proti reakcionarnim elementom in dosledna v borbi za demokracijo(Titovo op,ur,);3.)dosledna za zagotovitev nacionalne enakovrednosti, in,4.)dosledna v pomoči širokim narodnim masam v ekonomskem in materijalnem pogledu.Takšna je pravzaprav naša vlada.(Govornik ni omenil, da je priplavala na površje po krvi skoraj dveh milijonov Jugoslovanov,op.ur.)Kratka karakteristika izvestnih ministrov.Šutej je reakcionarni politik.Njegov vstop v vlado,je mala popustitev na liniji sporazuma Tito-Šubašič.On se je v precejšni meri kompromitiral proti NOF.Z njegovim vstopom mi samo pridobimo, on ne menja nič na značaju vlade.Šubašičevo ponašanje je bilo dobro, če tudi včasih kolebljivo. On se je v celoto najbolje držal in branil sporazum najbolj konsekventno in uporno.Šubašič je človek, ki za Anglijo in Ameriko ni komunist, in kateri mislita preko njega vplivati na nas.Praktično bi bili odnošaji i USA in Anglijo napeti,če bi bi minister zunajih del kak komunist.Šubašičeva osebnost je najbolj prikladna za zunajega ministra.Kosanović ni pomembna osebnost, niti po tem, ker je prečanski Srb, niti kot politik.Grol bi moral biti kraljev namestnik.Ko je prispel v domovino, je takoj zahteval, da stopi v vlado, ker ni hotel biti v opoziciji.Izpočetka naši na to niso hoteli pristati.Toda, ne samo, da smo ga sprejeli v vlado,ampak je tudi podpredsednik.Kot politik je poznan kot reakcionar in Dražin pomagač.Njegov vstop je tre-

da tolmačiti iz sledečih momentov: karakterističen je moment, da srbska buržuazija sedaj zapušča Dražo, praksa in vojna jim kažeta, da ne morejo iti v borbi proti NOP in, da bi izgubili bitko. Zato je njihova namera, da vstopijo v NOP in ga v bodoče v tej ali oni situaciji razbijejo. Oni prehajajo na taktiko, da ubležijo "Titovo vino", kot je rekel nek Anglež. Grol ni bil sprejet na pritisk Anglije, Amerike in Rusije, na njihovo priporočilo, ampak je to taktične poteza našega vodstva. Anglija nas hoče izolirati od vsake politične osebnosti, ki se more izkoristiti. Vstop Grola pomeni, da se mi ne damo izolirati od izvestnih močnih političnih osebnosti. Stojimo na stališču da demokratski pokret ne pokaže tendenco slabljenja, ampak tendenco večanja in zbiranja novih mas okoli naše fronte. Četudi smo v Srbiji slabi, smo močnejši od takrat, ko smo vanjo prišli. V svoji politiki Osv Osvobodilne fronte in zvezah z masami, smo prišli do teh mas; Vstop Grola v vlado nam bo pomagal , da tako pridemo tudi do drugih mas.

Naše naloge: Notranja partijska naloga je, krepiti partijo. Karakteristika partije je elastično taktiziranje do največjih možnosti. Forme naše borbr se razlikuje od Leninove borbe... Mi, komunisti, smo prvi dolžni, da ustvarjamo državo. Narodno-osvobodilni odbori so osnova naše državne oblasti. Ne smemo se navdušiti že nad tem, da smo mase zbrali, ampak moramo mase voditi od situacije do situacije. Zato mora naša partija preko OF posvetiti tem masam veliko pozornost. Komunisti morajo vlado popularizirati. Odloki AVNOJ-a so se sicer spremenili toda spremenila se je tudi situacija. Osnovna načela narodno-osvobodilne borbe pa so ostala. Ono kar se je spremenilo, so samo, taktične spremembe. Strateški princip pa je ostal isti kot v odlokih AVNOJ-a."

(K zgornjemu članku)
MILOVAN DŽILAS
minister za Črno Goro.

Zakaj smo Slovenci reveži.

(Narodna pripovedka)

Ko so se narodi sveta zbrali in si delili med seboj dobrine tega sveta, so hoteli Latinci modrost, Grki umetnost, Amerikanci iznajdljivost, Angleži morje, Francozi....

" In kaj hočete vi Slovenci?"

" Ne moremo vam tega povedati že danes, ker se nismo še zedinili."

In ostalo je pri tem do današnjega dne.

TRPLJENJE JE VAŽNO SREDSTVO ZA IZOBLIKOVANJE SVOBODNE ČLOVEŠKE OSEBNOSTI !

EDINO NASILJE, KI JE UPRAVIČENO, JE NASILJE PROTI NEUPRAVIČENEMU NASILJU !

NE SAMO, KAR VELEVA NU STAN, KAR MORE, TO MOŽ JE STORITI DOLŽAN!

HOČEMO PREDNOSTI IN PREDPRAVIC!

HOČEMO SVOJE PRAVO IN SVOJO PRAVDO!

Truman in njegova vlada

Možje okrog Presidenta, so tu prestavljeni v seriji osebnih in političnih studij.

Harry S. Truman, še ves pretresen nad smrtjo svojega prednika Roosevelta, je zaprisegel svoji veliki dolžnosti in svojemu sedežu v Beli Hiši.
Ko je prvič pozvonil v svoji delovni sobi, je v[illegible] stari sluga in pozdravil po šegi novega predsednika. Predsednik je pozval Jimmy Byrnes-a k sebi in sluga je naročilo naglo izvršil. Jymmi je prihitel k svojemu staremu prijatelju na pogovor in sedaj se nam nudi prilika, da se ga pobliže ogledamo. Byrnes je žilav "mladenič" 65 let, rojen v južni Karolini in irskega porekla, zamj bi lahko dejali da je sveženj energije, kontroliran po metodičnih možganih.----Oba moža sta ostala dalje časa skupaj in ko, se je Byrnes končno prikazal iz prezidentove pisarne je telegraf začel brenčati, telefon zvoniti in sekretarji in sekretarke begati sem ter tja. Po kratkem premoru posvečenem spominu Franklinu D. Rooseveltu, je bila Bela Hiša zopet vrtinec dejavnosti- hitri sunki političnega pulsa ZDA so udarjali istočasno s sapojemajočimi dogodki preko vsega sveta. J. Byrnes je bil jasno predestiniran za visoko [illegible] boBil je določen kot naslednik belolasega Edwarda R. Stettiniusa, kot državni sekretar-amerikanski zunanji minister.

GIBČNA UPRAVA

Naglo, drugega za drugim, je poklical predsednik svoje prijatelje naj vstopijo. Prišli so Thomas Clark, Lewis Schwellenbach, Robert Hannegan, Anderson, Vinson in še drugi.
Preden se je odpravil na pot na veliko potsdamsko konferenco in medtem ko se je pripravljal na svoj obisk v Londonu, je zbral okoli sebe mogo strokovnjakov ki so uživali njegovo zaupanje. On je naparavil ameriškansko upravo moderno kolikor je bilo le mogoče in ustvaril podadko , ki jo najbolje opišemo z "pravi Truman". Prezidentov izbor kaže nezmotno korekcijo Rooseveltove taktike. Dokazuje da se je Truman odločil, da da svojim sodelavcem večjo avtoriteto in bo on po tem takem vršil le neke vrste superrevizijo nad njimi., namestu da bi sam vodil njih delo. Zunanji posli katere je Roosevelt vodil skoro lastnoročno, so bili poverjeni Byrnesu. Prvi njegov razgovor z predsednikom je bil, (sedaj vemo) da podа predsedniku kolikor mogoče verno sliko, pogovorov , ki jih je imel v Yalti, in pri katerih je igral zelo vidno vlogo

VOJNA PRINAŠA NOVE NALOGE

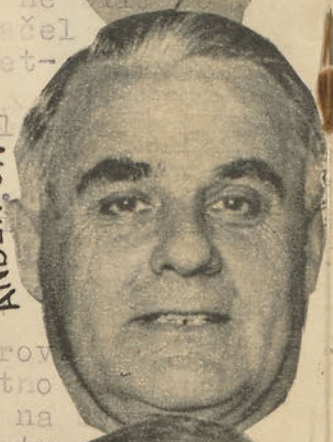
Kakšne vrste človeš je zunanji minister J.F.Byrnes? Pogoče je to najmanj kar moremo reči o Jimmy-u, in sicer da je bilo njegovo imenovanje odobravano širom sveta, ki ga obsega Amerika in, da je bilo prav tako naglo potrjeno od senata, kisicer takoj le redko kaj odobri. Toda Byrnes je storil preveč zase svojo domovino, da bi njegova izvolitev ne bila dobrodošla v katerem koli pogledu. Mali Irec, ki je začel svojo službo kot sodni reporter, in je kmalu položil odvetniški izpit. Sedaj je tega minilo 24 let, odkar je bil izbran prvič na Kongresu in od takrat se je uspešno boril pri vsakih volitvah za Hišo Reprezentantov in kasneje za senat---Vojne zahteve so prinesle nove naloge za Jimmy-ja. Bil je imenovan na dvoje mest od katerih je v veliki meri zavisel uspeh Amerike. Najprej je postal prvi direktor pisarni "Ekonomske stabilizacije", nato direktor nove pisarne Vojne mobilizacije- neke vrste amerikanski Ernie Bevien, z dolžnostmi pol ducata drugih kabinetnih ministrov.

Delal je od devetih zjutraj pa do polnoči na tenkovestno urejeni pisalni mizi z enim telefonom in se zanašal bolj na svoje možgane kot na svoje pomočnike. Tako je Byrnes krepostno živel v vzhodnem krilu (East Wing)-on ga v šali imenuje Levo krilo (Left Wing) Bele Hiše, vedno v tesnem kontaktu s svojim šefom na drugi strani dolgega hodnika. Govori se malo o Byrnesu v Ameriki. Toda govorijo o njegovi veliki zmožnosti in navdušenju do dela, ter o njegovem trdoglavem realizmu. Medtem ko Byrnes odprta knjiga, kar tiče njegove politične kariere, je manj znanega v inozemstvu o drugih njegovih sodelavcih. Toda ponovno je Amerika odobravala večino novih dogovorov, ki imajo dvoje skupnih potez- prinašajo na vrh može, ki so predsednikovi resnični prijatelji in delajo na čistem političnem delu s tem, da so tesno zvezani s senatom.

N O V I N C I .

Ko se ozrebpo novodošlih je opazovalec presunjen po osebnosti Clintona P.Andersona, 49 let starega člana iz New Mexika, ki je novi "prehranjevalni" minister z oblastjo nad celokupno ameriško prehranjevalno politiko. Prehrana ni samo problem v Ameriki, Britanija, Evropa ves svet stoji pred- prehranjevalno krizo. Prav tukaj poseže vmes Clinton Andersen, neisprosen sovražnik nezmožnosti in "rdeče trakulje" (gladu), izrazit kritik, ki je spravil na svetlo marsikateri šakandal v prehrani, in se je javno boril proti zastarelim metodam in počasnemu reševanju prehranbenih problemov. Ker je sam gospod-kmet je ponosen na svoje i izvirno znanje te stroke.-Še več kot samo ameriški problem prehrane, pa zavisi od načina, katerega uporablja novi poljedelski minister pri izvrševanju svoje visoke funkcije. Niso samo vojske tiste, ki marširajo po svojih trebu-

ENTENTE CORDIALE

ВПЕРЕД
45

hih, tudi v miru mora vojska biti hranjena! In h r a n a je politična sila-hrana-in denar! Kjer pridejo v poštev ameriške finance, se moramo spomniti možgan moža , ki prihaja redno vsaki dan ob 9h, smukne v predsednikovo pisarno na dolg in resen razgovor, ki se suče okoli obširnih in raznolikih zadev. To je g. Fred Vinson, katerega je Truman do očil za naslednika g. Henrija Morgethaua kot ministra financ. Vinson, podeželski advokat, ki je postal glava 10.000.000.000 funtov od federativne posojilne agencije je Byrnesov prijatelj in on ga je uvedel v posle, katere je on sam preje izvrševal. Gospod Vinson izgleda skoraj dobrodušen, izvenredno "amerikanski", toda, verjetno mu njegovo ogromno teoretično znanje zapletenih finančnih in fiskalnih zadev daje utis "profesorja". Toda oni, ki ga dobro poznajo, zavračajo ta utis in ga opišejo kot resnega, trdnega in praktičnega brez najmanjšega znaka študije okrog njega. In prav v finančni sferi je bilo ameriško politično življenje često pod vplivom "pressure groups", grup pritiskačev in investiranih obresti. Te grupe vidijo v Vinsonu svojega najhujšega nasprotnika. Seprav vemo še zelo malo o zadržanju novega finančnega ministra napram internacionalnim financam, toda lahko pričakujemo, da bo v svetovnih zadevah stremel za prakso, ki jo je tako odločno pridigal doma. V širšem smislu besede, on je za "visoke plače", ima močan protimonopolistični program in davkarstvo je njegova najmočnejše točka. Veruje v fiskalno (poljedelsko) politiko, katere cilj je, da doseže polno zaposlitev.

SODNIK IN ŠEF POŠTE

Sta še 2 druga ministra, čijih vpliv se verjetno ne bo močno čutil preko obal Združenih držav, toda spomniti se moramo njih osebnosti, da si lahko napravimo celotno sliko Trumanove uprave. To sta sodnik general Thomas C. Clark-"Tom" za vse Amerikance, in minister za pošto, gospod Robert Hannegan "Bob", Eden izmed najpriljubljenejših izrekov Toma Clarka je: "Dober advokat ne pili pravde, če ni siguren, da bo zmagal!" Njegovi prijatelji pravijo, da uporablja Tom ta maksim vsepovsod. Tom ne začne nobene stvari, če ne ve, da jo bo lahko z uspehom sprovedel. Nekateri ljudje so bili začudeni nad imenovanjem lepega, visokega moža, vendar izgleda, da so pozabili, da je bil Clark v tesnih zvezah s tedanjim senatorjem Trumanom, ki je bil glava preiskovalnega komiteja, ki se je boril proti potrati in korupciji v ameriški vojni ekonomiji. Vse odkar je njegov mehki južni naglas zadonel po pisarnah v sodnem oddelku, so njegovi uradniki stavili na barvo njegove kravate, v kateri se bo v naslednjem trenutku prikazal. Imel jih je pedeset.
"Bob" Hannegan, je na drugi strani morda najbolj protislovna figura v Trumanovi posadki. Ni vedno ljubeznivega naglasa v glasovih, ki ga opisujejo kot politika. 42 let stari, povsem okrogli atlet, prikupljivega obnašanja in prvorazreden odvetnik "ob strani" je človek, ki je oženil ljubico iz mladeniške dobe, in je bolehal na protislovni izpostavljenosti, ko je postal predsednik Nacionalnega Komiteta demokratske stranke. Radi tega svojega položaja jetrdno delal na tem, da bi bil Roosevelt ponovno izvoljen. Truman sam bi priznal, da dolguje svoje imenovanje za podpredsednika v veliki meri Bobu. Skozi vso svojo vročično politično kariero je Hannegan ostal udaren napram svojim sovražnikom, genijalen s svojimi prijatelji, zgovoren-v dobrem smislu-i box-turnirji, i nogomet sta mu ostala tako pri srcu, kot zmeraj. Med možmi s katerimi se skušamo spoznati in stopiti v prijateljske stike je:

Senator LEWIS B. SCHWELLENBACH

ki je nadomestil madamme Perkins, kot "Sekretary of Labour" (tajnik za delo)

Njegova funkcija bi se zdela strogo narodna, če se ne bi širile govorice, da je prezident Truman poklical velikega, tenkolasega senatorja, da bi postal njegov "Harry Hopkins" zaupni svetovalec in ambasador. Retič, diplomiran na univerzi v Washingtonu, je bil Schwellenbach eden od številnih novopečenih senatorjev z prezidentom Trumanom v letu 1935, ko so skupaj sedali v zadnji vrsti. Bilo mu je namenjeno, da pride v ospredje s predsednikom. Schwellenbach, se govori ni bil preveč prestrašen ko je prevzel nehvaležno funkcijo ministra za delo, toda on se ne bi na noben način upiral ko ga je prezident poklical. V resnih laburističnih borbah ki so del ameriškega političnega življenja, pričakujejo od Schwellenbacha da bo dajal tako težko kot jemlje. Odkrit je najskromnejši pridevnik ki se da uporabiti z ozirom na njegovo govorico. Nadalje so še štirje ministri ključarji iz Rooseveltove dobe ki so še vedno v službi. Te pa že poznamo: rdečelasi Henry Wallace, zadnji viceprezident U.S., sedaj trgovinski minister ki dela na tem, da doseže stoletje preprostega človeka, Harold L.Ickes, veteran-minister za notranje zadeve, čigar odgovornosti segajo od Alaske pa v Puerto Rico, James V.Forrestal, minister za mornarico, hiter, poln vneme; in Henry L.Stimson, čigar funkcija najbrže ne bo trajala preko zaključka japonske vojske.

4 DOBRO ZNANE OSEBE

Izmed njih , Forrestal, mornariški pilot iz prejšnje vojne, - Stimson "stari vojni konj", je služil kot minister za vojsko pod predsednikom Taftom v letu 1911 in kot državni tajnik pod prezidentom Hooverjem v letu 1929. Kot "Glas Amerike" se ga je slišalo na mnogih delegacijah v inozemstvu vštevši londonsko pomorsko konferenco v letu 1930.

Harold Ickes, preprost z očali, čokat, je popularna oseba v Ameriki katera ima rada malega moža, ki stalno dela v srajci in ki je prav tako dober v borbi proti politikom kot v gojenju nagrajenih dalij. Medtem ko njega opisujejo kot navadnega človeka, se prav nič ne obotavljajo pri nazivanju Henry-ja Wallaceja kot enega izmed najbolj svojevrstnih karakterjev ki jih je kdaj koli nosil ameriški politični oder. Njegove ideje in njegov glas so prekoračile ocean in navduši-le može preko vsega sveta. Toda na našem vedno bolj in bolj povezanem svetu ima vsak drug član Trumanove vlade isto možnost da se uveljavi kjer koli žive civilizirani narodi.

Ali hočeš biti človek,

KI JE NEKAJ - ALI KI NI NIČ,
KI IMA SVOJO HRBTENICO - ALI TUJE BERGLE,
KI MI - ALI JE NAPRODAJ,
KI IMA ČAST - ALI JE NIMA,
KI IMA NARODNI PONOS - ALI KI GA NIMA,
KI IŠČE LE SEBE - ALI DA VSAKEMU SVOJE,
KI VE, KAJ JE NJEGOVA DOLŽNOST - ALI NE VE,
KI VE, DA IMA DOLŽNOST DO NARODA - ALI NE,
KI JE RES SLOVENEC IN JUGOSLOVAN - ALI NE ? !

TOVARIŠI! NARODI JUGOSLAVIJE! OPOZICIJA JE PROPADLA
ŠE PAR MINUT IN PROGLAŠENA BO REPUBLIKA
ZATO VZKLIKNIMO VSI ŠE ZADNJIKRAT: SMRT
FAŠIZMU — ŽIVELA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
ATOMSKA BOMBA
MADE IN USA & ENGLAND

Nacionalisti pod okupatorjem

Nacionalisti v svobodni Jugoslaviji

POVOJNA SLIKARIJA

VOJESLAV MATJAŽ

Zavriskalo je v zraku kot nekaj sončnega in pomladanskega, pa padlo na tla in obmirovalo. Mar je konec? Mar so se peruti strle? Ali je umrlo?...Pa še vedno je ozračje polno tistega vriska in pojočega smeha, polno razigranosti in veselja... Kje si,domovina?... Mar nam res ostajaš v oblakih in bežiš od nas kot oni v dalj?...Ne, saj še čutimo tvoj dih, tvoj poljub goreč, le - tvoj obraz...Megla je preko morja... Nas pa obdajajo hribi...

In mislimo nate... Radi bi ti poleteli naravnost v naročje, a čas beži... A jaz, in ti, mi vsi?... Kot iz groba vstajamo...

"Če bi še enkrat živel, bi hotel biti - kameleon..."

"Če bi še enkrat živel, bi hotel biti - papiga..."

"Če bi še enkrat živel, bi rad bil to, kar naj bi bil - človek..."

Kje stojimo? Na križišču?... Ne, križpotja ni, ker je že bilo...

"Če bi še enkrat živel, bi rad bil tudi - junak..."

- -

Danes sije sonce. Jutri bo morda dež. Morda toča, morda pa bo jasno. Kaj bi pravil, saj nisem vremenoslovec... In vendar je to važno, če ne nujno.

"Stojiš in gledaš?"

"Kaj bi rad?"

"Ne vem... Če bo jutri..."

"K vragu s tabo filozof, studiš se mi..."

"Ej, ti si mlad in neizkušen!"

"Kaj potem? Še raje bi bil otrok... Odkritosrčen, nezahrbten otrok... A, kaj!"

Zažvižgal je in vtaknil roke v žep.

Obrnil sem mu hrbet, da ga ne vidim.Njegovo rojstvo in njegova smrt sta enako brezpomembna...

- -

"Štiri leta, razumeš, štiri leta..."

"In četudi deset, vseeno!" sem odvrnil.

Pogledal me je izpod čela - neverni Tomaž. Da ne bi smel?Smešno...

"Grem pa čez žico!"

"Pojdi!"

Pa ni šel. Potem sva še večkrat govorila. Če je pa verjel, ne vem. Saj je res težko...

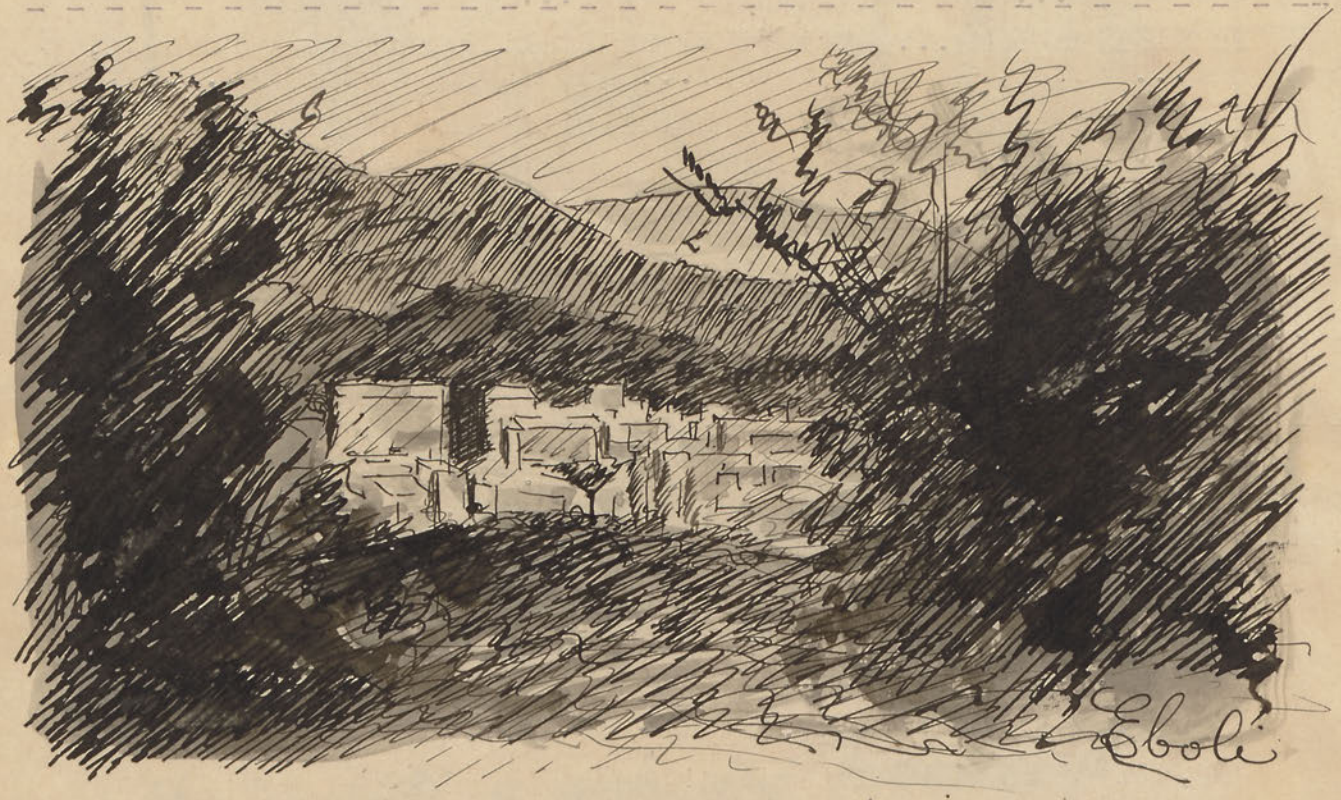
Šesti mesec že teče...

Poiskal sem ga... Vneto je nekaj rezljal, strigel, upogibal, lomil in s kamnom pribijal.

"Viš, to bo omarica, to so predali, s tem bom pa obdal..."

"Hm. Torej delaš?"

Spet me je pogledal izpod čela - ?!?!?! Zakaj pa ne bi smel ? Smešno... Saj ni svetega Jožefa konj... Zdaj se razumeva.

Iz kapele doni pesem... Doni in valovi preko šatorišča kot rahel odmev iz domačih krajev in zdi se mi, kot da vidim napolnjene cerkve, v katerih se dviga dišeči vonj kadila skozi stolpe pod nebo, prosec milosti in prizanašanja jeze božje, kot pred meseci, pred letom dni... In vojna je sedaj preč...

Ne, saj to je laž! Laž, grde sanje, odurno režanje miru v obraz...

Glej, kak to vihrajo zastave zmage,
ob njih se vije črni trak...

In kot bi umetnik v fantaziji naslikal, stoji v večernem mraku belo, čisto belo, ob hrib prilepljeno mesto - Eboli...

Nad njim plove štirimotornik, svečano in dostojanstveno. Niti ptice se ga več ne plaše, celo one so zadobile svoj mir...

+ + + + + + + + + + + + + + +

KRONIKA NAŠIH DNI

V tej rubriki bomo zapisovali vse pomembnejše dogodke v našem taborišču,da prikažemo razgibanost našega življenja in,da obvarujemo te dogodke pred pozabo.

Razen v dnevnikih nekaterih posameznikov,bodo odslej vsi dogodki v taborišču zabeleženi tudi v našem listu in tako ohranjeni javnosti.

Poleg tega bomo skušali v okviru te rubrike tudi postopoma objavljati spomine na pretekle dni;zato pozivamo vse čitatelje,da nam pošljejo kratke opise svojih doživljajev,da bo ta rubrika čim pestrejša in verno zrcalo naših preteklih in sedanjih dni.

UREDNIŠTVO

Dne 12. okt. sta I. in II. bataljon našega polka napravila izlet v okoliške hribe.

Zbralo se je lepo število pripadnikov obeh bataljonov,ki so pod vodstvom g. majorja Save disciplinirano odšli iz taborišča.Zunaj žice se je prav kmalu razvila tradicionalna " kolona po jedan ",da se je zdelo,kot da smo v skeiji nekje na Krasu,ali v notranjskih gozdovih.Prešerni vriski so odmevali po gošči.Manjkale so samo puške pa bi bilo kot nekdaj v starih,dobrih časih.

Kmalu smo prišli ven iz gošče in se pričeli dvigati navkreber. Sonce se je krepko uprlo v naše hrbte in srajce so druga za drugo izginjale za pas ali v torbice.Mimo preprostih ovčjih staj,vsekanih v kamenite sloje smo prišli (nekateri - zlasti nežni spol - prisopihali) na vrh, kjer smo si nekoliko oddahnili. Nato smo krenili dalje in kmalu se nam je odprl zanimiv razgled proti severovzhodu, v griče in skalnata pobočja sredi katerih so čemela siva,skoro neopazna mesta. Na desni strani je ležala strma soteska,ob njenem vhodu so se jasno videle cevi hidroelektrarne,ki je ležala nekje v dolini.

Tik za hišo na vrhu grebena,smo uzrli mogočnega " gospoda ",ki se je v vsej svoji veličini hladil v zeleni travi in nas nekako zviška motril.Bil je,to precej obilen,črn prašič,ki je vzbudil upravičeno pozornost in spoštovanje,pri nekaterih tudi želodčne motnje.

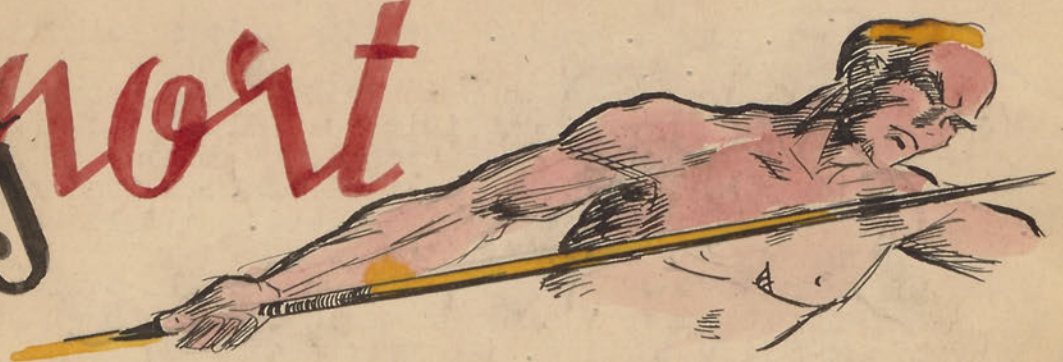
Na desni spodaj je ležalo taborišče in šele z vrha si mogel videti,kako velik prostor pravzaprav zavzema.Na raznih krajih se je dvigal dim in kazal mesto takozvanih kuhinj.Tudi mesto samo se je pokazalo precej večje.

Obšli smo večje posestvo,prečkali majhno dolino,nato pa smo se skozi oljčni nasad povzpeli do razvalin samostana Madonna delle Scale, kjer se nam je spet odprl lep razgled na mesto,taborišče in polje ter morje v daljavi.

Samostan je skoraj popolnoma razpadel,ostale so le še glavne stene,hodnik s celicami,kapela brez strehe in izredno dobro ohranjena freska za glavnim oltarjem.

Pred razvalinami smo se parkrat slikali,nato pa smo se spustili proti mestu ter se mimo mestnega gradu in samostana s krasnim pomarančnim vrtom in mogočnimi pinjami ter cipresami vrnili v taborišče.

Šport

Tudi športniki smo bili po prihodu preko Soče tako utesnjeni, da nam je bilo praktično udejstvovanje skoraj nemogoče, vsled razmer, ki so vsem dobro znane. Vendar smo imeli v Forliju tri telovadne nastope. Prvič so naši fantje nastopili 5. avgusta. Kljub ludi vročini so izvedli prav lep telovadni nastop, združen z lahkoatletskimi tekmami.

Drugi nastop smo priredili 6. septembra, na kraljev rojstni dan pri katerem so sodelovale tudi številne skupine iz bratske jugoslovanske divizije, od katerih se je najbolj odlikovala folklorna grupa. Naši fantje so izvajali nove proste vaje, posebne gimnastične vaje, simbolično vajo-" NAPREJ ZASTAVA SLAVE "-ter spretnostno telovadno gimnastiko. Tudi naša dekleta so nastopila s svojo točko. Vaje je spremljala in zaključila godba jugoslovanske divizije.

Tik pred odhodom iz Forlija v Eboli so bile zaključne lahkoatletske tekme med brati Srbi in našimi fanti pri katerih so slednji odnesli prav lepe rezultate. Težko priborjena prva mesta so bila nagrajena. Poleg naših komandantov so prisostvovali tudi angleški gostje.

Takoj po prihodu v Eboli smo osnovali športni klub " TRIGLAV ", ki mu predseduje g. major Skalar. Klub je takoj prišel z agilnim delom in že žanje prve uspehe. Osnovali smo nogometno, lahkoatletsko, rokoatletsko, sekcijo, dalje imamo še odbojko ter namizni tenis.

Našim fantom želimo ob njihovem vztrajnem delu še mnogo lepših uspehov na športnem polju. Upamo, da bomo že v naslednji številki našega lista objavili rezultate predvidenih lahkoatletskih tekem.

Naša dekleta pišejo...

Večer v Eboliju.

Temni se že, v daljavi se čujejo zadnji udarci zvona. Naslonjena na vrvi, ki napenjajo šotor, moj novi dom, se nehote zamislim... Vse je tako tiho, kot da bi oljka, simbol miru in sprave, čuvala nad pristaši tako ponižanega naroda. Le tu in tam zatrepeta zvezda, drobna zvezdica, kot bi mi prisrčno želela dober večer. Za trenutek se ustavi pogled na njej, a misel mi potuje vse dalje...

Širna je dežela, ki me loči od doma, a duša mi je v trenutku pri materi, ki v neprestani skrbi čaka, da se ji vrne izgubljeni otrok. Zajokala bi v silni boli, da morem kot zločinka živeti tako daleč od matere, od domovine...

Zdrznem se, ko zaslišim stopinje. Krepkih korakov gre mimo fant, polglasno žvižga v mrak narodno pesem. Tudi on ne ve prav nič za starše, za sestro ne ve, kam so mu odpeljali brata - junaka. In ne kloni, - naj se jaz pokažem slabo ? Nikoli !

Naš čas zahteva velikih ljudi, ogromno delo nas še čaka pri obnovi naše razbičane domovine. Poprimimo že sedaj, kakorkoli in kjerkoli, narod kliče !

Jasen glas trobente naznani, da je čas počitka. Trda tema me objame, ko stopim v šotor, zato mi je pa tem bolj jasno pred očmi cilj: Vesela obnovljena domovina, na oknih nagelji, od Triglava do Jadrana pa prelepa slovenska narodna pesem.

III

Samor

V šotoru sanjevam pod streho platneno
tam, kamor me vrgel življenja je val -
a misel mi znova in znova gre v dalj,
v deželo slovensko, tja v šumo zeleno...

Junak se tam bije za zmago resnice
da rod bi iznova odrešen, vesel,
svobodno in srečno zadihati smel
v zavesti, da našel je svoje pravice.

Naj še tako glasno me pisan svet vabi
zaman mi lep tujec sladko govori,
v srcu le ena mi lučka gori:
Ljubezen se prva nikoli ne zabi!

filmski kuža

Gospod Brown ima na reji dvoletno psičko,o kateri bi lahko dejali, da je prava dama.Ker je prijatrljsko in prijazno razpoložena naprem vsakomur, je tudi vedno pripravljena, da pokaže svoje talente na zahtevo vsakogar, ki ima količkaj zanimanja zanje.

Toda ta psička, čeprav ima velik sloves, bi vsekakor zaslužila večjo pozornost, kajti vse njeno znanje izvira iz naravne sposobnosti.Sama vozi tricikelj, sama se guga na gugalnici in izmed številnih, ki jih viditeama podobi, vam z gotovostjo izbere ono, ki ga boste poklicali.

Med snimanjem gornjih slik ni živalca delala fotografskih nikakih nepriilik in tudi med drdranjem filmskega aparata se ni psička niti malo vznemirjala, saj je bilo "rojena" pri topovski bateriji!Živali vse prepogosto predstavljajo pri snemanju v filmskem studiju ali v ledališču-toda naš kuža ne- velike težave!Loma je tudi taka kot mora biti vsak pes: prijazna, poslušna in bistra. Gospodarju, ki jo redi,se zdi da žival resnično uživa,kadar jo, v svojem prostem času, vadi novih umetnij.Resnično, ona je čisti terrier!

(Illustrated)

Tvoj list! Berimo ga in pišimo vanj! "Dobra volja - je najboljša" pravi pregovor zato pričnimo živahno z delom. Čim več sodelavcev -- tem bolj pester bo naš list.in naš bo samo takrat, če bomo res sodelovali.

Uredništvo

"I IN SVET" IZHAJA VSAKEGA PRVEGA IN PETNAJSTEGA V MESECU.
ZALOŽBA IZDAJA KULTURNO VZGOJNI KROŽEK STUDIJSKEGA KROŽKA.
UREJUJETA GORAZD HOTLAIR IN ŽITNIK ZVONIMIR.

Krst pri Savici

Vasihun sin Vajtimara, boj krvavi
že dolgo bije za krščansko vero,
z Avrelijem Droh se več mu v bran ne stavi,

končano njuno je in marsiktero
življenje, kri, po Vranji, Korotani
prelita, napolnila bi jezero.
Umijo po poljih v bojih pokončani
trum srčni vojvode in njih vojščaki,
sam Črtomir se z majhnim tropom brani.

HA-HA
MI IN SVET
LJUBLJANA
HALO, HOTE PRIČNI USTAVLJATI!
HALO, ZVONE SVA PRVA?
ILUZIJA.....
OČEŠ CIPELE DA KUPIŠ?
TO JE KAPELA
TO JE KANTINA
TO JE TIŠLARIJA
TO JE ŠTAB
TO JE ČITALNICA
Zvone

MI IN SVET

REVIJA SLOVENSKE ARMIJE 2

NASLOVNO STRAN RISAL GORAZD HOTIMIR

V S E B I N A

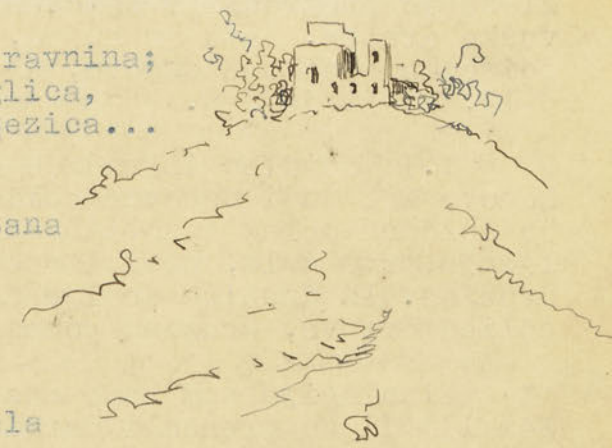
STRAN		
1	BORŠTNIK	MADONNA DELLE SCALE
2	KUNSTELJ	DRUŽINA
5	PLANINC	PROGRAM
6	BRATKO	IZ TITOVE OKOLICE
7	GORAZD	POLITIČNA KARIKATURA
8	GORAZD	RADIO „EBOLI" (KARIKATURA)
9	BRATKO	DOKUMENTI
16	BRATKO	MI IN OBVEŠČEVALNA SLUŽBA
18	MATJAŽ	II. SLOVENSKA SPOMENICA
23	PFEIFER	EBOLI 1945
23	JERUC	BORIL SE BOM
24	PFEIFER	POHOD — MATERI
25	SLAPAR	NAŠ SPORT
26	BORŠTNIK	KRONIKA NAŠIH DNI
27	ŠETINA	ZAKAJ SEM V EBOLIJU
28	ŠETINA	KJE SI JUNAK?
29	GORAZD	HA-HA!
30	PREŠEREN	KRST PRI SAVICI (GORAZD)

MI IN SVET

REVIJA SLOVENSKE ARMIJE

LETNIK: I. — EBOLI, 15. NOV. 1945. — ŠTEV. 2.

Madonna delle Scale.

Vrh gore stara razvalina;
v daljavi morje in pred njim ravnina;
nad morjem lahna dviga se meglica,
v breg se med oljkami gubi stezica...

Zidovja zrušena so razkopana
in kot spomin so še od samostana
samotne, tihe celice ostale
in tik nad vrati črke zlate
uzreš: Madonna delle Scale.

Tu bila nekdaj je kapela,
brez stropa je; podoba obledela
na steni kaže lik svetnika
neznanega; raste omela
v razpokah, oknih vseh in špranjah...

Oltar je prazen, kot na Vel'ki petek
in več ni v njem Človekovega Sina,
v steni krušeni ni več Madonne;
ostala le polkrožna je duplina
in za oltarjem oferni je hodnik. -

Tu je Madonna stara še ostala.
Freska starinska zre s stene vame;
Madonna z detetom svojim v naročju.
Lepota Njena vsakega prevzame,
stoletja videla je in obstala....

Pobožne prošnje, v steno zapisane
Madonni pričajo neštete rane,
a čisto v kotu, nekdo, tik pred mano
zapisal je: "Naša Kraljica,
vrni domov Jugoslovane !"...

Vrh gore stara razvalina;
v daljavi morje in pred njim ravnina;
nad morjem lahna dviga se meglica,
v breg se med oljkami gubi stezica...

DRUŽINA

Vsaka vojna, posebej še, ako ji je pridružena revolucija, do dna pretrese temelje in zgradbo človeške družbe. Ni čuda, da si je težko dobiti jasno sliko o vsem razdejanju in uničenju, tako v materialnem oziru, še bolj pa v amaterialnem, duhovnem, ki je nastal na Slovenskem v zadnjih letih. Šele na kraju nesreče same, je mogoče dobiti približno sliko o razdejanju ter oceniti vso škodo, ki jo je napravil vihar.

Ni čuda, da je v tem velikem potresu bila ranjena in mnogokdaj razdejana družina, ki je tudi še danes izpostavljena težkim viharjem, ki so jo pretresli v osnovah, ter groze uničiti to osnovno celico človeške družbe. Zato je nujno, da se ne samo zavedamo tega, temveč, da poiščemo spet one osnove, na katerih mora biti zgrajena, da doseže cilj, ki ji je dan.

1.) Socialna izgradnja družbe zahteva poleg smotrno urejenih zakonov, tudi osnovne celice, ki sicer niso popolne, vendar pa imajo določen delež samobitnosti in tudi samostojnega življenja. Vir življenja, prva šola, prvi izraz socialne vezanosti za človeka je prav družina. Iz družine jemlje narod svoje osnove, družina je temeljna celica države, družina pomeni napredek in zdravje družbe.

Etnologija nam kaže nasprotje navku pozitivistov, (Bebel, Morgan, Sergij) ki so prenesli darvinizem iz fizičnega in biološkega sveta v naadorganski in socialni svet ter v nujnosti razvoja zahtevali tudi za družino v početku popolno anarhijo zakonskega in družinskega življenja. Divjak živi v promiskuiteti, iz katere le počasi prehaja v družabno, nomadsko obliko črede; ta spet prehaja v poliandrijo matriarhatne dobe ter neko nasprotje tega v patriarhatu, iz česar je le končni rezultat monogamija. Nevzdržljivost grobe, materialistične - historične filozofije popravlja monizem z navkom o večnosti materije, glede družine pa transformizem ter teistični evolucionizem, ki ugotavlja potrebnost družine ne samo kot spopolnitev človeške družbe, ampak tudi kot preprosto ohranitev življenja (Wallace). Etnologija pa dokazuje danes, ko zavrača teorije s prejudicijo, z etičnim elementom tako iz historične dognanosti, kot iz proučevanja današnjih primitivnih ljudstev, da ne moremo govoriti o evoluciji osnov in bistva družine, temveč moremo le ugotavljati, da je propad sledil napredku, ki je v progresivnem teženju zavrgel globoke fundamente družine.

Etnologija potrjuje krščansko tradicijo o družini, ki je postavljena od Boga neposredno z namenom, da daje in vzgaja rod ter ima tako po svoji naravi prvo mesto, prvo mesto pa tudi po pravicah v vsaki družbi. Takšna je bila družina v začetku. Imela je karakterične note, ki jih je ohranjala več ali manj v vsej zgodovini. Tako pomenja oče avtoriteto v veri, v očetovstvu, v sodstvu pa je tudi vez v enotnosti in nerazdružljivosti družine. Njemu je dana naloga, da ohranja in prenaša tradicije dedov, religije, etike naroda in države. Če propade družina, propade iz etičnih razlogov, redkokdaj iz drugih. Propad pa označuje ločitev in umor bodisi rodu, ali zakonskega druga.

Ko postavlja krščanstvo družino na svetost zakona, ji daje prav s poudarkom zakramenta ne samo edinost in nerazvezljivost, ampak tudi ugotavlja osnovno enakost, kar uničuje egoizem individua, pa odklanja tudi egoizem države, ko zahteva od nje samo pomoč le pri defektih ter v materialni opori. Iz te svetosti v najglobljem smislu, pa izvira tudi odgovornost zakoncev, posebej še v vzreji in vzgoji otrok. Ne samo aksiom "da kakršna bo družina, taka bo družba", kar je danes pri nas potrjeno vživo s komunističnim redom v naši državi, temveč tudi osnovne zahteve za ohranitev vrste in rodu, za organično enotnost družbe, za blaginjo posameznika in celote, zahtevajo že po naravnem pravu svetost in nedotakljivost družine.

Družina ni popolna družba, ki bi imela sama v sebi vsa sredstva za dosego svojega smotra, kot imata to Cerkev in država, temveč je subordinirana državi, ki ima nalogo intervenirati v pomanjkljivostih.

2.) Vir in osnova družine je zakon, ki je vez, sklenjena po medsebojni pogodbi, po kateri ne ohranja samo človek sebe samega v prihodnosti, ampak tudi najde svojo izpopolnitev kot posameznik. Namen zakona je prav ta, da daje, redi in vzgaja nov rod. Sekundarni so še drugi nameni, kot medsebojna pomoč in remedium concupiscentiae.

Iz tega pa izvirata tudi bistveni lastnosti zakona, katerih prva je zveza enega z eno. Monogamija izključuje poligamijo, pa tudi poliandrijo, zavrača vsako prešestvo. Ta edinost ni zahteva samo naravnega zakonika, temveč tudi osnovna zamisel prave civilizacije, je zahteva razuma, ki ga oplemeniti krščanstvo. Mož je glava, a žena je kraljica doma in družine. Kakor enotnost, pravtako je nujna druga lastnost, ki hoče popolno nerazvezljivost. Ločitev pomeni razvalino naroda, države in družbe. Splošni blagor nikjer ni toliko preizkušen, kot prav pri zakonu, kjer ga je treba vedno predstavljati blaginji posameznika. Ni razloga, ki bi podrl to naravno zahtevo pameti, potrjeno po Kristusovem evangeliju. Sicer nastopajo krivde, ki otežkočujejo skupno življenje, ali v bistvu bomo spoznali le grobi egoizem, mnogokrat podpiran po materialističnem pojmovanju življenja, obenem pa tudi po nekem sentimentalnem pritrjevanju napačne težnje po svobodi. Le v trdnem prepričanju da niso trdote samo v družinskem življenju, temveč v poklicnem delu še mnogokdaj trše, da, vsaka socialna institucija ima svoje težke strani, a ima tudi svoje pozitivne, ako moremo nasprotne označiti kot negativne. Kot smo ugotovili tudi zakon predpostavlja splošno dobro pred privatne dobrine. Zakon je naravni zakon. Zato zahteva naravnih ljudi, neizumetničenih, močnih, predvsem duhovno močnih, da ne poderejo strasti moralnih osnov, na katerih je zgrajeno to svetišče. Mislim, da morejo najti takšni svoje poslednje globine in osnove v krščanstvu.

Globoke motnje, ki pretresajo sodobnega človeka in moderno družbo, imajo svoje osnove v nemorali. Dokazov iz zgodovine nam ne manjka pa najsi gledamo pojmovanje in življenje družine v svetu, ki ga riše stari Testament, ali pa študiramo razkroj starega Rima, ki se danes ponavlja. Neomaltuzianizem ali kontrola rojstev na materialistični bazi ni prvenstveno verski, temveč moralni in socialni pomen. Ako je vsaka bolezen maščevanje razžaljene narave, kako je to očito šele v

zzakonu. Porast nevrastenije, hipohondrije ter mnogih drugih bolezni predvsem živčnega značaja, je v tesni zvezi z upadom resnega pojmovanjaodgovornosti pri družinskem in zakonskem življenju.

Zdravilo more biti samo spoznanje in priznanje pravega namena življenja, spoznanje in priznanje važnosti in svetosti zakona, tako da zarod ne bo več breme, temveč namen in najvišja radost zakona in polnost družine. Država mora biti varuh in sodnik nad družino; po svoji nalogi le intervenira, kjer se ne bi pokazala družina dosti močna.

V tem polnem in zdravem pojmovanju zakona, je ta zakon dan celoti, a pusti svobodo posamezniku, da si izbere način življenja. Vprašanje motiva je, ali je takšna odločba častna ali napačna. Ako bi kdo ostal sam radi lagodnejšega življenja, potem je to gotovo napačni motiv. Morejo pa zahtevati celibat razmere v kakršne je postavljen posameznik, bodisi da mu manjkajo sredstva za preživljanje, ali pomanjkanje ljudi (moških) ali so vzroki konstitucijelnega značaja ali bolezenskega(značaja). Pravtako morejo biti tudi nadnaravni motivi ki bi plemenitili človekovo naravo, imeli svoj duhovni pomen ter bi našli svoj odmev v izpolnjevanju takih nalog. Važno je zlasti v socialnih funkcijah sedanje dobe, ki je do dna pretresena.

Ali pa more družba sama po sebi odvzeti možnost sklepati zakon je sicer mnogo obravnavano vprašanje, a po dosedanjih izkustvih ni noben teh poizkusov dosegel namena. Evgenika ne more omejevati po drugih svobode, ker je treba dobro ločiti pravico in dolžnost. Za človeka, ki ima kakršnokoli napako, ki mu onemogočuje skleniti zakon, je dolžnost, ki pa ne odvzema pravice ter ne uniči splošne obveznosti.

3.) Družina ni samo socialna, ampak tudi ekonomična enota. Ni popolna družba in ima gotove nepopolnosti, ki jih dopolni država, ki mora čuvati zlasti nad materialnim stanjem družine. Monogamna družina je ustvarila privatno ekonomno avtonomijo, ki je osnovana na delu, ohranjena po štednji ter dedovanju in hoče da daje lastniku vsaj malo realiteto, predvsem zemljo kot prvotno sredstvo, ki hrani in vzdržuje človeka. Zato morajo biti nekatere ekonomske stvari za ohranitev družine, da obvarjajo pred pretežkimi socialnimi pretresi družino.

Mala lastnina v obliki hiše in zemlje je taka osnova, saj človeka in družino priveže na zemljo, daje veselje do dela, ureja konzum, ovira izseljevanje ter kroti urbanizem, ki je rak-rana moderne družbe. Hiša ali stanovanje, ki je kraljestvo, središče in svetišče družine, da se ohranja religiozna, etična in nacionalna tradicija posameznika in družbe, mora biti last ali vsaj urejeno tako, da nudi zares nekaj svetega in domačega. Stanovanje, ki je vlažno, mrzlo, brez sonca znači leglo mnogoterih bolezni, o čemer govore obširne statistike, ki zlasti povdarjajo širjenje tuberkuloze in dizinterije zaradi nepravih stanovanj,

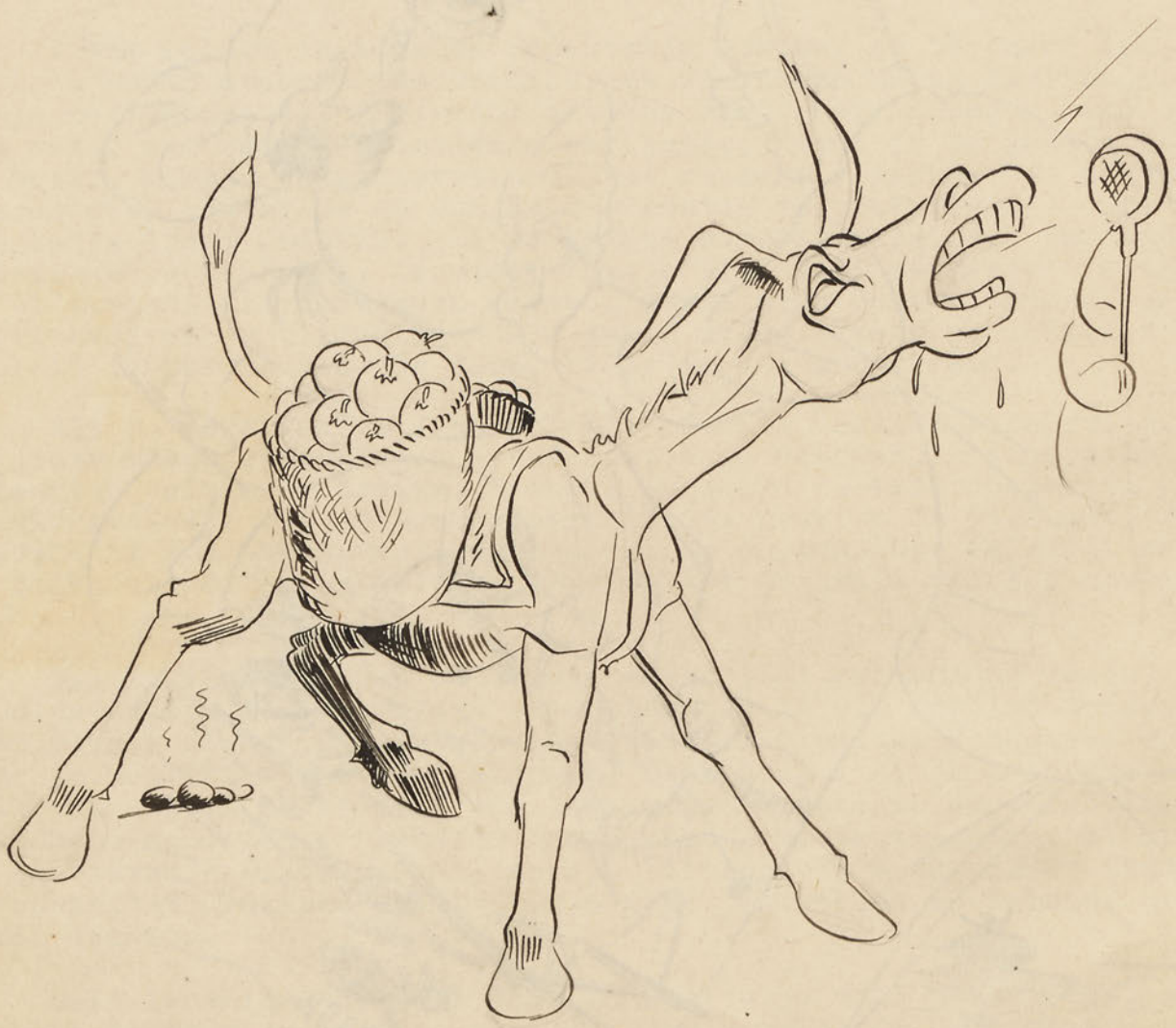
Urbanizem ustvarja stanovanjske kasarne, ki so poleg viru bole-

IRONIJA

5.XI·45

RADIO „EBOLI"

JUTRANJI POZDRAV

zni še vzrok mnogih moralnih težav. Konglomerat mnogih oseb razne starosti, tesnost stanovanja, mnogokdaj nemožnost ohraniti družinske dobre in slabe strani pred tujimi očmi uničuje moralne osnove. Tako ljudje pod tujim vplivom beže pred odgovornostjo, ruiniran je zakon in družina, življenje nima več nekega skritega doma, temveč je samo javno v kavarni, gostilni in cesti. Prav posebej velja to za mladino, ki je vržena iz tihega domačega svetišča v nemirno življenje ulice kar rodi mnogokrat velika sovraštva ter najde svoj odmev v socialnih revolucijah mest.

Državna zakonodaja mora ščititi ter nuditi pomoč malemu kmetu, delavcu, obrtniku kakor tudi uradniku. Zato mora dobiti zadostno plačo za možnost eksistence tudi v družini, omogočiti primerno vzrejo in vzgojo otrok, dati primerno stanovanje in obleko, pravtako možnost zadostne izobrazbe in vzgoje ter poskrbeti tudi za čas bolezni, slabosti in starosti.

Tako očrtani problemi družine, vzeti z vso resno skrbjo in voljo resnične pomoči, bodo mogli dvigniti družine iz ruševin ter nuditi tako posamezniku v družini, kakor družini sami, narodu in državi zadostno jamstvo za preporod naroda in posameznika.

Program.

Kadar določeni sistem sožitja ljudi ne odgovarja več tedanjim razmeram, tedaj je nujna posledica in težnja - za ustvaritvijo sistema, ki bi ustrezal novo postavljenim potrebam.

Da bi se načrtno preusmeril način življenja ali pa kakšno določeno delo se izdela program. Ta beseda vključuje vse one temeljne faktorje na katerih počiva in iz katerih se razvija vse ono delo, ki je potrebno pri graditvi in dosegi postavljenega cilja.

Program mora v osnovi vsebovati vse pozitivne vrednote: Duhovne etične, politične, materijalne itd. Tako sestavljen program na papirju oživi šele z delom. Z delom dobi svojo življenjsko silo. Program vedno daje le grobe, a temeljne osnove. Delo pri graditvi programa pa je vodeno po smernicah, ki izvirajo iz osnove. Kolikor bolj so smernice premočrtne in žive, tem uspešnejše je delo. Smernice organizirano podaja tisti krog umnih delavcev, ki je osnovo programa do vseh potankosti predelal. Podaja jih v onih oblikah, ki so dostopne širokim masam in v onih impulzih, ki zagrevajo delovne sile. Postavljen suhoparen program oživijo s pravico, poštenostjo, značajnostjo, religijo z narodovo tradicijo in z vsemi tistimi faktorji, ki so svojstveni narodu kot celoti, pred vsem mladini in njenemu mlademu zanosu. Na ta način jih vzgaja in prekaljuje sistematsko za upravičenost borbe z orožjem, ali z mislijo.

Jasno je, da tisti krog delavcev, kateremu je zaupana naloga oživljati postavljeni program z dajanjem smernic, ne sme biti majhen Svojo popolno ideološko dograjenost in prekaljenost v značaju in de-

lu prenaša na svoje učence. Točno ve kaj hoče in kaj mu je naloga. Ta krog po svoji miselnosti ni malenkosten, vzvišen je nad muhami človeških slabosti in ne izgublja se v smešnih strasteh vsakdanjega življenja:Obrekovanja, prišepetavanja, maščevanja,zavisti itd. Pozna samo en cilj, namreč, da je uspeh velikega dela le v slogi in da mu visoka naloga vzgoje ne dopušča da bi se izgubljal in s svojim primerom podzavestno podiral ono kar gradi

IZ TITOVE OKOLICE

Ena najmarkantnejših osebnosti iz Titove okolice je KARDELJ Edvard (Bevc Franc). Poleg Prežihovega Voranca (Kuhar Lovro) ustanovitelj Komunistične Partije Slovenije, kjer je bil dolga leta njen sekretar. Z nastopom druge svetovne vojne je vstopil v centralni komite komunistične partije Jugoslavije,kjer kot marksistični ideolog zavzema poleg Pijade Moše in Hebranga Andrije vodilno mesto. Leto 1941 je preživel v Srbiji (deloval v Užički sovjetski republiki),odkoder je bil 1942. poslan v Slovenijo kot delegat Vrhovnega štaba partizanskih odredov. Domneva se, da je bil Kardelj tisti, ki je prinesel v CK-KPS zahtevo centralnega komiteta KPJ. da se prične z jugoslovansko koncepcijo narodno osvobodilnega boja. Dotlej namreč je KPS redno povdarjala "pravico do odcepitve". Odtlej se začne uporabljati naziv "NOV in POS" ter agitacija za TITA.

Pisal v "Proleter" z značko "BE". Leta 1940 prisostvoval 5. državni konferenci KPJ, kjer je uspel pobiti Mošine teze v vprašanju dijalektike, t,j. kako prilagoditi Marksove teze jugoslovanski notranje-politični situaciji (taktika).

Danes je Kardelj podpredsednik centralne vlade DFJ in minister za konstituanto, član predsedstva AVNOJa (začasne narodne skupščine) in slovenskega nar. osvobodilnega sveta (SNOS). Je podpredsednik Izvršnega odbora OF Slovenije in član Izvršnega odbora Ljudske fronte Jugoslavije. Na konferenci 5. zunanjih ministrov v Londonu je vodil jugoslovansko delegacijo. V odboru za pripravo 1. kongresa Ljudske fronte Jugoslavije je bil sekretar Komisije za izdelavo politične platforme in programa. V Partiji je član politbiroja CK-KPJ.

Zadnje čase se čujejo glasovi, da skuša v DFJ rešiti, kar se rešiti da in v razgovorih z AA prikazati da ni sporazumen s Titovo politiko; in uporabiti nekompromitirane ljudi, to je zakonspirirane partijce; če je to res, bo moral TITO iti. Seveda stoji za tem Moskva, ki mora na energični pritisk Angloamerikancev le popustiti.

Kardelj Edvard je človek, katerega izgrajenosti in sposobnosti ni podcenjevati.

DOKUMENTI

③ KRNJEVIČ PIŠE CHURCHILLU

V zvezi z ustvarjanjem sporazuma Tito-Šubašič, je tudi sekre = tar Hrvatske seljačke stranke(HSS) dr.Juraj Krnjević, ki se sedaj nahaja v Londonu, naslovil 16.12.1944 britanskemu ministrskemu pred= sedniku Churchillu pismo naslednje vsebine:

"Kot prvak, ki predstavlja Hrvate v inozemstvu in generalni se= kretar velike Seljačke stranke, si Vam usojam sporočiti stališče Ve= like seljačke stranke, z ozirom na poslednji razvoj jugoslovanske situacije.

Redno, od leta 1920 dalje, so na vseh splošnih volitvah liste HSS dobile absolutno večino hrvatskih glasov. Dosledni temu, moremo vzeti HSS kot političnega predstavnika hrvatskega naroda.

Na poslednjih volitvah, ki so bile izvedene pod diktatorsko vlado, je ta večina narasla skoro do enoglasnosti hrvatskih glasov. Število glasov HSS je bilo večje od števila glasov vseh šestih srb= skih in slovenskih strank skupaj.

HSS je pozdravila zanimanje, ki so ga veliki zavezniški narodi pokazali in ga kažejo za boljšo in zdravo ureditev povojne Jugosla= vije. V veliko čast nam je, da se zahvalimo za Vaše neumorne napore, da pomagate narodom Jugoslavije pri izgradnji njihove boljše bodoč= nosti. Velika Seljačka stranka popolnoma deli Vaše prepričanje, da se more nova Jugoslavija graditi samo na osnovi načel demokracije in pravičnosti za vsako raso in vero. Samo taka Jugoslavija bi ga= rantirala utrditev medsebojnih odnosov, napredek in blagostanje na= =rodov, ki jo sestavljajo, in bi tako bila koristen član povojne Evrope.

Žal mi je, ko moram izjaviti, da HSS ne more izraziti istega mišljenja z ozirom na način, s katerim se ta politika izvaja v de= lo. Obstoja bojazen, da bo cilj zgrešen, ako se bodo stvari tako nadaljevale kot gredo doslej. Dovolite mi, navesti le nekaj momentov ki jih na podlagi opažanja prednaša HSS:

I. Razgovori, ki se nanašajo na bodočnost jugoslovanskih naro= dov, so se vodili na preozki osnovi, da bi mogli zboljšati edinost v Jugoslaviji. Nihče ne more zanikati važnosti Narodno osvobodilne= ga pokreta(NOP) v Jugoslaviji, toda tudi ne more nihče resno trditi da NOP povsem predstavlja narode, ki sestavljajo Jugoslavijo.Dej= stvo je, da NOP ne predstavlja večine hrvatskega naroda. Položaj HSS-e je v hrvatskem narodu izgrajen tekom dobe preko četrt stoletja Njena moč leži v svobodnem sodelovanju milijonov hrvatskih kmetov, ter v njenem programu, ki temelji na razumevanju življenja in na formulaciji teženj hrvatskega naroda. HSS je vzdržala številne preiz kušnje, izhajajoč iz njih pojačana; nihče se tedaj ne more pozivati na enako demokratično legitimacijo, namreč da govori v imenu hrvat= skega naroda in veže njegovo bodočnost. Zato je zelo obžalovati od= sotnost legitimnega predstavnika Hrvatskega naroda v razgovorih,ki so se vodili poslednjih šest mesecev. To je tem bolj obžalovati,ker

fizično ni bilo nemogoče, da ne bi bil delegat na razgovorih prisoten, saj je vendar podpredsednik Hrvatske seljačke stranke ing.Košutić Avgust že nekoliko mesecev prej, zapustil prestolico Hrvatske Zagreb, s pooblastili in navodili da razgovarja; odtlej dalje se je on nahajal na osvobojenem ozemlju Jugoslavije.

Sodeč po temu, kar je bilo v odlokih, ki so bili sprejeti na razgovorih, objavljeno, so ti dalekosežnih posledic. Hrvatski narod ni nikoli sprejel nobenih rešitev, ki so mu bile vsiljene. On si ni bil nikoli prej tako svest, da odloča o svoji usodi, kakor baš sedaj. Ne želim se spuščati v tolmačenje sporazuma,(stvarno vem samo to, kar je bilo objavljeno v tisku),želim samo povdariti, da bo nedemokratski način, s katerim je sporazum sklenjen, povzročil mnogo škode prizadevanjem, da se ostvari ozračje medsebojnega zaupanja med narodi v Jugoslaviji. Ta način dela je toliko opasnejši za ostvaritev boljše Jugoslavije, kolikor to ni izoliran slučaj: NOP je izjavil, da je neoporečna pravica vsakega naroda, ki sestavlja Jugoslavijo, da odloča o svoji usodi; z ozirom na to pa vendar ne dopušča hrvatskemu narodu, da prinese svojo odločitev na svobodnih volitvah po osvobojenju države. NOP je imel v dveh različnih dneh dva sestanka svojih predstavnikov iz Hrvatske: prvega v Plaškem, drugega v Topusku. Trdijo, da sta ti dve zborovanji odločili o prej objavljeni pravici hrvatskega naroda, da odloča o svoji bodočnosti, trdeč da oni povsem predstvaljata hrvatski narod.

II. Na podlagi emisije "Svobodne Jugoslavije", bi morala biti demokratična svoboda mišljenja, govora, tiska in politične aktivnosti, zavarovana v Jugoslaviji s sporazumom med predsednikom NOP in predsednikom Kraljevske jugoslovanske vlade. Toda objavo teh načel bi bilo moči pozdraviti le, če ne bi bilo povsem nasprotne prakse v vseh hrvatskih krajih, kjer je bila doslej upostavljena uprava NOP-a, kot totalitarnega vseobsegajočega pokreta. Že od svojega začetka ima ta tendenco, da dobi monopolni položaj v političnem življenju narodov Jugoslavije. Če bi bil njegov edini cilj osvoboje = nje države okupatorja in njegovih kvislingov, bi bil pristop k temu pokretu splošen. NOP ima torej svoj jasen politični program. Pristati na absorbiranje pokreta - absorbiranje pokreta, je edini način, ki ga dopušča NOP - pomeni sprejem njegovega političnega programa in njegovega političnega vodstva. HSS je politična formacija s programom, ki temelji na zaupanja hrvatskega kmeta. Njena metoda dela, kakor tudi načela in nauk, so popolnoma različne od onih, ki jih propovedujejo voditelji NOP Jugoslavije, , ki so formirali svoje splošne poglede v popolnoma različnih prilikah. Zahvaljujoč tej bitni razliki programa in metode, bi obstojala samo možnost sodelovanja HSS in NOP-a, a ne vtopitev enega v drugem. Posledica tega pa je, da je NOP smatral HSS-o za svojega višjega sovražnika in tako tudi postopal. Proti HSS in njenim voditeljem ni smatral nobeno sredstvo za nedopustno. Najkarakterističnejši primer politične uporabe demokratičnih načel svobode, političnega mišljenja napram HSS je najbolj skrupulozen način napadov na predsednika HSS dr.Maček Vladimirja, celo za časa razgovorov med predsednikom Kr.jugsolovanske vlade in predsednikom odbora NOPa. Kakor znano, je bil dr. Maček zatočišče demokratske stvari v Jugoslaviji skozi dobo 20 let. Še več; bil je aretiran od Gestapa in hrvatskih kvislingovcev na

sam dan nemške okupacije Zagreba, 10.aprila 1941; od tedaj je bil interniran pod močno stražo. Sedaj pa opisujejo propovedniki demo= kratične svobode NOP-a dr.Mačka kot najhujšega sovražnika Združe = nih narodov in mu pretijo z usodo ustaških krvnikov in ubijalcev.

III.Kralj Jugoslavije nima pravice, sprejeti sporazuma med predsednikoma Kraljevske jugoslovanske vlade in Nar.osvobodilnega pokreta. Predvsem on ne more tega narediti, če hoče biti ustavni vladar. Nobene pravice nima vsiliti narodom svoje države enopar= tijsko monopolsko vladavino. Z njegovim sprejemom tega sporazuma, bi bil ta režim v Jugoslaviji uzakonjen. Niti en kralj nima pravi= ce izvesti tako globokih ustavnih sprememb v svoji državi. To mo= rejo narediti edinole narodi.

Kar se tiče sedanje jugoslovanske vlade, je to osebna kraljev= ska vlada. Njeni člani so izbrani od kralja po svojih osebnih ka= rakteristikah. Oni ne predstavljajo v vladi nobene politične gru= pe, in imajo kot taki samo avtoriteto, ki jim jo je dal kralj. Takšno telo,sestavljeno iz štirih ali petih od kralja imenovanih osebnosti ne more na noben način zamenjati svobodno izbrano usta= vodajno skupščino.

IV. Končno pa bi bilo protivno utrjeni politiki Zedinjenih narodov z ozirom na organizacijo osvobojenih evropskih držav, da bi se uvedla v Jugoslaviji totalitarna enopartijska vladavina.Tej politiki mora biti temelj organizacija osvobojenih ozemelj na svo= bodno izraženi volji, da bi se tako garantirale svobodne volitve, ker se je osvobajanje že pričelo, počenši s Francijo, ki obsega vse politične grupe, od skrajne levice do skrajne desnice. Jugoslavija je najmanj primerna, da bo izvzeta od tega občega pravila.

Isto pišem kralju Jugoslavije, kopijo tega pisma pa pošiljam ambasadorjema Združenih držav Amerike in Sovjetske Zveze na jugo = slovanskem dvoru. Vaš iskreno vdan, dr.Juraj Krnjević."

DVANAJST TRUMANOVIH TOČK

Ni brez pomena, da je baš sedaj, v dobi atomske bombe, ko se vse bolj kažeta zapadno in vzhodno pojmovanje življenja in sveta, predsednik Združenih držav Amerike Truman na proslavi Dneva morna= rice navedel kot osnovo ameriške zunanje politike naslednjih dva = najst točk:

I.Ne iščemo nobene teritorialne pridobitve, niti osebnih kori= sti, nimamo napadalnih načrtov proti nobeni veliki ali majhni državi ter nobenih zahtev proti mirovnim namenom drugih narodov.

II.Verujemo v možnost vrnitve suverenih pravic in samovlade vsem narodom, ki so jih jim vzeli s silo.

III.Ne bomo priznali nobene teritorialne spremembe v nobenem de= lu sveta, ki je z nami v prijateljskih stikih, če se to ne bo uje= malo z željo prizadetih narodov.

IV.Mnenja smo, da si morajo vsi narodi, ki so zreli za samovla= do, izbrati obliko vlade po njihovi prosti volji brez tujih vplivov To velja za Evropo, Azijo, Afriko, kakor tudi za zahodno poloblo.

V.V sodelovanju z našimi zavezniki iz vojne dobe bomo pomagali premaganim državam ustanoviti demokratične vlade, ki si jih bodo same prosto izvolile in skušali ustvariti svet, v katerem ne bo mogel uspevati nacizem, fašizem in militarizem.

VI.Ne bomo priznali nobene vlade, postavljene z vplivom tuje države. To bo morda včasih nemogoče preprečiti, toda Združene države take vlade ne bodo priznale.

VII.Vsi narodi bodo morali imeti popolno svobodo na morjih ter iste pravice pri plovbi na rekah, ki označujejo meje, ter na rekah, ki tečejo skozi več držav.

VIII.Vse države,ki sodelujejo pri organizaciji Združenih narodov, bi morale imeti enake pravice pri svetovni trgovini in do surovin.

IX.Suverene države zahodne poloble bi morale sodelovati brez zunanjih vplivov za reševanje skupnih vprašanj.

X.Popolno gospodarsko sodelovanje med vsemi velikimi in malimi narodi je glavni pogoj za zboljšanje življenskih pogojev po vsem svetu.

XI.Še bomo podpirali svobodo izražanja in vere v vseh državah, ki ljubijo mir.

XII.Prepričani smo, da je potrebna za ohranitev miru med narodi, organizacija Združenih narodov, ki jo sestavljajo vsi narodi sveta ki ljubijo mir in so pripravljeni, če bo potrebno, uporabiti silo za jamstvo miru.

5 DVA PROGLASA

Meseca september in oktober sta bila plodovita v proglasih posameznih demokratičnih jugoslovanskih protititovskih strank. Proglase ali vsaj izvlečke predstavnikov strank, ki se nahajajo izven Jugoslavije smo imeli priliko brati v dnevnem časopisju. Nepoznani pa so nam proglasi predstavnikov posameznih političnih strank, ki so ostali v domovini odn. so se po okupatorjevem zlomu vrnili domov iz inozemstva.

Proglas narodne radikalne stranke

Začetkom septembra 1945 je narodna radikalna stranka, najmočnejša srbska stranka, izdala v Beogradu proglas, v katerem spočetka ugotavlja stvarno stanje v Demokratski federativni Jugoslaviji ter prihaja do zaključka "Danes imamo v državi polno diktaturo komunistične partije,ki je zadušila vsako politično delovanje in svobodo".

V drugem delu tega proglasa, ki je za nas, ki že poznamo stanje v domovini, bolj važen, pa Narodna radikalna stranka postavlja naslednje zahteve:

"Vodeč v preteklosti težke politične borbe za narodne pravice in svobodo, ki jih je z mnogimi žrtvami narodu izvojevala Narodna radikalna stranka. ima svoje pridobitve, od katerih ne more nikdar odstopiti. Te pridobitve so v polnem soglasju z njenimi današnjimi zahtevami, katerih izpolnitev je neobhodna za prehod države v nor-

malno politično življenje.

Te zahteve so sledeče:

1). Izpolnitev sporazuma Tito - Šubašič v celoti, kakor tudi obljube vlade v deklaraciji z dne 7. marca 1945, t.j. garancija osebne svobode, svobode od ustrahovanja, svobode vere in vesti, svobode govora, tiska in združevanja.

2). Demobilizacija vojske se mora izvršiti tako, da ostanejo pod orožjem samo najbolj potrebne edinice kadrovcev. Prav tako se mora razpustiti milica, ki je stvarno organ ene stranke.

3). Vzpostavitev rednega neodvisnega sodstva, v katerega bo imel ves narod zaupanje, ne pa da bo sodišče instrument enostrankarskega samovolja.

4). Ukinitev vseh zakonov, ki jih je izglasovala Začasna narodna skupščina na svojem tretjem zasedanju, ter njihova zamena z najbolj liberalnimi političnimi zakoni.

5). Organiziranje modernih občin in razpis svobodnih volitev za občinske samouprave.

6). Razpis volitev za ustavodajno skupščino na osnovi modernih političnih zakonov in pod kontrolo javnega mnenja svobodnega demokratičnega sveta. Samo na ta način bo prišel do izraza suveren po volji našega naroda, kakor je vzgajala Narodna radikalna stranka, da je on izvor in zatočišče oblasti.

7). Objavljanje obče amnestije za vse politične krivce. Amnestija ne bo obsegala samo onih, ki so direktno sodelovali z okupatorjem pri vršitvi zločinov in prestopkov.

Današnja vlada niti ne želi niti ne more izvršiti tega dalekosežnega, velikega programa, ker ne črpa svoje moči v narodnih masah. To more izvršiti samo narodna koncentracijska vlada, v katero bi vstopili predstavniki vseh političnih strank. Zato smatra Narodna radikalna stranka, da je to prvi pogoj za izhod naše države iz težke politične in gospodarske krize in iz nereda državljanske vojne."

Proglas končuje s pozivom, naj bodo radikali "složni in enotni v pogledih s predstavniki drugih strank, ki isto mislijo in čutijo, kot mi".

Proglas Samostojne demokratske stranke (SDS)

Julija 1944 je izdal predsednik Samostojne demokratske stranke Adam Pribičevič izjavo, v kateri je povdaril, da je vstop članov SDS Save Kosanoviča in Sretena Vukosavljeviča v Titovo vlado proti volji Izvršnega odbora SDS in tako postavil na laž trditev Titove propagande, da se cela SDS nahaja v Titovi Ljudski fronti.

16. septembra 1945 pa je izdal glavni in izvršni odbor SDS v Beogradu pod predsedstvom podpredsednika dr. Dušana Bošković a " po vsestranski diskusiji in razglabljanju aktualnih političnih problemov izjavo naslednje vsebine:

1). Generalni sekretar g. Sava Kosanovič in član Glavnega odbora g. Sreten Vukosavljevič sta vstopila v sedanjo vlado brez znanja in odobritve Glavnega odbora kot vrhovnega foruma stranke.

2). Generalni sekretar SDS g. Sava Kosanovič in podpredsednik g. dr. Križman Hinko sta vstopila v novoustanovljeno politično organizacijo "Ljudska fronta" na lastno pest, četudi Glavni odbor stranke ni o tem izdal nobenega ukrepa, niti ni bil sklican, da bi o tem reševal

3). Gg. Kosanovič in Križman sta ob priliki izpopolnitve AVNOJa svojevoljno in nekonzultirajoč Glavni odbor ,delegirala v to telo izvestno število naših članov.

4). Gg. Kosanovič in Križman sta se zavestno izmikala sklicanju Glavnega odbora, četudi je zahteva za njegovo sklicanje bila večkrat podana na sestankih in konferencah in četudi sta dala obljubo, da bo glavni odbor sklican.

5). S tem postopkom gg. Kosanoviča in Križmana je prekršen ne samo statut stranke ampak tudi njena sveta tradicija, da v vseh vprašanjih, važnih za državo in stranko, izbira demokratičen način rešitve s posvetovanjem svojih članov, preko Glavnega strankinega foruma.

Na podlagi tega je na seji Glavnega in Izvršnega odbora bilo ugotovljeno, da ogromna večina članov SDS obsoja to delo prej imenovanih ministrov in nekaterih visokih funkcijonarjev, ki so samovoljno podali izjave o vstopu SDS v Ljudsko fronto. Člani in pristaši stranke ne žele, da bi stranka prisostvovala čemerkoli in delovala v skupnosti z Ljudsko fronto, v svesti si, da ta fronta ni medstrankarska organizacija, ustvarjena na bazi enakopravnosti strank udeleženk, ampak samo umetni okvir za izključno vladavino manjšine, zbrane v Komunistični partiji.

SDS hoče v zajednici z ostalimi pravnimi in narodnimi demokratičnimi silami v državi posvetiti svojo dosedanjo pot resnične demokracije in borbe za svobodo ter človekove pravice. Pozivamo vse naše organizacije in prijatelje ter člane SDS, da imajoč to v vidu varujejo disciplino in tradicijo stranke in se pokoravajo samo zaključkom Glavnega in Izvršnega odbora stranke, ter da odklonijo bilo katere druge naloge in nasvete."

6 PISMO GROLA - TITU

18.avgusta 1945 je poslal predsednik demokratske stranke Milan Grol predsedniku vlade DFJ Titu pismo, v katerem mu prikazuje nedemokratično stanje v domovini, kjer vlada ne dela na tem, da bi pospeševala demokratizacijo, ampak izvaja diktaturo ene manjšinjske partije. Nato nadaljuje:

"Stanje kot je danes v državi, sporazum Tito - Šubašič, konferenca na Krimu in deklaracija same vlade iz meseca marca, postavljajo troje nalog:

1). Sestava začasnega parlamenta z razširjenjem AVNOJa po starih predstavnikih parlamenta in političnih grup,kakor tudi razširitev politične osnove celotnemu družbenemu redu.

2). V tem parlamentu uzako-

konitev političnih zakonov, ki zavarujejo svobodo tiska, združevanja zborovanja, strankarskih organizacij, na splošno svobodno izjavljanje mišljenja v predvolilnem času in svoboden volilni zakon.

3). V duhu teh zakonov o političnih svobodah je neobhodno tudi stanje, ki varuje resnično uporabo teh zakonov, ozračje svobode, strpnosti in miru, medsebojnega zaupanja, družbeni red brez izvestnih drakonskih mer in predhodnega vojnega časa, brez neobhodnosti partijske oblasti in revolucionarnih mesecev".

Govoreč še o medsebojni zvezi vseh treh problemov, "ki so vezani drug na drugega in se ne morejo reševati oddvojeno", pride do sledečega:

"Skozi vso dobo sem ponavljal in tudi danes ponavljam, da je sporazum naprednih političnih strank mogoč, vkolikor je vodilni KOMUNISTIČNI stranki bilo do sporazuma, to je, Vkolikor je bila ona odločena postaviti mero svojemu programu in deliti oblast z ostalimi političnimi strankami....

V času izjave podpredsednika Kardelja, da tudi on misli, da bi se bilo treba pred vsemi odločitvami AVNOJa sporazumeti o programu kakor tudi njegova obljuba pred nekaj tedni, da se bo "za dan ali dva", vršila seja vlade, dalo mi je upanja, da bo do tega sporazuma prišlo.

Na mesto vsega tega je bila seja vlade po odmoru treh mesecev sklicana šele v zadnjem tednu pred sklicanjem AVNOJa in nekaj dni pred tem je bil dostavljen članom vlade kup zakonskih projektov: volilnega zakona, zakona o volilnih spiskih, zakona o kaznovanju zločinov in prestopkov proti državi, zakon o ustavodajni skupščini, zakon o državljanstvu, ter zakon o tisku.

Vsi ti važni in za reševanje današnjih problemov odločujoči zakonski osnutki, izdelani brez načelnih sporazumov, so bili nenadoma postavljeni pred ministerski svet, v poslednjem trenutku pred sklicanjem AVNOJa, o čigar razširitvi v začasni parlament za vse to prav tako ni bilo sporazuma.

Pri takšnem načinu dela se kaže poslovno gledanje osnovnih političnih vprašanj, skoro tehnično izvajanje gotove politike kot že izvestne, neoporečne, ki izključuje vsako delitev mišljenja.

Na en ali drug način ti zakoni omejujejo ali uničujejo državljanske pravice, demantirajo sporazume o definitivni ureditvi države in osporavajo osnovna načela, na katerih so oni zgrajeni. Tako se n. pr. pojmu "pridobitev osvobodilnega boja" ali onemu o "Narodni oblasti razširja misel vnaprej določene neizključljive tendence enostrankarskega programa.

Vloga konstituante kot suverenega telesa se reducira na poslovno telo, ki ima edino nalogo registrirati izvršena dejanja tako pridobljenih pridobitev osvobodilne borbe; to mišljenje ponavljano od vodečih osebnosti, je branjeno v samem ožjem odboru ministrov pri pretresu zakona o konstituanti."

Nato Grol kritizira posamezne zakone, navaja njih slabosti, enostranost, nedemokratičnost itd. ter zaključuje:

" To so politični zakoni ,ki ne varujejo svobodno izmenjavo misli, ne vodijo do svobodnih volitev za konstituanto niti skozi konstituanto k vzpostavljanju zdravih osnov novemu družabnemu redu Oni dajejo samo razmaha podzemnim akcijam in reakciji. Toda v nizu teh političnih razmišljanj nisem niti navedel najtežji in odločilni moment, ki vodi k slabim občutkom naroda - ekonomsko krizo.

Niti eden od teh argumentov ni sprejet objektivno v diskusijo

v zakonodajnem odboru in v predsedstvu začasne narodne skupščine je surov ton potrdil brezkompromisno tendenco vodilne grupe, ki izključuje pojm sodelovanja.

Moj, spočetka težak položaj člana vlade, ki ne sodeluje pri ustvarjanju dejanj, ampak samo v kritiki takih političnih zakonov, postaja nemogoč."

Zaključek pisma izjavlja sklep, da zato Milan Grol izstopa iz vlade.

++

Iz današnjih dokumentov smo videli, kako in iz kakšnih perspektiv gledajo vodilne osebe raznih jugoslovanskih demokratičnih - političnih strank. Razumljivo je, da takšno njihovo gledanje in njihove izjave, ki so viden odsev tega gledanja, tudi v inozemstvu nujno dovedejo do razmišljanja in sklepov.

Mi in obveščevalna služba

Namen te razprave je, na podlagi doslej zbranih podatkov in pridobljenih izkustev ogledati si pomen obveščevalne službe, nato pa bomo iz teh ugotovitev naredili zaključek ze tovrstno delo v naši bodoči državi.

I.

V zadnjih letih pred vojno, še bolj pa med vojno samo, smo često slišali imena kakor: Intelligence Service, Gestapo, Ovra, NKVD, Deuxieme bureau, lord Vansitart itd. Večina je verjetno vedela, da imajo vsa ta imena nekako zvezo z obveščevalnimi zadevami. Dvomim pa, če se je vsakdo tudi zavedal, da je delo takšne obveščevalne službe zelo ozko povezano z državnim vodstvom in državno politiko, da so osnove kakšnega ukrepa, zakona, odloka, odredbe v dotični državi, nastale najprej v obveščevalnem uradu. Mnogi tudi morda niso vedeli, da je šef takšne obveščevalne službe navadno najvišji državni svetovalec, poleg ostalih član kronskega, državnega, vojnega ali tajnega sveta. Morda komu ni poznano, da je za kakšno nenadno "nesrečo" kakšnega tujega ali domačega diplomata ali politika, za kakšnimi nemiri ali upori, stavkami ali demonstracijami - obveščevalni urad dotične, ali tuje države. Enako imajo pri raznih škandalih ali dogodkih na javnih tržiščih, borzah in svetovni trgovini včasih svoje prste vmes tudi obv, uradi. Ne smemo seveda stvari posplošiti. Toda zgodovina obv. službe je polna takih zadevic in zadev. Mnogo je znanega, mnogo in največ pa ne - to je pa shranjeno in zapisano v tresorih vsake obv. službe.

Pri mnogih že a priori obstoja odvratnost pred obveščevalno službo. Mnogi zastopajo to stališče radi tega, ker vse vrste obv. službe mečejo v isti koš. Za objektivnega opazovalca je obstoj obv. službe za vsako državo nujen, ker je v obv. službi podana preventivna mera proti vsem destruktivnim in sovražnim elementom, hkrati pa je obveščevalni urad vir lepih informacij, na podlagi katerih je mo-

re uspešno delovati. Torej samoobramba, ki je logična (pa naj bo v političnem, ali vojaškem oziru), in vir informacij, na podlagi katerih je mogoče objektivno in uspešno delovati!

Da nam bo pomen še bolj jasen, moramo takoj spočetka ločiti obv. službo države, od obv. službe režima. Prvo ima država, ki vodi načelno državno politiko, brez ozira na to, katera stranka ali režim je na oblasti, ki je od vsake stranke ali režima povsem neodvisna; druga pa je obv. služba režima, ki je na oblasti, četudi za kratek čas; to pride v poštev zlasti pri totalitarnih državah. To pa tudi stvarno ni več državna obveščevalna služba, kot bi imenovali prvo, ampak režimska-policijska obv. služba. Dočim prva ostane stalno četudi se režim menja, druga izgine, čim propade režim. Tako razumemo razliko med Intelligence Service-om in Drugim uradom (Francija) na eni strani, ter Gestapo-jem, OVRO, NKVD na drugi strani. Razumljivo je, da med drugo vrsto spada tudi jugoslovanska OZNA.

Pravtako je treba takoj spočetka povdariti, da obstoja poleg vojaške obveščevalne službe (pod kar smo navadno razumeli le vojaško špijonažo) tudi politična špijonaža, ki je velikokrat bolj važna in kateri je vojaška špijonaža podrejena. O tem bo govora še kasneje.

Vsaka država se redno pri vodstvu svoje notranje ali zunanje politike opira na izsledke svoje obveščevalne službe. Zmogljivost in uspešnost vsake obv. službe pa je odvisna od različnih faktorjev:

a) od zrelosti in zavednosti državljanov,
b) od razumevanja državne oblasti za potrebnost in nujnost obveščevalne službe,
c) od sposobnosti vodilnih osebnosti in organov obv. sl.
d) od organizacije, to je organiziranosti obv. službe,
e) od sredstev, s katerimi razpolaga obv. služba.

Na čim višji stopnji je država, tem bolj izgrajeno in klasično vzorno urejeno ima državno obveščevalno službo. Tu se lahko zgledujemo na angleški, ameriški tovrstni službi pa tudi v dokajšnji meri na predvojni francoski in poljski. Dobro organizirane policijsko-obveščevalne službe so imele seveda tudi Nemčija, Italija, ima jo še Sovjetska Zveza. Toda višina teh poslednjih daleč zaostaja za prvima. Predvsem se je in se obveščevalna služba teh totalitarnih držav (rogata) v malenkostnem zasledovanju in preganjanju režimskih nasprotnikov, ne pa dejanskih nasprotnikov države. V demokratično urejenih državah imamo vladajočo stranko, imamo pa tudi priznano opozicijo, ki se sicer kot manjšina mora pokoravati večini, toda stem manjšina v demokratičnih državah ne izgubi na pomembnosti, ker sme odločbe večine javno kritizirati, svoje mnenje javno utemeljevati in propagirati, da tako v prihodnjosti postane večina in potem tudi svoje naziranje udejstvi. To je načelo demokracije!

Z ozirom na obveščevalno službo je to praktično tako, da je mogoče nepravično in protizakonito delovanje obveščevalne službe spraviti pred parlament s konkretnimi dokazi. V takem slučaju bi parlament izbral komisijo, ki razsodi med obema strankama: med obveščevalnim uradom in obtoženo stranko. V nekaterih državah vrši to funkcijo vrhovno redno sodišče. Pa tudi sama svoboda tiska in govora v demokratični državi daje možnost delo obveščevalne službe kritizirati rati, toda ničesar brez utemljenih dokazov. S tem pa je že tudi dana možnost, da bo obveščevalana služba na ta način od ljudstva kontro-

lirana.

Stati moramo na stališču, da upravičeno kritiziranje vladavine in politike še ni protidržaven akt. Čim pa oseba deluje proti interesom države (rušenje državnih avtoritet, uporaba sile proti zakoniti oblasti, vojaško ali politično delovanje v vohunski službi v korist kakšne druge države, iznašanje tajnosti itd.), je smatrati to osebo za proti državen element in se proti taki osebi tudi primerno postopa.

V totalitarnih državah kritike ni. Zato je vsak, kdor- četudi upravičeno- kritizira, smatran za nasprotnika in kot tak preganjan.

Da more obveščevalna služba vršiti svoje poslove, mora seveda izvajati nevidno kontrolo nad vsakomur. Pravica in dolžnost države in njenih državnih (ne strankarskih) institucij je, da se v naprej v interesu naroda, ljudstva, očuva pred delovanjem destruktivnih in petokolonskih ljudi. Vsak dober, pošten, državljansko in nacionalno zaveden človek pa ve, da se nima bati nobene obveščevalne službe, ampak bo celo delal zanjo. Ni namen solidne, državne obveščevalne službe zasledovati one, ki upravičeno javno kritizirajo obstoječe stanje, ampak one , ki rušijo obstoj države in njenih najvišjih avtoritet, ki so dobile svojo avtoriteto in suvereniteto od naroda. Vsaki obveščevalni službi bi moralo biti sveto mnenje in stališče večine naroda, ker le ljudstvo je tisto, ki lahko odloča o svoji usodi, to pa svobodno, pod nobenim pritiskom. Ima pa obveščevalna služba pravico, kot jo ima vsak človek, da s konkretnimi podatki in dokazovanjem mirnim potem upliva na ljudstvo in da prepričuje, kaj je pravilno in kaj ni (propagandno - publicistični oddelek Obveščevalne službe!).

Toliko o nujnosti obveščevalne službe. Kakšne vrste podatkov naj zbira moderna državna obveščevalna služba, kakšen je njen odnos do državne politike in vojske in obratno, pa v naslednjem poglavju...

II. SLOVENSKA SPOMENICA IZROČENA ZAVEZNIKOM IN Dr. MIHA KREKU

Kot je javil pred nekaj meseci že tudi "Jugoslovanski vestnik", informativni dnevnik Slovenske Armije Kraljevske Jugoslovanske Vojske, je bila predložena v juniju mesecu t.l. I. SPOMENICA zavezniškim oblastem v Italiji in Nemčiji, v kateri so bili navedeni dokumenti o stvarnem stanju v Jugoslaviji, ter razlogi ki so nas prisilili k emigriranju. Spomenica je obsegala okoli 5o strani in je naš položaj ter položaj Jugoslovanov v Domovini karakterizirala na način, ki nas je predstavil zaveznikom kot žrtev diktatorskega režima onega človeka, ki so mu ravno Zapadni zavezniki nudili vso možno pomoč, in ga takorekoč usposobili za absolutnega gospodarja v Jugoslaviji. Že v tej spomenici je bila Zaveznikom predočena vsa tragične posledica takšnega ravnanja. V naslednjih dneh pa jim bo izročena II. SPOMENICA, obsegajoča okrog 8o strani z najnovejšimi dokumentacijami, zbranimi na podlagi dobljenih poročil iz Jugoslavije, zapisnikov zaslišanih beguncev, ki so se šele v poslednjem času odločili za beg iz Titovine ter podrobnega študija komunističnega tiska in izčrpavanja službenih podatkov današnjega režima. Spričo tega, da je ostal ves arhiv zakopan nekje v gorah Slovenije, je bilo delo Obveščevalnega oddelka Slovenske Armije Kraljevske Jugoslovanske vojske izredno oteškočeno in je bilo nepre-

kinjeno petmesečno zbiranje podatkov končno v novembru le kronano z zavidljivim uspehom, ki ga ispričuje spomenica sama, noseča naslov "RDEČE MREŽE"- ZBIRKA DOKUMENTOV IN DOKAZOV- Zv. 1. - 1.XI.1945,- Njeno gradivo je tako,detaljno izdelano, da ga ne more ovreči noben še tako,dober Titov propagandni minister. "Namen te spomenice je prikazati na najbolj dokumenteričen način v čigavih rokah je vsa politična, vojaška in strankarska oblast v današnji Titovi Jugoslaviji , pravijo njeni sestavljalci v Uvodu in nadaljujejo:" Ta spomenica prikazuje na citatih komunističnih govornikov in komunističnih dokumentov, kakšno vlogo ima v Jugoslaviji pri oblasti Komunistična Partija." -"Resnični namen sestavljalcev je bil, da "s i n e i r a e t s t u d i o" prikažejo dejansko stanje oblasti in oblastnikov v današnji Jugoslaviji".

Celotno delo je razdeljeno na petnajst poglavij in to:I.Uvod.-II. Kratice in ilegalna imena.-III. Komunističnost DFJ/ Demokratske federativne Jugoslavije/.-IV.Centralne oblasti. -V. Federalne skupščine.- VI. Federalne vlade.-VII. Jedinstveni narodno-oslobodilački front.- VIII. Antifašistički front žena.-IX. Ujedinjeni Savez Antifašističke Omladine Jugoslavije.-X. Jedinstveni sindikat radnika i nameštenika Jugoslavije.- XI.Sodstvo DFJ.- XII. Volilne komisije za ustavodajno skupščino.-XIII. Razni odbori in komisije.-XIV. Različne delegacije DFJ XV. Zakaj je KPJ uspela? - Dodani so še popravki in dodatki ter kazalo. Glede gornjih ustanov naj upozorimo, da so se sestavljalci striktno držali uradnih naslovov, ki jih te v Jugoslaviji imajo.

V kratkem obsegajo ta poglavja sledeče:

/Uvod je že zgoraj nakazan/

II. Seznam obsega 47 kratic komunističnih ustanov ter njihovih depandans, vojske in policije.Pridano je 2o najpoglavitnejših ilegalnih imen in pseudonimov, za katerimi so se med okupacijo krile vodilne osebnosti sedanjega režima in, ki jih v spomenici najpogostoje zasledimo.

III.To poglavje je sila obsežno, zato ga bomo obravnavali od točke do točke." KOMUNISTIČNOST DFJ" naj bo dokaz, da v Jugoslaviji ni toliko opevane demokracije, ampak diktatura najhujše vrste.Sestavljalci so v tem poglavju označili Jugoslavijo za k o m u n i s t i č n o d r ž a v o ter funkcije tajne politične policije za nasproten odsev demokratskega režima.V 1.točki razglablja spomenica glavne poteze OZNE in ugotavlja, da je s tem, da je poverjenik OZNE pri Ministerstvu za narodno obrambo, ki je obenem tudi najvišji funkcionar OZNE, odgovoren direktno Titu.Josip Broz-Tito, prvi in največji krivec za milijon od partizanov pobitih Jugoslovanov, ki jih je samo od"osvoboditve" dalje preko 35o.ooo.Končni zaključek je , da je glavni namen in delovanje OZNE: v preganjanju političnih nasprotnikov.V 2. točki navaja spomenica prepis originalnega zapisnika naslovov predavanj, ki so jih imeli na štirih partijskih tečajih vodili člani KPJ/ Miha Marinko, dr. Aleš Baebler,dr. Vilfan Jože, Lesar Jože, Lidija Sentjurc, dr. Kobe Jože itd/ Omenjeni zapisnik in sploh vsi originali, katerih overovljeni prepisi se nahajajo v "Rdečih mrežah", so v arhivu Obveščevalnega ODD.Slov. armije Kr.JUGOSLOVANSKE VOJSKE. V seznamu navedenih predavanj so za Zaveznike, zlasti za zapadne, nedvomno zanimive tudi sledeče teme: "Razplet imperjalizma v Angliji," Ameriki in Nemčiji", "Stališče in računi zapadnih kapitalistov", " Zapadna reakcija na delu - sabotiranje vojne", "Cilji in namere zapadne reakcije kot vodilne politične sile na zapadu" itd.Nič manj ni pozornosti vredna točka 3., v kateri beremo izjave vodilnih komunističnih listov na partijski konferenci v Sloveniji v dneh od 5-8.julija 1942.Nekaj izvlečkov.

Ante Novak, politkomisar III, grupe partizanskih odredov:"Kakor povsod je tudi v partizanih KP hrbtenica vsega..." Lojze Brodar, politkomisar Belokranjskega odreda: "Vsi uspehi slovenske osvobodilne borbe so izraz pravilne linije CK (Centralnega komiteta KP)..."Edvard Kardelj:"Naš cilj in naša naloga je, da na slovenskem uvedemo diktaturo proletariata in po našem prizadevanju mora prav Balkan postati izhodišče novega komunističnega reda tudi za vso Evropo..."(Glej Hitler:"Nemčija mora postati izhodišče za novi red v Evropi...") Boris Kidrič:"Avantguardistična vloga partije je v tem, da ima partija v rokah vse pozicije, ki bi jih lahko izkoristil kdo drugi...Izvršili jih bomo (naloge) če bomo neomajno zaupali našemu vodstvu, če bomo zaupali komunistični internacionali in njenemu spretnemu sekretarju antifašistu Juriju Dimitrovu, če bomo neomajno zaupali velikemu stratégu in voditelju narodov tovarišu Stalinu..." Točka 4. navaja citate iz komunističnih brošur in zaplenjenih arhivov. Tako n. pr.: Josip Vidmar pravi v brošuri "Klevete in laži" (vjuniju 1943): "Že društvo prijateljev SZ (Sovjetske Zveze) iz katerega se je OF razvila, je bilo ustanovljeno na pobudo KP, enako tudi OF sama..."Kardelj in Bebler v pismu glede organizacije OF na Gorenjskem pišeta v junijul942.: "Sklicujte masovne shode, popularizirajte Partijo kot avantguardo osvobodilne borbe, postavljajte povsod odbore OF kot organe oblasti, glejte pa, da bodo v odbore izvoljeni sami aktivisti Partije..." V "Smernicah za komisarje, komandirje in politične delegate in vodnike" iz januarja 1943 beremo: "KP je snov vsega partizanstva..." V referatu nepodpisanega komunističnega veljaka, ki je bil najden v arhivu Okrožnega komiteta KPS za srednjo Primorsko v aprilu 1945. v Renčah na Primorskem, stoji sledeči značilni odstavek: "Naša vojska je ljudska vojska, ki se bori za cilje narodne osvoboditve pod vodstvom Partije. V tem je jamstvo, da pojde vojska za Partijo tudi naprej..." Točka 5. vsebuje prepis originalnega dokumenta, ki priča o veliki vlogi politkomisarjev v Titovi vojski ter ugotavlja, da lahko postavlja politkomisarje le KP. Dokument je iz l.1943 in naslovljen na X.UB ljubljansko. Izdal ga je Centralni komite KPS. Točka 6. vsebuje citate iz zaplenjenih aktov CK KPS in podrejenih komitetov, ki kažejo na neposreden vpliv KP na vojsko in njeno vodstvo. Tako naročuje Pokrajinski komite KPJ za Srbijo v "Nalogah partijskih organizacij v partizanskih edinicah":"Komandirji, komandanti in politkomisarji ne smejo nikdar pozabiti, da so člani Partije". Aleksander Rankovič, organizacijski sekretar CK KPJ je 14 januarja 1945. naslovil na vse centralne, pokrajinske, oblastne in divizijske komitete KPJ okrožnico, v kateri med drugim daje tudi sledečo direktivo: "Štabno partijsko celico sestavljajo politkomisar komandant, namestnik komandanta, načelnik štaba, pomočnik načelnika štaba, pomočnik komisarja (v diviziji) in vsi načelniki raznih oddelkov odn. pri najnižjih edinicah šefi odsekov. Pomožno in tehnično osebje sestavlja posebno partijsko celico..." Navodilo Pokrajinskega komiteta KPJ za Srbijo pa pravi v okrožnici:"...celica ne samo kontrolira in vodi preko komande, ampak tudi dela po vseh na ustvarjanju narodno - osvobodilnih odborov, zbiranju novih partizanov, mladine itd.". Nato se vrsti cel kup citatov iz pisem Tita, Rankoviča in Fišerja ml. (Ivo Ribar - Lola) ter navodil CK KPJ podrejenim komitetom, iz katerih bi vsak slepec lahko spregledal in vsak norec razumel, da je edino KP ona sila po kateri se je in po kateri se ni vodila narodno - osvobodilna borba jugoslovanskih partizanov. Prika-

Eboli 1945

Med oljkami, gori nad cesto,
je zraslo v hribu vam mesto,
brez hišic, palač je in dvorov,
a mesto iz belih šotorov.

Začasni bili so domovi
beguncem, ki zemljo domačo
obdal jim sovrag je z okovi
in tujec jim rezal pogačo.

Slovenci, Hrvati in Srbi
so bivali tam v domovih,
ko njih so še majke v skrbi
sanjale o srečnejših dnovih.

Ah, oljke, drevesa miru ste,
miru ste in sprave na sveti,
bi htele li narod oteti,
ker mnogo - preveč že trpel je.

Boril se bom

Vse svoje dni sem jedel črni kruh,
le žolč in pelin je bila pijača,
za trdo, težko delo grenka plača,
delil mi milostno jo je skopuh.-

- življenje bridko, večni oderuh,
steptalo me, napravilo berača,
obup mi za ljubezen vdano vrača,
postilja v postelj trnje mesto rjuh.

Boril se bom, naj pada vroča kri,
na mehka, z znojem prepojena tla,
naj le ječi srce bolno, drhti.

Saj nisem mrtev list iz tega testa,
le smeli, močni borec še živi,
ki najde pot do večnega Boga !

POHOD

Oblaki se črni po nebu pode,
po prašni pa cesti kolone hite,
korak jim je truden, a radostnih lic
poslušajo dečki poveljnikov klic.

Orožja le čuti je včasih žvenket,
tam doli za njimi pa konjski peket
edina sta trušča, ki motita noč,
ko silna pomika armade zdaj moč.

Za njimi je Soča, za njimi Tolmin,
za njimi so polja, vsa polna še min,
razrušene hiše in jok je vdov,
za njimi gomile najboljših sinov.

Vojnikom zdaj novim hite v pomoč,
da združni z njimi razbijejo moč
po domu besnečih rdečih armad,
ki vodijo plačanci tujih jih vlad.

MATERI

Že druge vprašal sem in sebe
kedaj objeti mogel Tebe
trpeča bodem mati moja,
kdaj duša mi dobi pokoja?

Odgovora nihče ne da mi,
povedat nihče še ne zna mi,
kedaj nebo bo naklonilo
povratek v domače krilo.

V skrbi se najprej vprašujem
li ve, kak daleč smo na tujem?
"Ne morem Vam vesti poslati,
zato se ne hudujte - mati".

A, ko domov se zopet vrnem,
morda uzrem Vas starko sivo,
oropan dom, požgano njivo,
življenje novo Vam povrnem.

zujejo "prizadevanje" KP za pridobitev "demokratov", kar pa bi lahko dejansko imenovali mešetarstvo n. pr.: z levim krilom zemljoradniške stranke Dragoljuba Jovanoviča, kolaboracionistom dr. Vladislavom Ribnikarjem, urednikom "Politike" ves čas okupacije, v čigar časopisu so izhajali najostrejši članki proti Zapadnim Zaveznikom, danes pa je minister prosvete v zvezni vladi DFJ, dalje z doktor Ivanom Ribarjem st., ki ga je za KP pridobil šele prej imenovani sin Lola. Ta točka je razdeljena na šest pododdelkov in v tretjem so navedeni dokazi izzivanja razredne borbe s strani komunistov. Med drugimi dokumenti sta najznačilnejši dve pismi. Obe sta pisala Tito in Marko (Ranković) iz CK KPJ 14. dec. 1941. Pokrajinskemu komitetu KPJ za Srbijo in v njem stoji: "Na vasi mora naša Partija za vsako ceno zbrati okrog sebe vaško siromaštvo in se nasloniti na malega kmeta.." V drugem pa 8.I.1942. Okrožnemu komitetu in instruktorju Pokrajinskega komiteta v Valjevu: " Z vsakim dnem bolj zavzema naša narodno osvobodilna fronta razredni (klasni) značaj, pa tudi naša opora morajo biti vse bolj tiste sile, ki morejo biti edino nosilci borbe takšnega značaja". Torej povsod samo Partija, partija in samo Partija! Člani CK KPJ Tito, Fisher, (Ribar ml.), Crni (Žujevič Sreten), in Marko (Aleksander Ranković) so 10. 4. 1942. naročili Mihajlu (Blagoje dr. Neškoviču, sedanjemu predsedniku srbske federalne vlade): "Učvrstiti našo Partijo, držati čvrsto njeno politično linijo, učvrstiti njeno vodstveno vlogo v partizanski vojski, to so jamstva naših nadaljnih uspehov in propasti naših sovražnikov". V petem oddelku je ponovno na dokumentaričen način prikazano izigravanje Anglo-Amerikancev s strani Titovih komunistov. Tito je iz CK KPJ pisal CK KPH (KP Hrvatske) 8. 4. 1942,: "MI moramo še dalje povdarjati zvezo Sovjetske zveze, Anglije in Amerike, moramo povdarjati tudi poslednji dve kot naši zavezniki, toda moramo znotraj države njihove trabante in agente tolči kot sluge okupatorja in narodne sovražnike, ki onemogočajo narodno - osvobodilno borbo." Poleg tega pa je iz originalnih zapisnikov očividcev razvidno, da so Titovi partizani pobili v Jugoslaviji sledeče število Angloamerikanskih vojakov: 1.) Marca 1944., Skocjan pod Javornikom - 2 vojaka. 2.) Septembra 43. Okrbina pri Stanjelu - 6 vojakov. 3.) Februarja 1944., Stična - 6 vojakov. 4.) Oktobra 1943., Prezid - 23 vojakov. 5.) Maja 1944, Struški boršt - 3 vojake. 5.) Maja 1944., pri bitki okrog Borovnice, padlo 30 v borbo pognanih vojakov. 6.) Februarja 1944, Struški boršt - 3 vojake. 7.) Oktobra 1943., Glašinačko polje - 3 vojake. 8.) Aprila 1944., Bukovik - 7 vojakov. 9.) Maja 1944, Srebrenica - 8 vojakov. 10.) 6. marca 1944., Foča - 7 vojakov. Na kraju tega seznama stoji v spomenici pripomba, da imajo sestavljalci priče in originalne zapisnike samo za te slučaje, koliko jih je pa še seveda neznanih, bo pa bodočnost pokazala. Dalje stoji v "Rdečih mrežah" še tale, za naše zaveznike sila interesanten odstavek: "Med Titovimi komunisti (okolica Djilasa) je razširjeno prepričanje, da je angležka vojaška misija v Titovem štabu dala Nemcem informacije za njihov napad na Drvar". Poleg tega pa bo Angloamerikance gotovo zanimalo vedeti, da obstoja v Beogradu specialni oddelek OZNE, ki se peča samo z "anglofili" in da ima zanje posebno kartoteko, v kateri je doslej že okroglo 30.000 imen, in poseben zapor. Sesti oddelek te točke pa obsega celotni dokument CK KPH "O delu Partije v vojski", ki ne vodi do nič manj konkretnejšega zaključka, kot vsi preje navedeni tovrstni dokumenti. Točka 7. citira najnovejše izjave posameznih funkcionarjev DFJ, ki nam to komunistično demokracijo še bolj razgalijo. Tako izjavo

izjavo Milovana Djilasa, ministra za Črno Goro, šefa zunanjepolitičnega odbora CK KPJ, maja 1945.,glede posameznih članov vlade, ki pa jo tu radi preobširnosti ponovno ne navajamo, kerbje bila že objavljana v l. št. " Mi in svet" 1. novembra 1945.v okviru članka: "Okolje sporazuma Tito Subašič" v rubriki "Dokumenti". Več pa navajamo sledeče dve izjave:"Stalin je izredno zadovoljen z našim delom, pohvalil nas je in dejal, da smo drugo etapo realizirali že pred koncem predvidene dobe. Izjavil je, da smo mi najiskrenejša komunistična trdnjava v Evropi in Sredozemlju in da se nas ne bo pod nobenim pogojem odrekel in nas zapustil. Da, tovariši, mi smo za diktaturo proletarijata, zaenkrat se sicer to še ne da v popolnosti realizirati. Angleži in Amerikanci so bili izigrani v najbolj kritičnem momentu in sedaj so nemočni." Tito na seji CK KPJ po povratku iz Moskve: " Jugoslavija je miljenec Sovjetske Rusije, ki se je ne bo nikdar odreklaa" (Dr. Ljuba Leontič, Titov ambasador v Londonu). Točka 8. se bavi s sodišči " narodne časti "sestavljenimi iz partijcev, potom katerih so sprocesom najpogosteje pa kar brez procesa pobili deset in desettisoče Jugoslovanov. Navaja najznačilnejša mesta iz " zakona o ureditvi narodnih sodišč ", ki karakterizira sodstvo DFJ. Kot vrhunec profanacije sodniškega poklica, pa navaja spomenica tudi prisego sodnikov, ki se glasi: " Prisegam pri časti svojega naroda, da bom zvesto služil svojemu narodu, da bom sodil zakonito in nepristransko ter pri tem varoval in branil pridobitve narodno - osvobodilnega boja." Pravilno pripominjajo k temu sestavljalci:" Prav radi bi videli razsodbe teh sodnikov, ki hočejo soditi "nepristransko" in " zakonito po svojem ljudskem pravnem čutu in pri tem varovati pridobitve narodno-osvobodilnega boja", posebno še, če visi nad vsakim sodnikom Damokljejev meč- OZNA....!" - Poglavje se zaključuje z ugotovitvijo:" Tako so naše trditve o komunističnosti današnje Demokratske Federativne Jugoslavije potrjene iz samih aktov Centralnega Komiteta KPJ, torej najvišjega foruma, ki je tekom sovražne okupacije v Jugoslaviji, izvršil vse potrebne priprave in izdal vse potrebne ukrepe, da je mogla KPJ zavladati.Tako nam postane še bolj jasna izjava sedanjega zveznega ministra za Slovenijo Edvarda Kocbeka, ko je lo.8. 1943 zapisal:"NE GRE NAM VEČ ZA ZLOM FAŠIZMOV, AMPAK ZA TISTO ZADNJO RESNIČNOST SVETA-POSEST IN OBLAST!"

V dodatku so k temu poglavju navedene še sedanje funkcije članov CK KPJ ter vrhovnega štaba.NOV in POJ, z oznakami komunistične pripadnosti posameznih članov.To pa velja le za poslednje, kajti CK KPJ je naravno sestavljen iz partijcev.

Vsa naslednja poglavja od.IV. do vključnoXIV. vsebujejo.sezname z označbami političnega prepričanja.To statistiko in karakteristiko "Zakaj je KPJ uspela"pa zaradi pomanjkanja prostora prihodnjič.

SLOVENSKIM SINOVOM NAJ V SRCE DONI,
DA VIŠJE DOLŽNOSTI IN SLAVNEJŠE NI,
KO ZA DOMOVJA ČAST,
BLAGOR IN SREČNO RAST
DELATI, DOKLER NAS TRIGLAV STOJI.

NAŠ SPORT

Sportno udejstvovanje v prvi polovici novembra je zaviralo slabo vreme. Že drugič je iz tega razloga moral odpasti lahkoatletska tekma SK "TRIGLAVa". Slabega vremena se ni ustrašila nogometna sekcija. - Dne 10. tega meseca je priredila prijateljsko tekmo med oficirji in podoficirji Slovenske Armije. Obe enajstorici sta bili vešče izbrani, in moramo povdariti, da sta vkljub pomanjkanju treninga daleč nadkrilili vsa pričakovanja. Tekmo sta posetila komandanta Slov. Armije in Hrvatske Armije general Parac.

Začetni udarec ima oficirski team. Igra vzvalovi takoj v začetku s silovitim tempom. Podajanje žoge je naglo in točno brez zadržavanja. Dramatično, napete situacije se odigravajo sedaj pred enim, sedaj pred drugim golom, ki jih pa razven v štirih primerih razčisti odlična obramba, ki je povsod in vedno na mestu ter čisti prostor pred svetiščem z dolgimi osvobodilnimi streli. Vsi goli so bili zaključek mojstrskih kombinacij in neubranljive bombe. Najlepši gol dneva je vkljub izredno težki situaciji zabil iz skoro nemogoče pozicije, desno krilo, por. Dimitrije. Podoficirska enajstorica je bila za las boljša. Da je bil rezultat neodločen je povzročil naliv v drugem polčasu. Mornarja oficirskega teama ppor. Hrabri in Smeli sta se znašla zlasti potem, ko je bilo igrišče spremenjeno v morje in odločilno preprečila zmago podoficirskemu teamu. Vratarja sta z elegantnimi paradami vjela vse, kar se je vjeti dalo.

Dasi so dali vsi igrači vse, je treba posebej omeniti odličnega branilca oficirskega teama majorja Savo, ki je briljiral z izredno brzino in dajal vzglede izredne vztrajnosti in borbenosti. Zanimivo je bilo opazovati izredno taktiko in tehniko drugega branilca por. Gorjana, ki bi bil še bolj na mestu, če bi bilo v polju več žog. Najokretnejši, najhitrejši in najefektnejši mož na polju je bil desno krilo por. Dimitrije. Le malo sta za temi najboljšimi zaostajala por. Langus in "Francka" Slapar. Ne smemo pa pozabiti povdariti, da je bil oficirski team močno hendikepiran z izstopom centerforja majorja Skalarja, ki je bil nosilec vseh virtuozno pripravljenih napadov na podoficirsko svetišče. Igrišče je moral zapustiti radi težke blesure, ki jo je zadobil v boju z branilci, ko se je z brzino "sprinterja", potem, ko je preigral "halflinijo", bližal golu. Žalosten in obžalovanja vreden dogodek ni pripisovati obrambi, temveč je to že stara blesura, ki jo je zadobil še v letih, ko je kot rutiniran internacionalni igrač navduševal publiko.

Sodil je odlično por. Stanko Koštrmaj iz Hrv. Armije, ki se je v vseh še tako kritičnih momentih znašel in žel s svojimi odločbami priznanje in spoštovanje igralcev in publike. Sojenje ostalih tekem, ki so še na programu se bo tudi v nadalje poverilo njemu.

V skladu s poročilom, odnosno oceno oficirskega moštva, prinašamo v naslednjem še poročilo o podoficirski enajstorici.

Moštvo je bilo sestavljeno izredno pestro, vendar je svojo nalogo nadvse zadovoljivo rešilo.

Skoraj nemogoče je reči, kdo izmed enajstorice je bil najboljši. Vsi so igrali z izredno požrtvovalnostjo. Zlasti je treba omeniti osobje kantine, ki je s svojim šefom na čelu skoraj korporativno tekalo za usnjem. Kot je omenjeno že v gornjem poročilu je samo predčasni zaključek tekme preprečil zasluženo zmago podoficirjev.

Dne 15. novembra se je odigrala revanžna tekma med oficirji in podoficirji. Oficirsko moštvo je bilo znatno pojačano s "starimi asi" in je tesno zmagalo z 2:1. Tekma je bila " fer " in vseskozi ostra in napeta. Pričakovati je, da se bosta obe moštvi srečali še enkrat v svrho dokončne odločitve.

KRONIKA NAŠIH DNI

1.novembra. Vproslavo dneva mrtvih je dramatski odsek kult-prosv. oddelka ponovil predstavo Lippl - Sovretovega " Mrtvaškega plesa ", ki jo je režiral g. Pfeifer Ciril.

2.novembra. Na praznik Vernih duš je bila na štabnem prostoru žalna svečanost, združena z mašo zadušnico, za vse padle borce, ki se jih je v pietetnem govoru g. ppor. Pirih.

4.novembra. V gledališki dvorani je bila prirejena spominska akademija v spomin na polletnico našega prehoda preko Soče. Na akademiji, ki je odlično uspela so sodelovali pripadniki srbskih, hr, vatskih in slovenskih edinic.

8.novembra. Pripadniki I. bataljona so pod vodstvom g. por. Gorjana napravili izlet v dolini proti Tirenskemu morju.

9.novembra. Ta dan je prispel v taborišče g. minister Krek in se zadržal pri nas tri dni.

11.novembra. V gledališki dvorani se je vršil pripravljalni občni zbor Jugoslovanskega akad. kluba "Ravna gora". Prisostvovalo je približno 300 akademikov iz vseh edinic, ki so izvolili pripravljalni odbor.

14.novembra. V naše taborišče je prispel g. Živko Topalović z gospo soprogo in zastopnico svetovne akademske lige miss Ruth Yon ki je govorila na sestanku akademikov, kjer se je razpravljalo o nadaljevanju studija. - Gostje so bili prisrčno pozdravljeni.

Popoldne je imel g. Topalovič nagovor na celokupno zbrane pripadnike našega taborišča, v katerem je tolmačil svetovno in našo situacijo.

Popoldne istega dne je bila odigrana prijateljska nogometna tekma med podoficirji I. in II. bataljona. Zmagala je enajstorica I. bataljona. Rezultat: - 5:1.

NAŠA DEKLETA pišejo...

Zakaj sem v Eboliju

Saj vendar nisem nič hudega storila svojemu narodu! Kako, da moram sedaj živeti v tujini da me od njega ločijo širne planjave, globoko morje? Zakaj?

Leto 1942. - Debata v odmoru narašča. Sošolke in sošolci, ki zagovarjajo partizanski boj, so v premoči. Komaj zmaguje peščica zavednih. Da se jim vdamo? " Fantje, dekleta! Narod vsak dan bolj ječi pod laško pestjo. Komunizem bi rad vse to izrabil in pod krinko narodno - osvobodilne borbe razplel svoje rdeče mreže preko vsega slovenskega naroda. Ali se zavedate kam vse to pelje?". Zazvonilo je in porazgubili smo se po klopeh. Spremljali so me zahrbtni in sovražni pogledi sošolk - partizank, laških vlačug. Niso me motili. Začrtala sem si pot jasno naprej in se je vse dni tudi zavedno držala. - Nihče pa ni videl, kako sem dolgo v noč, skrita v svoji sobici, pletla za junaške fante - legijonarje...

Leto 1943. - " To in to moraš razdeliti po načrtu, čim prej! " Besede propagandnega vodje so mi bile svete. Naprej! Da bi me zadržal sneg, vročina, obljubljeno maščevanje rdečih? - Samo nasmehnil se mi je, ko sem mu trudna, a z veselim bleskom v očeh javila: "Vse v redu!"

Leto 1944. - Belooblečena se sklanjam nad ranjenimi fanti. Tako dolge so ure in prav nič nisem vajena takega napora; komaj se še držim na nogah. Pa kdo bi mislil na vse to!

"Vode!"

Pohitim, da utešim revežu žejo. Drugemu mimogrede menjam obkladke. Že ves dan stiska zobe in trpi. Ko bi mogla, kako rada bi mu pomagala. Še rož jim prinesem, da bodo pozabili na bolečine, da bo tudi v bolniški sobi vzcvetela pomlad. - Hvaležni pogledi izmučenih fantov so mi bili dovolj veliko plačilo. Šele pozno zvečer sem zapuščala prostore, kamor sem skušala vliti čez dan vso svojo ljubezen do trpeče domovine. Vedela sem da narod kriči po rešitvi. Naj ga torej v njegovih najtežjih trenutkih pustim samega?....

Leto 1945. - In prišel je nesrečni šesti maj....

Z božjo pomočjo sem po štirinajstdnevnem ujetništvu ušla mariborskim partizanom. O, bili so dnevi, ure, trenutki, ko sem mislila da ne bom več zdržala. Le še zavest, da bom po svojih skromnih močeh le še pomagala izdani domovini do vstajenja, mi je vlivala moči, da sem vztrajala na svoji poti.

Tako sem prišla v Eboli. Vem, vse kar sem storila, je bila moja najsvetejša dolžnost.

Vem, da narod trpi, a kralj Matjaž se bo dvignil s celo vojsko in spet bo domovina srečna. In pozabljeno bo pusto mesto - Eboli.

Kje si junak?

V deželi tuji našli smo zavetje,
pod oljko, ki je znak miru in sprave
pogled nemirno blodi nam v daljave
kjer v oknih je žarelo naše cvetje.

Kjer so gradili hiše nam očetje
ponosno dvigajo sovragi glave,
oskrunjene se vijejo zastave,
potihnilo je src·slovenskih petje.

Nam sveto zemljo bratska kri namaka
junakom zvon iz lin mehko pozvanja
ki spe ob znožju Triglava - očaka.
Kaj res še vedno kralj pod Peco
sanja
zares ne zmore narod naš junaka,
ki bi že enkrat zdramil ga iz
spanja?

IDEALNO BOMO VEROVALI IN REALNO DELALI!
LE BORBA, BOJ PRAVICE, JE POT V ŽIVLJENJE!
NAVADI SE - ŽIVETI IN DELATI PO NAČRTU

"MI IN SVET IZHAJA VSAKEGA PRVEGA IN PETNAJSTEGA V MESECU.
IZDAJA KULTURNO VZGOJNI ODSEK STUDIJSKEGA KROŽKA.
UREJUJETA ŽITNIK ZVONIMIR IN GORAZD HOTIMIR.

PA, JA SAM SE BORIJO 5 GODINA ....!!!
ha-ha
PA SI POMAGNJ, ČE SI MOREŠ....
1
SAM-O-O 100 LIRA!
2
TO JE PREDRAGO!
3
ŠTA-A-A JE SKUPOA?
4.
KANTINA

Hest pri Savici

Bojuje se najmlajši med junaki
za vero staršev lepo bogonjo Živo,
za Črte, za bogove nad oblaki.

On z njimi, ki še trdjo vero krivo,
beži tja v Bohinj, v Bistriško dolino,
v trdnjavo, zidano na skalo sivo.
Še dandanašnji vidiš razvalino,
ki Ajdovski se gradec imenuje,
v njo gledaš Črtomirovo lastnino.

MI IN SVET

3. Dec. 1800

145 let

3. Dec. 1945

REVIJA SLOVENSKE ARMIJE 3

NASLOVNO STRAN RISAL LUDVIK DEBELJAK

MI IN SVET

REVIJA SLOVENSKE ARMIJE

LETNIK: I. ⇒ EBOLI, 1. DEC. 1945. ⇐ ŠTEV. 3.

PRISEGAMO!

Prisegamo, da bomo složni
kot ena volja, čvrst obroč,
dokler sovrag brezbožni
ne bo ob svojo moč!

Prisegamo, da bomo jeklo
Pravice v borbi proti zlu ;
da bomo kakor steklo
kristalno v srca dnu!

Prisegamo, da kot granitni
stebri resnice bomo vsi
braniki da kamnitni
svobode bomo mi!

Prisegamo, da kot iz brona
ljubezni bomo bratovske,
da kot iz zmage zvona
nam pesmi zadone!

Prisegamo ob grobu žrtev,
da bomo složni vekomaj!
Prisegamo! In mrtev
izdajnik bode naj !

MI KI SLAVIMO...

Pred vojno nam je značil 1.december naše države, spomin na oni dan, ko so trije slovanski narodi prostovoljno usodno povezali svoje sile in v isto usmerili svoje delo na mednarodni pozornici, zaveda - joč se pravic, ki jih more vživati v odnosu napram velikim silam - velika država. Toda taka država, kot je bila prav zato naša, je po - trebovala za dosego gornjega namena nadobičajnega napora in volje vseh njenih državljanov, ki so si bili svesti - Jugoslavije . 1.de - cember je bil torej simbolj in manifestacija Srbov, Hrvatov in Slo - vencev , da se delo za izgraditev naše hiše podvoji, da bi ta zgrad- ba dostojno reprezentirala v svetu svojo kulturo, zrelost in prepri- čanje v možnost sožitja sorodnih nacij ter pripravljenost na iskreno sodelovanje med narodi evropske zajednice. Nikakor pa ni bil značaj 1.decembra ofenziven, kvečjemu navznoter, ali pa , po komunističnem tolmačenju, izraz nacijonalnega šovenizma.

Med okupacijo nam je ta praznik veleval : VZDRŽATI IN DELATI! Delati na tistem področju , ki se nam je zdelo v svobodi tako nevaž- no in samo posebi umljivo t.j.: na izgraditvi državljanske zavesti . Pomanjkanje tega se je najlepše odražalo v kolaborandstvu posamezni- kov iz izključno svojih lastnih dobičkarskih interesov. 1.december nas je opozarjav: NIMAMO VEČ JUGOSLAVIJE! In ta opomin je veljal vsem onim, ki so tako ali tako jemali ugled i pred okupatorjem i pred ce -

lim svetom našim toliko povdarjanim in ob vsaki priliki iznašanim načelom. ČE NIMAMO VEČ JUGOSLAVIJE - MAR JE S TEM RECENO, DA JE TUDI Z NAČELNOSTJO PRI-KRAJU? Vsako načelo predpisuje tudi gotove dolžnosti ki niso pisan zakon, marveč glas vesti, poštenja in zavestne pripadnosti k nečemu. MI SMO VZTRAJALI - DRUGI SO V TITOVIH VRSTAH. IN VZTRAJALI SMO VKLJUB NEPRAVILNOSTIM, KI SMO JIH VIDELI IN OBČUTILI, VZTRAJALI ZATO , KER VEMO, DA SO TE NEPRAVILNOSTI OZDRAVLJIVE ZA KONSTRUKTIVNO DELO; MED TEM KO BI ZNAČILO OBRATNO ŽAGANJE TEMELJA SAMEMU SEBI NACIJI IN NEODVISNOSTI. To nam je pomenil 1. december vsa štiri leta tuje okupacije, to je bilo vodilo in prva direktiva našega zadržanja in delovanja.

Danes pa kliče 1.december : HOČEMO JUGOSLAVIJO - NOČEMO TITA! IN spričo " repuklike Jugoslavije " je ta glas še pomembnejši in usodnejši i za nas i za komuniste , kajti vztrajajoč na tem stališče je možno samo dvoje: ali propade Tito, ali propademo mi. Svetovno politični položaj ni tako blesteč, da bi že sam po sebi mogel dati odgovor na to alternativo in od katerega zavisimo i mi i Tito. Zato je naravno, da bodo komunisti storili vse, da se obdrže. Skoncentrirali bodo še bolj svoje sile in z intrigami skušali doseči to, kar direktno ne morejo. ČE SE JIM BO TO POSREČILO ZAVISI PRVENSTVENO OD NAS IN POTOM NAS OD RAZSODNEGA SVETA. 1.december 1945 terja za to podvojeno silo v izgraditvi nas samih, realno gledanje na notranje in zunanje razmere ter na eliminiranje osebnih teženj posameznikov. TAKOJŠNJE SPROVAJANJE TEGA NAČRTA NAJ BO Z MANIFESTACIJO JUGOSLOVANSKEGA DRŽAVNEGA PRAZNIKA TUDI DEJANSKO POTRJENO IN ODLOČENO. FRAZE IN BOMBASTIČNO NAPIHOVANJE PREPUSTIMO NASPROTNIKU, S ČIMUR JE SICER TRENOTNO ZMAGAL , V PRAKTIČNEM IZVAJANJU PA PROPADEL. DELAJMO!

NAŠ ORFEJ

Dne 3.decembra 1945. bo poteklo 145 let, odkar se je slovencem rodil narodni genij - dr. France Prešern.

Ni tukaj mesto, da bi se podrobno razpisovali o njegovem življenju in o njegovem delu, saj je doživel tako globoko tragedijo, ustvaril tako dragocene bisere, da je nemogoče najti prave besede za vse to. Vsi dosedanji življenjepisi so samo drobec velike žalo-igre, najbolj blesteče kritike in ocene samo medel sijaj njegove resnične vrednosti.

Za nas, ki živimo v tujini, daleč proč od doma, od vsega kar nam je najdražje, je Prešern svetli vzgled samopremagovanja in junaške odpovedi.

KAKO
BIT HOČEŠ POET IN TI PRETEŽKO
JE V PRSIH NOSIT AL PEKEL AL NEBO!
STANU
SE SVOJEGA SPOMNI, TRPI BREZ MIRU!

poje sam sebi v pismi Levcu /Osrčenje/. Če je hotel biti resničen poet, potem je moral trpeti brez miru in nositi v prsih al pekel al

nebo.

Če torej hočemo mi doseči svoj Veliki cilj, potem trpimo in ne obupujmo, če tudi je vse okrog nas in v nas samih pekel!

Tri bisere nam je vstvaril France Prešern ; vse tri je rodila bolečina, razočaranje. Ko je spoznal svet, ko je spoznal njegovo trhlost in gnilobo, ko je doživel prvo razočaranje v ljubezni, ko je postal mož, mu je iz prsi privrelo pretresljivo Slovo od mladosti. Spoznanje in razočaranje

je srcu rane vsekalo krvave .....

Doživel je svojo največjo ljubezen in s tem svojo največjo bolečino. V tej bolečini mu je iz srca pognalna pesem, ki je posoda njenega imena; vstvaril je nesmrtni Sonetni venec, spomin svojih ran in njene hvale.

Ni poznal sreče, od nje je dobil v dar klofuto, a trpel je in molče prenašal vso težo bolečin. Ni si še opomogel od tega udarca, že je sledil novi: njegov najboljši prijatelj in učitelj Matija Čop ga je nenadoma zapustil ; utonil je pri kopanju v Savi.

Nova, silna bolečina mu je zaorala v dušo, iz nje se je rodila pesem mila, ki mu je bila hladilo ločitvi od prijatelja. Spesnil je Krst pri Savici. V njem je našemu narodu dal svetlo vodilo, ki je veljalo takrat in velja še danes:

Največ sveta otrokom sliši Slave!
Tje bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosti voljo vero in postave.
Ak pa naklonijo nam smrt bogovi,
man strašna noč je v črne zemlje krili,
kot so pod svetlim soncem sužni dnovi!

Tri velike bolečine so ranile Prešernovo srce: spoznanje sveta, razočaranje v ljubezni in izguba najboljšega in edinega prijatelja. V teh bolečinah je ustvaril tri bisere slovenske literature.

A omagal ni. Ko je prestal vse te udarce in spoznal, da zaman obrača svoj čoln po sapi sreče, ki mu je sovražna, je z ranjenim srcem zapel svojo Zdravljico.

Edinost, sreča, sprava
knam naj nazaj se vrnejo,
otrok, kar ima Slava
vsi naj si v roke sežejo!

Ni tožil, ni obupal nad življenjem, vztrajal je do zadnjega. Svoj interes je podvrgel interesu naroda ,svojo bolj je zatajil ob boli naroda in človeštva sploh.

Proroško je napovedal dan,

Ko, koder sonce hodi
prepir iz sveta bo pregnan.
Ko rojak
prost bo vsak,

ne vrag,
le sosed bo mejak!

Dan, ki ga tudi mi čakamo, za katerega se tudi mi boremo in trpimo! Prešern ga je želel, napovedal ga je, a učakal ga ni; storil pa je svojo dolžnost! Postal je slovenski Orfej, njegova večno lepa pesem nas tolaži, osrčuje in vspodbuja, njegov zgled nas vodi v temi sedanjih dni.

Tudi mi se borimo za isti ideal, za isti Veliki dan, borimo se zanj, vemo, da mora priti, upamo da ga bomo dosegli. Moramo pa se zanj boriti vztrajno, pogumno, složno! Združeni v dobrem in v zlu bomo doživeli zarjo one dobe, ko

VREMENA KRANJCEM BODO SE ZJASNILE,
JIM MILJŠI ZVEZDE KAKOR ZDAJ SIJALE!

ČLOVEK IN CERKEV

Staro vprašanje človeku : " Kaj mislite o Kristusu?" je danes prešlo v drugo :" Kaj mislite o Cerkvi?" Pred nas ne stopa Cerkev samo kot dejstvo izoblikovano v tisoč - letni zgodovini dejavnega krščanstva, ampak kot organizacija, ki je stavljala in še stavi določene zahteve,ki so modernemu človeku vsaj težke, če že ne odveč. Mimo tega dejstva, ki ga označujemo danes posebej za nas kot " katoliška Cerkev" , človek iti ne more. Zato so tudi mnogotere sodbe o njej.

Nekateri vidijo v katoliški Cerkvi že preživelo silo, okostenelo ogrodje srednjeveške veličine, ki je človeku samo v oviro, nikakor pa ne v oporo; Cerkev je izgubila nekdanji vpliv, ker ni dojela hotenja teh časov ter se je kakor zaklenila za visoke samostanske zidove, vztrajajoč v starokopitnem pojmovanju verske strogosti, neupoštevajoč hrepenenja in teženj modernega človeka. Radi se ustavijo na ranah, ki so ji bile zadane po njeni krivdi ali brez njene krivde v dobi humanizma in pozitivizma in svojevoljno tolmačijo njeno ravnanje, da bi ohranili sliko neke krute absolutistične organizacije, kateri naj bi bilo vse dovoljeno, da bi uresničila svoj smoter, ki pa naj bi bil prav nadvlada nad svetom . Ako bi govorili s sv.pismom in z Dostojevskim bi katoliška Cerkev tako podlegla satanovi skušnjavi. Tako more zavzeti človek neko sovražno stališče napram Cerkvi, stališče, ki je mnogokrat za marsikoga vodilno za motrenje zgodovine, pa tudi sedanje žitja in bitja katoliške Cerkve.

Drugi danes vidijo v Cerkvi mogočno moralno moč, ki se v svoji polni sili postavlja v nasprotje rdeči internacijonali v gigantskem boju, ki naj ga v politični areni izvojujeta demokracija in totali-

tarizem, v idejnem pogledu pa krščanstvo in historični materijalizem v komunizmu. Radi primerjajo ustroj in organizacijo, ki je vidna posebej v predstavništvu, organizacijam totalitarnih sistemov /boljševizma/ , ki naj bi hoteli danes obvladati svet. Ne vedo namreč, da neki monarhični princip verske organizacije, kot je Cerkev, najbolj odgovarja naravnemu redu ter nalogam, ki naj jih ta vrši. Do takih primerjav je mogoče priti, ako pozabimo na vso duhovno vsebino, na bistvo Cerkve, ki da kot nujni okvir njene izgradnje oklepa organizacijski sistem, ki naj bi dejal nek vidni duhovne diktature.

Drugi spet sprejmejo Cerkev tako, kot se sama definira, t.j. socijalno, duhovno, popolno družbo z določenim metafizičnim namenom, ki pa ji je odločeno delo v fizičnem svetu.

Naj bo kakor koli; gotovo je eno : Katoliška Cerkev je dejstvo, mimo katerega ni mogoče iti. Kako to dejstvo tolmačimo, v kakšne kalupe ga hočemo stisniti, je pa drugo vprašanje.

Za pravo sodbo moramo ugotoviti načela, ki naj nas vodijo, da moremo pravilno - "sine ira et studio "- soditi Cerkev. Gotovo je, da mora biti naša sodba zgrajena na principih s katerimi presojamo druge družbe, dodati pa moramo še načela, ki so fundamentalna za versko družbo. Ugotoviti moramo smoter družbe, ugotoviti naloge , pa tudi sredstva, ki vodijo k smotru.

Cerkev je po ustanovnem aktu, ki je božjepraven in po ustanovitelju, ki si sam kot Bog - človek ÷ privzema oblast , religiozna družba, ki ima za nalogo voditi človeka v fizičnem svetu in iz materijalnega sveta v metafizični. Da more vršiti te naloge, ima sredstva, ki so spet nadnaravnega značaja, da si jih ni mogoče rešiti nekih materijalnih akcidencij. Tako je v Cerkvi dvojni element : božji in človeški. Cerkvi moremo soditi, ako imamo pred očmi njeno naravo in naloge, ki so ji dane. Moremo pa s tem presoditi tudi ambijent, pravice in dolžnosti, ki jih kot nadnaravna družba v naravnem svetu ima. Prav tako je tudi razumevanje njenega zgodovinskega poslanstva spraviti v sklad lepo jasnem motrenju smotra in sredstev, ki jih Cerkev ima. Tako je mogoče razumeti njeno jakost in ekspanzivnost.

Cerkev dviga človeka v nadnaravni svet, po svojem ~~xikju~~ ustanovitelju ima cilj voditi človeka v materijalnem svetu, da more nekoč preiti v polnem poletu v samo duhovni svet. Zato vrši svojo službo z učenjem, da posreduje ustanoviteljev nauk , da daje postave, da določa uporabo sredstev. Bistvene naloge veljajo za vse čase, vse kraje in vse ljudi. Tako more Cerkev za dosego smotra rabiti in uporabiti vsa sredstva, ki vodijo k temu; seveda v polnem razmerju z metafizičnem smotrom. Amoralno sredstvo je nujno v nasprotju s smotrom in je nujno izključeno, da bi se smelo uporabiti za dosego cilja.

Cerkev kot organizacija ima v svojem sestavu osnovne linije, od katerih odstopiti ne sme, ker so božjepravne, kot je to n.pr. episkopat in primat, ali da ona brani in razlaga nauk, ki ji je od Boga

pozitivno dan ter je ohranjen v razodetju in tradiciji. Cerkev bi zavrgla svojo božjepravnost in tudi svoj raison d'eter, ako bi kakor koli v tem popustila. Ima pa danes mnogo drugih stvari, ki jih je prinesel zgodovinski razvoj in jih bo spet odnesel, ker so podvržene spremembam.

Fizionomija Cerkve razven osnovnih prvin se spreminja. Ima možnosti in zmožnosti, ki jih ob aplikaciji nalogxx mora porabiti, da izvrši dane naloge, ima sredstva, da jih uresniči. Spremembe, možnosti, udejstvovanje s pojmi, ki nujno označujejo nekaj novega.

Vemo, da to "novo" ne znači spremembe bistva Cerkve, kakor ga je dal Kristus. Potrebno je za to, da se določi meja med nespremenljivim bistvom ter spremenljivimi akcidencami. Ne samo meje, poznati moramo tudi zakone, ali če hočete, kriterije, da določimo in ločimo to dvoje. Ali ne bi bila za to zadostna konstatacija , kakšna je bila Cerkev ob svojem rojstvu, da bo takoj jasna slika, kako so vsa drugotna dejstva samo pristopala k temu osnovnemu dejstvu.

To je polje, kjer se srečata stalnost in razvoj, teorija in praksa višave svetosti ter človekove bede. Vse eno je, ali sledi boj med statiko in dinamiko, ali je ta boj revolucija ali evolucija.

"Novo" je že v svobodi Cerkve, ki jo je dal Kristus, ko je osnovi dal nalogo razvoja. V ustanovni listini je Cerkev upisana formula, da mora rasti, prospevati in cveteti. Je to zapoved, kakor tudi zakon dinamike, ki je dan vsaki stvari. Rasnica se ne spreminja, spreminja se aplikacija resnice, ljubezen se ne spreminja, posreduje se pa novim množicam. Cerkev ima svobodo, ki znači avtonomijo udejstvovanja v mejah vsega, kar je in po čemur eksistira.

Ločeno mora biti to dvoje, nespremenljiva substanca, svobodna kontingenca. Jasni morajo biti odnosi med obema, ne sme in ne more priti do antagonizma, anarhije ali izkvare,. Svoboda ni samo dana, temveč je zahtevana, ker je Cerkev organizem in organizacija, ki se mora udejstvovati, ker zahteva osebno inicijativo, ker je univerzalna. Je sicer ta svoboda relativnega značaja, ali Cerkev jo je uporabila in jo bo uporabljala vsak čas svojega obstoja.

RAZMIŠLJANJE O NAŠI BODOČI VOJSKI.

/Nadaljevanje/.

Ali smo se že kdaj vprašali o tem ? Ali smo kdaj že o tem razmišljali? Menim, da ni pametno, da samo delamo na tem, da Tita prikažemo v čimbolj resnični luči pred svetom, ampak da gledamo tudi nà sébe, na lastno izgrajevanje, na lastne probleme, ki nasta-

jajo odnosno utegnejo nastati. Časa je dovolj za to. Toda tako je v javnem življenju, da se posveča nevažnim vprašanjem veliko važnost, pa se na drugi strani ne razpravlja v najbolj bistvenih stvareh. Ob dosedanjih izkušnjah, uspehih in razočaranju smo že lahko premerili svoje potrebe in določili svoje skupne interese, na katerih reali - zacijo je treba že danes misliti, da bi obojim primerno, ob pravem času in brez posebnih težav mogli določiti svoja pota v bodočnost. Ako bi se le za hip udali nesrečni misli, da nismo za tako rešitev sami sposobni, bi se kaj kmalu utegnile zgoditi, da bi nas k temu prisilite zunanje okoliščine. Če bi bili komutisni na našem mestu, bi neverjetno delali in se pripravljali. Bodimo si kar odkriti: pri nas vse preveč kritiziramo drug drugega. Zapletamo se v osebnostne, male problemčiče, predbacivamo to in ono, mesto da bi postali široki, da bi načrtno delali in se pripravljali na naloge, ki bodo nekoč od nas zahtevale hitrih rešenj. Mesto da bi tedaj izdajali ukrepe, odločali in komandirali, ali vsaj prišli domov z več ali manj izgrajenimi pogledi na mnoge probleme, bomo še le sedali za mizo in o stvareh diskutirali.

I.

Zdi se mi potrebno, da najprej postavimo bazo, temelje, na katere bomo gradili. To ne velja samo za bodočo vojsko, velja za vse javno in privatno življenje.

"Ako ne morem ustvarjati reform, prožetih od duha pravičnosti, bolje je, da jih vobče ne ustvarjam", pravi Edmund Burke. Osnovni problem je problem etike, zaupanja in pravice. Kriza zaupanja je naša velika narodna nesreča. "Veki zatiranja so nam izbrisali vero v Zakon. Mora se utrditi ona vera v Pravico in Zakon, ki je osnova vesoljnemu državnemu življenju" /dr. Vošnjak/. Demokracija, ki dopušča socijalno izkoriščanje gospodarsko slabšega, je lažna! Država in red v njej bosta tedaj močni, ako bo v državi razvita socijalna solidarnost vseh razredov. Isti Burke pravi: "Kjer koli so čast in pravičnost, razum in enakopravnost , je zagotovljena pot k blagostanju onim, ki so teh lastnosti deležni".

Zdi se mi potrebno, omeniti te osnove, to bazo uspešnega državnega življenja na vseh poljih - tudi pri vojski - takoj spočetka, preden preidem na daljne razmišljanje.

II.

Danes o naši bojski odločajo zavezniki. O organizaciji in uporabi te vojske, mimne moremo dosti odločati. Postavlja pa se vprašanje: V slučaju , da bo doma s pomočjo zaveznikov uspostavljena demokracija in da se mi vrnemo domov, odn. da bomo mi s pomočjo zdravih elementov doma (!) in z našimi zavezniki vrgli diktaturo srpa in kladiva ter se tako vrnili v domovino, bo vsekakor prva stvar: zavesti red in mir ter strogo, dosledno zakonitost.

Kaj potem, ko bo to doseženo? Demobilizacija vojske? Vpoklic novih letnikov, kot dela Tito sedaj? Če bo v teku spopad med zapadom in vzhodom - bo tudi to. In ko bo tudi to gotovo, kaj potem?

Ustvarjati novo vojsko, odn. nadaljevati z organiziranjem vojske, ki bo obstojala?

Tri možnosti so :

- Organizacija moderne vojske v pravem pomenu besede,
- Ukinitev redne vojske,
- Kompromisna rešitev.

Imeti moderno oboroženo silo, je lepa in odlična stvar, toda to silo ustvariti, vzdrževati, je problem. Ne morem si misliti moderne oborožene sile brez vojske, mornarice in letalstva - vsi trije so neobhodno potrebni pri državi, kakršna je Jugoslavija.

Dosedanje izkušnje iz te vojne so pokazale, da so zmožne voditi ofenzivno in tudi defenzivno uspešno vojno le velesile. Organizacija te vojske in vzdrževanje ter oprema stanejo strahotne izdatke. Tehnika se danes izpopolnjuje iz dneva v dan, tako da postane najmodernejše orožje čez noč zastarelo/ atomska bomba /. Zato si moderne vojske brez visoko razvite znanosti /iznajdbe/ in težke industrije ne morem misliti v državi, ki tega nima. Poleg tega je potrebna tudi velika gospodarska neodvisnost dotične države. Dalje mora biti zasiguran dotok ljudstva ali več ali manj neizčrpen vir novih vojakov /SSSR, USA, Kitajska/. Če teh pogojev ni, pa vendar hoče biti država na vojno pripravljena, se mora potem vezati na velesile. Postavlja pa se pri tem vprašanje: Ali je vredno, da male ali tudi srednje države rešujejo odn. sodelujejo pri reševanju problemov okoli velesil? Ali je vredno tolči se in krvaveti za interese velesil? Situacija danes in organizacija združenih narodov loči velike in male. To je fakt.

Dobro. Predpostavimo, da ofenzivno vojsko izključujemo. Kaj pa slučaj defenzivne? Toda, ali ni uspešna defenziva mogoča le, če si vsaj enakovreden napadalcu odn. imaš tudi ugodnejše pozicije? Zato pripravljanje na defenzivo ne zahteva dosti manj žrtev in izdatkov ter izpolnitve gornjih pogojev kot pri ofenzivni.

Ali ni torej vse bolj pametno, ostati pri svojem, voditi mirovno politiko, delovati na zbližanju s sosednimi narodi, na sporazumevanju in mirnem reševanju problemov, ko pa vendar slej ko prej mali narod ali država nastrada. In če se boš moral odločiti za eno ali drugo velesilo, te bo v vojni itak ona opremila in oborožila ter hranila. Sicer pa se vse bolj kaže, da politika ravnotežja, ki je tako zelo ljuba Veliki Britaniji izgublja na vrednosti. Dva tekmeca sta stvarno še na pozornici. Med tema se bo enkrat moralo odločiti...

Mislim, da je realno za nas: delovati na sporazumevanju balkanskih narodov, na ustvarjanju balkanskega bloka, ki bi edino bil sposoben organizirati moderno vojno silo. Pa še tedaj se postavlja vprašanje: ali ni bolje, da tudi balkanski blok vodi mirovno, nevtralno politiko, ne glede na spopade med velesilami in predvsem skrbi za zboljšanje notranjih gospodarskih in kulturnih razmer? Teh notranjih problemov je na Balkanu toliko, da bi bilo pametno te reševati, ne pa voditi politiko okoli problemov velesil....

III.

Menim, da bi bil konkretno za nas potreben kompromis; obdržati "oboroženo silo", vendar jo uporabiti za praktičnejše potrebe, kot pa jo oboroževati; toda pri tem ne nehati z vzgojo in vežbanjem te sile, da bo po morali, duhu, disciplini, okretnosti in organizaciji vedno pripravljena prevzeti naloge, če bi ji bile vsiljene. Predvidevam, da bi ta sila bila odlično uporabljena za splošno korist z uvedbo - obvezne delovne službe, ki bi bila najprej obvezno vojaško vežbanje, nato pa uporaba na drugih poljih. Takšna sila bi potrebovala kot vsaka vojska - motorizirane enote (hitra pokretnost), intendanco, sanitet, tehnične skupine itd. Kakšno bi bilo delo te sile? Gradnja cest in drugih komunikacij s potrebnimi objekti, gradnja naselij, regulacijska in melioracijska dela, pogozdovanje, obdelovanje državnih posestev, pomoč kmetom itd. itd. Možnosti zaposlitve in koristne uporabe so neštete.

Graničarsko in policijsko (žandarmerijsko) službo bi vršile ločene edinice od te sile.

Dosedanja odnosno tedanja vojska bi se samo preformirala. Avijacija bi se uporabila delno za policijsko, delno za transportno in zvezno službo pri teh delovnih trupah, odn. tudi za državno upravo. Mornarica bi se pretvorila v trgovsko, odn. bi bila uporabljena kakor prej pri avijaciji.

Prva naloga vsakega "vojnega obveznika" bi bila, da izvrši nekaj mesečne osnovne vojaške vežbe, kakor doslej, nato pa se stavi v odgovarjajoči posel konkretne uporabe, kot prej omenjeno.

Na ta način bi dosegli, da bi država imela za skupne interese cenejšo delovno silo, z varčevanjem pri oborožitvi pa bi se doseglo lepe prihranke, ki bi se dali koristno uporabiti marsikje.

Ta delovna sila bi na zunaj imela torej tak značaj.

IV.

Na znotraj pa naj bi to bila "šola značaja". Kot bi to morale biti vse naše šole, naj bi ta delovna obveznost predvsem z delom, ustvarjanjem in graditvijo vršila to poslanstvo.

To bi se doseglo z jačanjem morale in discipline, z državljansko, nacionalno in socialno vzgojo, z izgrajevanjem človeka kot takega, s kulturno - prosvetnim delom itd.

Predpogoji za to bi bili:

a) Solanje in izgrajevanje komandnega kadra. Oficir mora biti tisti, ki bo v vsem prednjačil. Postavitev oficirskih šol na sodobne zdrave osnove. Postavitev vojnih akademij na stopnjo fakultete; logično so s tem združeni tudi pogoji. Vzgoja vojaka - in skozi vojsko gre ves narod - je tako važna, pereča ter odgovorna stvar, da morajo biti tisti, ki to vzgojo vodijo in z njo rokujejo tako osebno

izgrajeni, da presenečenja v slabem pomenu ne smejo biti neredkost. Oficirju-kandidatu vso potrebno vzgojo, možnost vsestranskega sodobnega izpopolnjevanja, oficirju na položaju pa avtoriteto in solid-den standard! Pri tem pa vso odgovornost za odrejeni posel.

b) Privzem desetinskega, ali vsaj vodovega sistema. Desetina odn. vod so enota, ki nastopajo le skupno. Ta sistem stremi za tem da ostanejo vodi odn. desetine čim bolj stalni, da obdrže za svojega starešino čim bolj eno in isto osebo, da je ta desetina - vod v vseh pogledih, družina, celica za sebe, ki se ne kaže kot taka le pri vajah, ampak povsod. Ta enota ne živi za sebe le v strogo vojaškem oziru, temveč tudi v prosvetnem, studijskem, delavnem, povsod. Ta sistem so prvi začeli uporabljati amerikanski skavti (W.Hillcourt) in se je zelo obnesel pri tovrstni amerikanski dvamilijonski organizaciji.

c) Uvedba šolanih prosvetarjev, ki najdejo v sodobnem oficirju polno zaslombo in razumevanje, in za katerega predvidevam, da mora delovati v polnem soglasju in sporazumu s starešino edinice. Vzgoja, ki jo vodi starešina skupno s prosvetarjem, mora roditi pozitivne sadove. Naloga prosvetarja bo dvigati splošno zavest in razgledanost edinice, vršiti kulturno - zabavno delo itd. S tem je starešina edinice razbremenjen s prosvetnim delom in se more tem bolj posvetiti vodstvenim poslom.

Pri višjih edinicah bo potreben tudi obveščevalni oficir, katerega poslev nizjih vrsi lahko prosvetar; naloga tega bo budno kontrolirati javno mnenje edinic, ugotavljanje napak in pomanjkljivosti, kontrola in budnost nad destruktivnimi elementi,(če bodo komunisti v državi dovoljeni, teh ne bo malo!). Pogoj uspešnega delovanja je seveda spet, če starešina edinice, prosvetar in obveščevalni oficir delajo sporazumno in upoštevajo potrebnost vseh treh poslov. Ni to - uvedba prosvetarjev in obveščevalnih oficirjev - misliti na politkomisarijat, ker sistem državne (ne partijske) vojske bazira na avtoriteti vojaškega starešine edinice, na zaupanju in aktivnosti.

Kot mora biti intendant, higieničar in slično izvežbani v svojem poslu, izšolani, tako je isti predpogoj tudi za prosvetarje in obveščevalce.

Poleg gornjega je treba posvetiti skrb in pozornost vzgoji podoficirjev. More se jih narediti za bolj odgovorne, kot so bili doslej.

Še nekaj besed o vojaku samem:
Vzbuditi se mu mora ponos, da je vojak državne organizacije, da dela za blagor in korist skupnosti. Temu primerna mora biti njegova oprema, prehrana, pospeševana možnost širokega udejstvovanja v prostem času, tako sportno udejstvovanju (kolikor že ni obvezno), poset lokalov, prireditev, ustanov. Zdravi in sodobno opremljeni morajo biti stanovanjski in delovni prostori vojakov. Ne sme manjkati knjižnjic, telovadnic, igrišč, higijenskih naprav, učilnic, dvoran za prireditve, možnost kulturnega udejstvovanja (vojaški časopisi,itd) in slično. Vojaku nuditi veliko, da mu dvignemo njegovo obzorje in zavest, ob danem času pa tudi zahtevati, da doprinese za skupnost

čim več.

Do obvezne službe mora biti vsak državljan enak: Reven ali bogat. Vsak mora tu storiti svojo dolžnost; izogibanje ali protežiranje glede tega mora biti kaznovano kot težak prestopek zoper skupnost.

V.

Predpogoj uspešnega dela pa je dinamika, organizatoričnost in sposobnost vodilnih starešin. Dejstvo, da je kak narod smatran za "borbeni narod" še ne daje legitimacije, da je tudi organizatorično sposoben. Pomanjkanje organizacije in organizatoričnosti je bila velika negativna postavka naše preteklosti. Komu je tega največ manjkalo - ne trdim pa, da nima drugih velikih vrlin! - Ni treba omenjati

Do neke mere bo tudi dopustna decentralizacija. "V bodoči državi ne sme biti nikake premoči številčno šibkejšega, nobenega nadmudrivanja, temveč naj si Hrvati, Srbi in Slovenci po svoji sposobnosti udeležujejo vodstva državnih zadev v popolni enakopravnosti."

Pa še tole: Zvestobi, sposobnosti, aktivnosti, poštenju priznanje. Lepo je rekel to Perikles Atenčanom: "V državi, kjer krepost in dobro delo pričakuje najlepše nagrade, so najboljši državljani". Spoštovati je treba razpoloženje naroda in upoštevati psihološki moment. "Čustva milijonov imajo namreč vedno jako realno ozadje"pravi dr. Vošnjak.

++++++++++++++++

To so zaključki razmišljanju o bodoči "oboroženi sili. Seveda je vsa stvar osebno gledana. Vsekakor je v tem razglabljanju o tem važnem problemu samo rezultat razmišljanja človeka, ki opazuje javno življenje, registrira javno mnenje in iz tega dela zaključke. Na vrsti bi bili zdaj še duhovnik kot vzgojitelj, da pove svoje tovrstno mnenje zlasti z moralno-etičnega stališča, dalje aktivni oficir kot mož vojaške stroke, in tehnik, ki bo moral kompridemo domov, popravljati ruševine in graditi novo državo s krampom in lopato.....

RENGA O MIHAJLOVIČU

Kapetan britanske vojske Maurice Vitou, je v angleški reviji " World Review " objavil članek, v katerem opisuje svoje doživljaje v Jugoslaviji, kot pobegli vojni ujetnik. Vsled zanimivosti njegovih opisovanj in v ilustracijo problema "za in proti" Mihajloviču kakor ga gledajo Angleži, objavljamo ta članek v izvlečku. Da bo slika, ki nam jo prikazuje kapetan Vitou čim jasnejša, bomo skušali njegova izvajanja čim bolj koncentrirati, a obenem poenostaviti.

Spomladi leta 1941 je bil v težkih bojih na otoku Kreti med

drugimi Angleži ujet tudi kapetan Maurice Vitou. Nemci so ga nato preko Grčije prepeljali v Srbijo, kjer se mu je posrečil pobeg z v vlaka. Pri tem je dobil le lažje poškodbe.

Uspelo mu je najti kmečko hišo, kjer so bili ljudje najprej s silno presenečeni nad njegovo pojavo, vendar so ga prijazno sprejeli in mu pomagali s civilno obleko, kar je bilo zanj velike važnosti. Ostal je preko noči na omenjeni kmetiji, nadaljnih pet dni pa je moral prebiti v isti vasi, ker trenutno ni imel prilike, da bi se zatekel drugam. Šestega dne mu je gospodar kmetije, ki se je tudi sicer izkazala za zelo gostoljubno, razložil nevarnost, ki mu je pretila, ako bi še nadalje ostal v vasi. Vas je bila namreč le osem kilometrov oddaljena od Kraljeva, kjer je bila močna nemška posadka. Gospodar je predlagal selitev na njegovo posestvo, ki je ležalo nekje v hribih. Vitou je predlog sprejel in naslednjega dne sta skupaj z gospodarjem odjezdila kakih 35 km daleč v gore, jugozahodno od Kraljeva. Na tem posestvu je ostal mesec dni. Silno prijeten utis je nanj napravila baš gostoljubnost kmetov, ki so bili zelo dobri z njim. Za časa njegovega bivanja na posestvu je dobil pismo z vabilom, da se pridruži jugoslovanskim oficirjem in vojakom v svobodnih planinah.

Ob koncu avgusta 1941 se mu je pridružil še avstralski poročnik Ronald Jones, ki je bil ušel z istega vlaka, pač pa nekoliko prej. Oba sta se nato odpravila na pot, a vodil ju je nek kmet. Hodili so ob Moravi proti severu in pri Kraljevu so prvič prišli v stik s četniki polkovnika Draže Mihajloviča. Ko so ti čuli, da sta tujca Angleža, so ju prijazno sprejeli. Izvedela sta, da so to jugoslovanski vojaki, ki niso sprejeli kapitulacije, se reorganizirali in začeli napadati nemške postojanke. Že tedaj so imeli pod kontrolo okraj, kjer so se nahajali.

Kmalu po tem prvem srečanju z jugoslovanskimi gverilci, sta se Angleža sestala s polkovnikom Dražo Mihajlovičem. Bilo je nekako 30 septembra 1941 in bila sta to prva Angleža, ki sta osebno spoznala priznanega vodjo jugoslovanskih rodoljubov.

.....

V glavnem stanu Draže Mihajloviča jima je podpolkovnik Pavlovič na karti pokazal ozemlja, ki so jih bili četniki do tedaj osvobodili. Ta so bila večinoma v Srbiji in jugozahodni Bosni. Obiskala sta tudi radijsko postajo. Tako sta ostala dva tedna v glavnem stanu Draže Mihajloviča na Ravni gori. Med tem ju je zaslišal tudi zaščitni oficir, major Vasič. Angleža sta bila začudena, da je vse tako dobro organizirano in urejeno. V bližini je bilo celo taborišče nemških vojnih ujetnikov, ujetih na ozemlju, ki so ga bili sami okupirali. Blizu Ravne gore so četniki zgradili tudi letališče, izpostavljali vsak dan in vsako noč spoznavne znake, vendar se med njunim obiskom ni prikazalo niti eno angleško letalo.

13. oktobra 1941 je postalo izredno hladno in odločila sta se da z dovoljenjem podpolkovnika Pavloviča odideta v dolino. V vasi oddaljeni 8 km od ravnogorskega glavnega stana, sta se poslovila.

Ob slovesu sta dobila vsakupo 40 funtov v srbskih dinarjih. V času svojega bivanja v glavnem stanu sta imela priliko videti, kako so vojaki in kmetje spoštovali polkovnika Mihajloviča, videla sta tudi njegovo veliko priljubljenost med narodom.

Kraj, kamor sta se bila namenila je bil Čačak. Povedali so jima da je mesto zasedeno po partizanih in četnikih, ki so očividno sklenili sporazum, da bi, pozabljajoč politične razlike začasno sodelovali.

Ko sta bila že v mestu so jima sporočili, da sta se obe stranki zopet sprli ter da so se četniki umaknili z mesta. Nekaj ur pozneje so ju partizani zaprli, ker sta hodila po mestnih ulicah s kraljevimi kokardami na kapah. Šele ko sta se ponovno pritožila, so ju izpustili pod častno besedo, da se naslednjega dne zopet javita.

Naslednjega dne je prišla partizanska straža ter ju odpeljala pred polit komisarja. Ta jima je očital, da sta živela s četniki, pri četniških družinah, da sta nosila četniške znake, obenem pa popolnoma prezrla partizanske oblasti. Odgovorila sta, da sta pač najprej prišla v stik s četniki, pristaši Draže Mihajloviča, ki so ju lepo sprejeli. Dejala sta tudi, da so četniki v večini. Nasprotno, sta naglasila, so ju partizani vedno sumničili političnega vohunstva "Vsi ste Srbi", sta dejala, "in odvisna sva od vašega usmiljenja. Nimava političnih predsodkov, a četniki so vojaki, ki se bore za isto stvar kot mi. Zato je umljivo, da sva jim sledila."

Polit-komisar se je zadovoljil s tem odgovorom ter ju poslal v intendanturo, da bi tam dobila potrebne stvari. Pet dni pozneje pa so ju partizani opomnili, češ, da ne bosta dobila kruha, ako ne bosta pozdravljala z dvignjeno pestjo. Odgovorila sta, da sta vojaka in da poznata le eno vrsto pozdrava.

Mesto, kjer sta bivala, Čačak kakor že omenjeno, je bilo sedaj pod novim režimom. Rdeče zastave so visele vsepovsod. Partizani so vršili hišne preiskave in silili ljudi na mitinge. Prebivaljstvo je godrnja lo in izjavljalo, da se jim je pod nemško okupacijo mnogo bolje godilo.

Kmalu nato so pričeli Nemci z artiljerijo obstrelj evati Čačak. Ob tej priliki sta se Angleža hitro umaknila ter kakih 16 km daleč od Čačka naletela na četniški ambulančni avtomobil, poln ranjenih četnikov. Odpeljala sta se s tem avtomobilom in prispela v vas Brajice, ki sta jo bila zapustila pred šestimi tedni.

Razmere so se bile med tem spremenile. Četniki so ju spraševali po izkušnjah s partizani. V njuni odsotnosti je eno samo angleško letalo odvrglo nekaj orožja in municije, pa še to je bilo lahko italijansko orožje, zaplenjeno v prvi libijski ofenzivi. Ob tej priliki sta se ponovno sestala z Mihajlovičem, ki je med tem postal general. Oba Vitou in Jones nista mogla prehvaliti tega moža, ki je kazal toliko energije, značaja in osebnosti.

Pozneje, februarja 1942, nah bi se bila radi varnosti preseli-

la v vas. Gučo, kakih 40 km južno od Čačka, ker je Vitou hotel oditi baš v nasprotno smer, se je ločil od Jonesa, ki ga ni več videl in nato preko vasi Ba in Kadine Luke prispel v nek kraj zahodno od Kadine Luke, kjer je padel v roke izdajalskim četnikom Koste Pečanca. Ti so ga izročili Nemcem....Nemci so ga pozneje, po raznih poskusih pobega prepeljali v Oflag IVC, kjer so ga 16. aprila osvobodili Amerikanci.

V času, ko je bil Vitou v Jugoslaviji ujet, je spoznal več oficirjev britanske vojaške misije, ki so jih Nemci prav tako vjeli. Bili so popolnoma brezbrižni napram Srbom, nihče oddnjih ni videl Mihajloviča in tuđi jezika niso znali. Pošiljali so v Anglijo pač poročila, kakršna so od njih zahtevali. Tedaj je tudi izvedel, da je Anglija prenehala podpirati Mihajloviča in da je neki Tito postal priznani vodja odporniškega gibanja v Jugoslaviji.

Po svojem povratku v London, je kapitan Vitou videl, kako daleč se je spozabila Anglija nad Jugoslavijo in njenim kraljem, ki se je odločno uprl Hitlerjevim hordam, ko je stala Anglija osamljena nasproti ogromni vojaški sili Nemčije. Anglija je pozabila na žrtve, ki so jih nacionalni borci doprinesli za zavezniško stvar, pozabila one, ki so vse žrtvovali za svojega Kralja in Domovino. Danes vlada v Jugoslaviji Tito, ki je imenoval Dražo Mihajloviča izdajalca in vojnega zločinca.

Kako dolgo bo demokratična Anglija še prenašala to lažidemokracijo z vzhoda, zgrajeno na terorju, zatiranju in krvi.

DRAŽA SPOROČA

Svobodne jugoslovanske planine.
rejel sem vaša poročila. Moramo vztrajati. Nadaljujte delo brez prestanka, podnevi in ponoči, za rešitev Domovine, za obrambo naše pravične stvari, ki mora zmagati, če ne bo na svetu vladalo zlo nad pravico, nasilje nad svobodo.
Izločite slabiče! Naj gredo k partizanom - tam jim je mesto. Ne potrebujemo slabičev in strahopetcev, temveč potomce kajmakčalanskih herojev.
Niti za ceno življenja naš narod ne bo klonil pred partizanskim nasiljem ne bo vstopil v partizansko-partijsko vojsko, brez ozira, kakšno ime nosi. Oni pa, ki jih partizani nasilno mobilizirajo, prehajajo na našo stran s popolno bojno opremo. Naše planine

in gore so polne hrabrih borcev, ki goli, bosi in lačni, po snegu in ledu ČUVAJO PRAV KOT NEKDAJ POD TURKI OTROKE ŽENE IN STARCE od partizanskih ustaških teroristov. Zapore in koncentracijska taborišča čuvajo dovčerajšnji ustaši, arnavti in madžari, ki nadaljujejo svoj posel za uničenje naroda.

Če pod takimi okolnostimi naš narod, ki se sedaj nahaja pod bičem partizanskega terorja, noče kloniti pred partizanskimi nasilniki, POTEM VSAK SIN TEGA NARODA, KI JE V INOSTRANSTVU, KJER MU NE PRETI NIKAKA NEVARNOST, IN KI Z RAZNIMI IZGOVORI PREHAJA K SOVRAŽNIKOM NAŠEGA NARODA IN NAŠE DOMOVINE, SLADEČ S TEM NA MEDNARODNI POLOŽAJ, - IZDAJA SVOJ LASTNI NAROD IN RODNO GRUDO. Nekega dne, ki ni daleč, bodo vsi ti slabiči prišli pred pravično sodišče svojega naroda in pred neštevilne grobove svojih bratov s katerimi je posejana naša Domovina IN BODO POLOŽILI RAČUN O SVOJEM DELU!

Ponavljam, ne zadržujte, - izločite slabiče! Rajši imam deset Obiličev kot sto slabičev!

Ne more biti vsakdo počaščen z nazivom mučenika!

K O M A N D A N T
Jugoslovanske vojske v domovini
armijski general
Dragoljub Mihajlović, s.r.

OB 2. OBLETNICI ČETNIŠTVA NA ŠTAJERSKEM.

Imeli smo državo, imeli smo svobodo. Po anšlusu - priključitvi Avstrije - se je na severu razbohotil mogočen sosed in dobili smo občutek, da smo majhni. Nemški sosed je prijazno kupoval in prevzetno razkazoval vse, kar je bilo boljše od našega. K nam je prihajalo vedno več tujih ljudi, ki so hlastno jedli jugoslovansko meso in na veliko razmetavali nemški denar. Ljudstvo je namigovalo: to so pa gospodje, ja, tam gori je red! Če bi še pri nas bilo tako! - Na Poljskem in na zapadu je že divjala vojna, propadlo je že nekaj držav, naši ljudje pa so živali brezskrbno, češ, saj slabše ne more priti.

Skoraj istočasno kot nad Beogradom, se je tudi nad Mariborom 6. aprila 1941 pojavilo nenadoma ogromno število nemških letal. Okrog Maribora so trajale borbe le par dni in 8. aprila so nemške čete vkorakale v mesto. Zagreb je odprl nemcem vrata, Jugoslavija je bila presekana na dvoje. In v nekaj tednih smo izgubili državo in svobodo. Malo je bilo tistikrat ljudi, ki so se zavedali, kaj smo izgubili, ker večina takrat še ni znala ceniti svobode.

Nemci so prestavili svoje meje na jug do Save in proglasili SPODNJE ŠTAJERSKO za nemško deželo. " Macht mir dises Land wieder deusch!" - Napraviti mi to deželo zopet nemško! je zapovedal Hitler brezobzirnim izvrševalcem svoje volje na Štajerskem. Kdor je preživljal tiste dni in mesece, jih ne bo nikoli pozabil, kdor jih ni, ne bo mogel nikoli doumeti tragične usode na smrt obsojenega naroda.

Najprej so pobrali skoraj vse slovenske duhovnike, skoraj istočasno vso zavedno slovensko inteligenco. Zapori in kasarne so se napolnili z jedrom našega naroda. Ljudje so z grozo gledali skozi plotove Mariborskih kasaren, kako so starški- duhovniki eksercirali, čučali po eni nogi skakali, na Veliko noč z golimi rokami praznili stranišča. Univati so morali roke in noge 17 letnim SS pobalinom in s tal lizati njih pljunke. Zopet na drugi strani so zgonili skupaj profesorje, zdravnike in druge in jih prisilili, da so zapeli "Lepa naša domovina", da so jih zato med roganjem lahko do onemoglosti pretepali. Transport za transportom je odvažal naše ljudi v Srbijo. Ni bilo tistikrat zavednega Slovenca, ki ne bi ponoči ob ropotu avtomobila strepetal in planil iz postelje. Vsaj je imel vsak iznanec samo 15 minut časa, da se je pripravil za pot v pregnanstvo. Ko je bila pretežna večina slovenske narodne opore pregnana v Srbijo, so sistematično začeli izseljevati Slovence v Brežiškem okraju. Transport za transportom s pregnanimi Slovenci je zopet vozil skozi Maribor, to pot na sever. Ljudstvo je v cerkvah in na ulicah na glas jokalo, ko so na mariborskem kolodvoru on pretresljivih slovesih nesrečne brezdomce iztrgali iz naročja domovine. "Saj se vrnemo!" So sebi v to - lažbo klicali odhajajoči. Nemci pa so odpeli zadnji vagon s siromašno prtljago in poslednjo imovino pregnancev, rogajoč se :"če se boste vrnili, tega ne boste vrnili tega ne boste rabili!" Slovenski jezik so proglasili za jezik ciganov in ga prepovedali. Hitlerjugend je prežala po ulicah in 12 letni frkolini so pod zaščito gestapa javno klofutali in opljuvali vsakogar, ki je v mestu inil slovensko besedo. Dragocene slovenske knjižnice z nenadomestljivi eksemplarji so popolnoma uničili, po šolah pa so organizirali slovenske otroke, da so uprizorili indijanski ples okrog gorečih slovenskih knjig. Sodna ulica in Aleksandrova cesta v Mariboru sta bili večkrat na teden okrvavljeni s krvjo ustreljenih talcev, katerih trupla so kakor natovorjeno zaklano živino na avtomobilih prevažali v Graz na sežiganje. Končno usodo vseh štajerskih Slovencev pa je nakazal zloglasni gavleiter dr. Ueberreiter s svojim obiskom v Ukrajini, kjer bi se naj pripravil prostor za štajerske Slovence.

Tako se je naš narod nenadoma iznešel ob rabu prepada in neposreden pogled v pogubno brezdno je v lahkomiselnem Slovencu sprožil instinkt samoohranitve. Slovenski narod na severu je brez oklevanja sprejel borbo na življenje in smrt in prav ta neizprosna in trdovratna borba je zopet osvetljila tiste bitne lastnosti slovenskega človeka, ki so ga dvigale skozi stoletja, da kot zatiran narod ni propadel.

V tej borbi smo bili Slovenci na severu osamljeni. Sovražnik je uporabil različne taktike in s tem v posameznih slovenskih pokrajinah ustvaril različne prilike. To je bilo za nas usodno. Ljubljana je v tej vojni prenehala biti žarišče slovenstva. Na obupne klice je zašlo k nam le nekaj pomilovanj, ne samo to, tudi pripombe: prav jim je! so se zadirale v naša srca. Mi nismo mogli prezreti tudi dejstva, da je z samo delno okrnjeno svobodo in z izgubljenimi veličinami prenatrpana Ljubljana, v dobi, ko je del slovenstva vojeval najtrdovratnejšo borbo za narodni obstoj, z vzgledom nesloge in s kavarniško politiko postavljala na kocko usodo slovenskega naroda. Da si današnja prilika ni žato primerna, vendar sem to moral omeniti, ker se nit te poli-

tike še ni pretrgala, temveč se je razvlekla celo v Italijo.

Poleg naših narodnih sovražnikov Nemcev in Italijanov, je Slovenski narod imel še enega skupnega sovražnika: komunizem. V nekaterih slovenskih pokrajinah je borba proti komunizmu zavzemala bolj političen značaj, ker je šlo predvsem za nadmoč ene ali druge skupine, Severnim Slovencem pa je komunizem storil nepodpustljivo krivico, ker je krvavo borbi resničnega narodnega odpora podtaknil politične cilje. Naša borba na severu ni bila samo politična borba proti fašizmu in nacizmu, mi smo se morali boriti za obstoj slovenstva na Štajerskem, ki je bilo od istih sovražnikov ogroženo že mnogo prej pred pojavo nacizma in fašizma.

V glavnem sem orisal okoliščine, v katerih smo pred tremi leti začeli. V razdrapani votlini je bil naš prvi štab. Po hudi zimi nas je nekdo izdal, v jami sva bila samo dva takrat še edina četnika. Nemci so naju obkolili, 3 dni oblegali in v jamo kurili. Nesrečnik poleg mene je skočil ven in strojnice so ga prerešetale. Prepričani, da je v jami vse mrtvo, so Nemci odšli a delo se je moralo začeti znova. Počasi so prihajali fantje. Jaz nisem imel nič orožja in oni nič. V nekem svinjaku, v smradu in soseščini svinj je bil naš drugi štab, kjer je ostal 11 mesecev. V tem svinjaku je bila sestavljena prva številka našega lista " KRI IN ZEMLJA", glasilo slovenskih četnikov v severni Sloveniji, ki je potem postalo eno najstarejših in najrazširjenejših glasil. V prvi številki smo pod naslovom: Kaj hočemo? podčrtali cilj naše borbe. "Mi hočemo svobodo. Naša kri je slovenska in je nikdo ne more ponemčiti in naša zemlja ostane slovenska če tudi jo ukrade nemec." V času najhujše narodne stiske je bila slovenska mati najtrdnejša opora in skoraj edini nosilec slovenskega duhovnega odpora. Tudi njej smo posvetili našo prvo številko in ji zaklicali:"Slovenska mati! dajaj svojemu narodu dobre sinove in hčerke! Tvoja ljubezen naj jih ščiti in visoko dviga nad nizkoto izdajstva in ospadništva!" Da si od nikoder nismo prejemali nikakih navodil, niti nismo vedeli, ali je sploh kje v Sloveniji še kak živ četnik, smo že v drugi številki iznesli naš program: "Borimo se za demokratično in federativno kraljevino Jugoslavijo. Naš vrhovni komandant je kralj Peter II., v domovini pa general Mihajlović." V tem nismo več čas v ničemer popustili. Ko je bila v Moskvi konferenca med Churchilom in Stalinom, po kateri so objavili, da bo po vojni spet vspostavljena Avstrija, se je pri nas razširila živahna propaganda Avstrijcev za Avstrijo. Mi smo takoj protestirali in v posebni številki v obliki protesta zavrnili avstrijsko propagando z zaključkoma "Slovenci nismo za to na svetu, da bi bili vedno hlapci drugim narodom!" Spomladi 1944 je bil položaj slovenstva na Štajerskem že tako trden, da smo lahko zapisali: "Kaj ste dosegli vi Bundersführerji, Kreisführerji in Propagandaleiterji? Poglejte preko naših vinskih goric, šumečih gozdov, sinjih jezer in snežnih gora! Povsod hodi slovenski človek in slovenska beseda je njegova pesem, ker je ves ta košček raja še vedno naša ljuba slovenska domovina!"

Na Vidov dan smo se zbrali v zaraščeni šumi nekaj kilometrov od Maribora, razvili jugoslovansko zastavo in ob tej priliki sem fantom

govoril in pozneje v listu priobčil: " V tej tragični dobi izpolnjujemo zgodovinsko poslanstvo. Mi smo čuvarji mejnikov na naši severni meji in naša oborožena navzočnost na tej zemlji, ki nam jo hoče sovražnik ugrabiti, je sovražnikom in ostalemu svetu prepričevalen dokaz, da Jugoslovanska vojska tudi na severni meji še ni kapitulirala. Naš teren je najtežji, ker se nahajamo na ozemlju, ki ga nemci po krivici in še prehitro imenujejo "Deusches Reich".

Naša četniška organizacija na Štajerskem je bila v nekem oziru majhna evropska organizacija. Najprej smo se povezali z našimi izgnanci v nemških taboriščih, jih vzpodbujali in jim dajali navodila. Od njih smo prejemali ganljiva pisma in ta zveza je gotovo tudi mnogo vplivala na sedanje zadržanje slovenskih izgnancev v Nemčiji. Potem smo izkali slovenske fante, ki so jih nemci siloma vtaknili v svojo vojsko. Naše glasilo Kri in Zemlja je šlo za njimi v Francijo, Belgijo, Norveško, Finsko, pred Leningrad in vse tam pod Kavkazom so čitali slovenski fantje glasilo slovenskih četnikov. Naš list je priromal seveda tudi v Italijo in celo v Afriko. In kadar je šel kdo od teh fantov na dopust je prej preračunal: Vzel bom seboj puško, doma jo bom rabil. ÷ Veliko teh fantov obhaja danes tukaj našo obletnico.

Spominjajmo se danes vseh naših fantov, ki so za vedno omahnili v borbi za svobodo in obstoj slovenstva na Štajerskem. Brezobzirna, kruta in krvava je bila ta borba, a v svojem bistvu veličastna. Slovenski narod je vzdržal in še podjarmljen kot narod zmagal. Pojdimo z našimi srci še za onimi, ki so to borbo srečno prestali in ki - kakor mi niso imeli prostora v naši domovini. Z okrvavljenimi nogami so skupno z nami prišli na Koroško, samo zato , da so jih zagonetni zavezniki lahko poslali zopet nazaj v sigurno smrt. Kdor se je rešil, se je zopet rešil z lastno borbenostjo. Spomnimo se tudi vseh žrtev komunistične podivjanosti. Mladi fantje so pod udarci bratske roke umirali v strašnih mukah: komunisti so jim iztikali oči, lomili kosti in tudi sekali glave. Tudi naši svojci so morali najprej okusiti nemške ječe in taborišča, morda samo za to , da danes zmago zaveznikov lahko proslavljamo v angleških taboriščih.

Marsikdo ni mogel razumeti, da so naši fantje, bivši štajerski četniki tako složni, da v najslabših dnevih v Forliju skoraj nič niso godrnjali, da nobeden ni zbežal. Komur ni razumljivo, mu povemo, da je bilo naše četnikovanje na terenu mnogo hujše kot so bili najslabši dnevi v Forliju. Na terenu smo včasih rekli, da smo mi vseeno na boljšem kot zajci. Zajec ima samo dobre noge in ušesa, mi pa imamo poleg tega še pamet in puške.

Ko obhajamo našo tretjo četniško obletnico daleč v južni Italiji, gotovo prevzema vsakega izmed vas občutek krivice. Toliko smo prestali, borili se za svobodo in pravico in ko je izgledalo, da je borba končana in svoboda izvojevana, smo morali iz domovine.- Pravijo, da komur Bog dobro hoče, ga tepe. In če danes premotrimo vse stopnje naše taboriščnega življenja, vidimo, da doba našega pregnanstva ni pustila praznine v našem življenju. Šele sedaj ugotavljamo, da je za žicami dozorelo v nas marsi koko spoznanje in - bodimo odkriti - da smo po velikih trzljajih in preizkušnjah še le spoznali, da je bi-

lo naše pregnanstvo nujno: Narod doma je moral do kraja spoznati zlo, med nami pa se je še veliko moralo prečistiti. Ko smo se v emigraciji nekoliko razgledali, smo veliko razumeli in presunila nas je obupna misel, ker smo spoznali, da bi bil obraz naše domovine še bolj razbičan, ako bi ga z judeževim poljubom onečastili ljudje, ki se v 6 letih še niso naučili ljubiti svoje domovine.

Fant, pomisli, da si po 6 letih vojne ostal živ. Ali ne slutiš v tem božjega migljaja, da ti je namenjeno veliko poslanstvo. Uporabi čas, usposabljaj se za velika dejanja, ker današnja mladina bo izoblikovala svet, ki bo zrastev iz smradu smodnikovega dima.

Po 3 letih zopet ponavljamo: Kaj hočemo? Mi hočemo svobodo! Hočemo, da se ob našem ognjišču po tisoč letih zopet zbere vsa slovenska družina. Iz Koroške nam še vedno nenehoma doni mehka in večno lepa melodija: Gor čez izaro, gor čez gmajnico, kjer je dragi dom z mojo zibelko. Iz sončne Goriške nikdo ne bo mogel izbrisati pečata, ki ga je v tisoč letih uklesal slovenski človek. In končno: Dvignjenih glav hočemo ponesti v domovino zavest, da je zmagala pravica. Ne smrt - Mir z vami! bo naš pozdrav. Trpeče slovensko ljudstvo se bo v bratski slogi zgrnilo! Trdno povezan z domovinsko ljubeznijo bo vrisk našega ljudstva izbrisal medsebojno sovraštvo in od gore do gore bo odmeval klic našega pesnika:

BOG ŽIVI VSE SLOVENE POD STREHO HIŠE ENE!

MI IN OBVEŠČEVALNA

II.

Glede medsebojnih odnosov državne politike do državne obveščevalne službe /tako jo bomo odslej imenovali, da si ni mišljena nobena konkretna služba s tem nazivom, temveč le zato, da jo ločimo od režimske policijske/ in obratno bi omenil sledeče:

Državna politika vsake zdrave države mora biti v toliko načelna, da bo dosledno in vedno zastopala interese lastne države in njenih narodov. Jasno pa je, da je mnogo krat potrebno v državni politiki taktiziranje. Toda to taktiziranje še ne pomeni, da nismo načelni. Nasprotno, to taktiziranje še potrjuje to načelnost politike kot skrb za očuvanje interesov te države. Vsaka država naj gleda vendar v prvi vrsti na sebe. Seveda bo država v svojem političnem taktiziranju danes zaveznica države X , jutri pa države Y . Toda s tem se načelo države, čuvati interese države, prav nič ne izpremeni. Spremeni se le taktika državne politike. Zdi se mi, da imamo glede tega vse premalo jasne poglede. Še vedno smo pod vtisom, da mora biti / "stvar časti, da je to!"/ kakšna država "zvesta zaveznica" druge, četudi bi bilo to nevarno ali proti interesom za to državo. Res je, da lažje igra samostojno vlogo velesila kot mala država, toda s tem še ni rečeno, da mora mala država aktivno reševati probleme med velesilami , da ne bi mogla biti do gotove mere nevtralna! Skrb za

lastne interese bi morala biti prvenstvena skrb in dolžnost vsake države. Veliki Britaniji je večno le eno: večni so njeni interesi. Do neke mere bi se tudi mi morali iz tega učiti.

Kot se državni interesi ne smejo izpremeniti, se ne sme tudi linija državne obveščevalne službe. Ona dela še naprej kot doslej, ne glede na to, da se državna politika na videz, ponavljam na videz, spremenila. Če tudi je država X zaveznica naše države, se državna obveščevalna služba pravtako, če ne še bolj, interesira za delovanje te nove zaveznice, teh novih prijateljev. Seveda se mora vse to delo vršiti v največji konspiraciji. Potrebno pa je , da točno ugotovimo, koliko je zavezništvo te nove zaveznice iskreno in kaj stvarno ta država s tem namerava. Čim smo namreč kjerkoli z večjo ali manjšo vlogo sami prizadeti, imamo polno pravico zanimati se o okoliščinah tega.

Pri režimski obveščevalni službi bi se sistem, ljudje in linija obveščevalne službe v takšnih slučajih redno spreminjala, dočim pri državni obveščevalni službi vse to ostane.

V prvem poglavju je bilo omenjeno, da je tudi vojaška obveščevalna služba podrejena tovrstni državni službi. To je povsem logično, ker je odnos vojske do državne politike in obratno naslednji:

V vseh državah stoji za vojsko državna politika. V vseh državah ima v rednih razmerah državna politika gotov vpliv na vojsko. In to je logično, ker država, to je ljudstvo skozi narodno predstavništvo odobrava kredite za vzdrževanje vojske, odnosno celo ljudstvo sklepa ali obstoja obvezna vojaška služba ali ne. Vpliv na vojsko pa je tudi nujen. Kajti politika, njeni zastopniki, zastopajo, predstavljajo narod in državo, dočim ju vojska le brani. Vsaka vojska brez oslombe v narodnem predstavništvu, odn. v narodu pomeni v rednih razmerah za trajno dobo malo, ali celo nič. Zato je narodno predstavništvo tisto, ki daje vojski hrbtenico. Kako pa narodno predstavništvo ščiti interese vojske, to je posredno: svoje lastne države, pa je odvisno od zavesti in vzgojenosti ljudstva. In če te ni, če ljudstvo nima zaupanja v vojsko in obratno, je spet državna obveščevalna služba tista, ki mora raziskati "sine ira et studio" vzroke tega in to pomanjkanje odpraviti, t.j. vplivati na merodajne činitelje, da to negativno stanje popravijo. Če pa se najdejo v državni politiki in vojski ljudje, ki delajo proti interesom države, in to tudi delajo, če rušijo vojaško moč, je dolžnost državne obveščevalne službe, da to zlo odpravijo.

Glede sredstev, ki se jih državna obveščevalna služba poslužuje, tole: nihče ne more biti kaznovan, ne da bi se mu nudila možnost zagovora in obrambe. To je ena osnovnih pravic človeka. Nihče ne more biti kaznovan radi ideoloških nasprotij. Spoštovanje demokratičnih načel mora biti tudi organizaciji, kot je drž. obv. služba, prvenstveno. Stojim tudi na stališču, da ne more biti drž. obv. služba tista, ki lahko obsodi kogar koli. Zato je merodajno edino le sodišče, četudi sodišče za zaščito države. Državni obv. urad je le tisti, ki iz-

bere potrebne podatke in preko javnega tožilca obtoži stranko.

III.

V kakšne smeri delovanja gre takšna drž. obv. služba? Poleg vodstva, ki daje navodila, usmerja celotno delo, drži zvezo z najvišjimi državnimi predstavniki, preko sekretarijata, ki je nekako najvišje upravno-administrativno telo organizacije, se deli vsa služba v dva dela: notranjo in zunanjo službo.

Notranja služba ima sledeče naloge: organiziranje obveščevalcev v državi in izven nje, kontrola lastnih obveščevalcev; vzdrževanje stikov z ustanovami in obv. službami izven države; organizira zvezno službo preko kurirjev, radio službe, pošte i.t.d.; s svojim šolskim oddelkom skrbi za vzgojo obveščevalcev; vzdržuje tehnične naprave, kšmično laboratorij; vodi vso finančno stran organizacije; vzdržuje varnostno službo, ki čuva urade; ima specijalne organe za najbolj zaupne in nevarne naloge i.t.d..

Zunanja služba pa : vodi politično in vojaško špijonažo v drugih državah; preko svoje kontraŠpijonaže kontrolira vse tujce, izletnike, prebivalce v vojaško važnih področjih; vodi kontrolo nad delovanjem vseh političnih strank in režimov; vodi kontrolo nad gospodarskim življenjem v državi; ima pregled nad delovanjem prosvetnih ustanov, nad državno vzgojo; preko vojaškega oddelka zbira podatke o zanesljivosti in sposobnosti vojaških starešin in vojakov, o organizaciji, sposobnosti, morali in pripravljenosti vojske; upravni oddelek zbira podatke, kar se tiče upravne službe, uradništva. Socijalni oddelek zbira podatke socijalne narave, zdravstvenega stanja v narodu. Ako obstoja tudi kriminalistični oddelek pomaga tovrstnim ustanovam v državi odn. zbira podatke kriminalistične narave. Tiskovni ali propagandni oddelek pa uporablja gotove izsledke obv. službe za propagandne namene, za vzgojo naroda i.t.d., i.t.d..

To bi bil grobi oris delovanja takšne obv. službe. Razumljivo je, da vodijo posamezne oddelke ali panoge strokovnjaki, osebno kvalitetni in sposobni ljudje, sicer je lahko še tako važno in sijajno poročilo brez haska.

(Dalje prihodnjič)

DOKUMENTI 7 BESEDILO SPORAZUMA TITO-ŠUBAŠIČ

V dosedanjih številkah naše revije smo objavili okolje tega famoznega sporazuma. Da nam bo celotna zadeva bolj jasna, objavljamo ob sklepu dokumentov okoli tega sporazuma še tekst sporazuma samega:

"V soglasju s principi o kontinuiteti Jugoslovanske države, s stališča mednarodnega prava in jasno izražene volje vseh jugo-

slovanskih narodov, kar so pokazali v svoji štiri letni borbi za novo federativno državo, zgrajeno na principih demokracije, želimo in se trudimo, da bodo ti narodi spoštovani na vsakem koraku in od vsakogar, oboje z ozirom na mednarodno organizacijo države in na obliko vladavine, ter za to delamo na tem, da bomo v soglasju z osnovnimi in glavnimi principi ustavne vlade, svojske vsem pravim demokratičnim državam.

Delamo na tem, da bomo Jugoslavijo, priznano med edinimi narodi v svoji ustvarjeni obliki in funkciji, kot takšno predstavljali v inozemstvu in v vseh dejanjih, tičočih se zunanje politike, na isti način in do časa, ko bo naša država demokratična federativna Jugoslavija v bodočnosti sprejela s svobodno odločitvijo naroda končno obliko svoje vladavine.

Da bi se že v naprej onemogočile vse napetosti v državi, smo pristali na to, da se kralj Peter ne bo vrnil v domovino, dokler ne bo narod izrazil svoje odločitve v tem oziru. Ter da bo v njegovi odsotnosti kraljevska oblast prenešena na Regentski svet.

Regentski svet bo ustanovljen z ustanovnim aktom Kralja na predlog Kraljevske vlade in na pristanek predsednika Nacijonalnega komiteja osvobojenja Jugoslavije (NKOJ) maršala J.B.Tita in predsednika Kralj. vlade dr. Ivana Šubašićaca. Regentski svet bo prisegal Kralju, vlada pa narodu. Predsednik Nac.kom.osv. Jugoslavije maršal J.B.Tito in predsednik kralj. vlade dr. Ivan Šubašič sta v polnem soglasju z antifašističnim svetom nar. osv. Jugoslavije (AVNOJ) sklenila, da bo vlada formirana na sledeč način:

Predsednik, podpredsednik, ministri za zunanje zadeve, za notranje zadeve, za narodno obrambo, za pravosodje, za prosveto, za finance, za trgovino in industrijo, za promet, za pošto, telegraf i in telefon, za gozdarstvo, za rudarstvo, za poljedelstvo, za prehrano, za propagando, za kolonizacijo, za konstituanto, za državo Srbijo, Hrvaško, Slovenijo, Črno goro, Makedonijo ter Bosno in Hercegovino.

Ta oblika vladavine v Jugoslaviji bo ostala na oblasti do odločitve v ustavodajni skupščini tj. do končne, ustavne organizacije države, Nova vlada bo izdala deklaracijo, izjavljajoč osnovne principe demokratskih svoboščin in zagotavljajoč njihovo uporabo.

Osebna svoboda, svoboda pred ustrahovanjem, svoboda pred pomanjkanjem, svoboda vesti, svoboda govora, svoboda tiska, svoboda zborovanja in razgovorov bodo posebej naglašene in zagotovljene, na isti način pa tudi pravica do lastnine in privatne iniciative.

Suverenost narodnih individualnosti v okviru države in njihove enake pravice bodo spoštovane. Prevlast enega naroda nad drugim bo izključena. "

DODATKI K SPORAZUMU

Volitve za ustavodajno skupščino in organizacijo javne oblasti

1. Volitve za ustavodajno skupščino bodo določene tekom treh mesecev po osvobojenju cele države.

Volitve bodo izvedene v soglasju z zakonom o volitvah v ustavodajno skupščino, ki bo pravočasno izdelan. Ta zakon bo zagotavljal popolno svobodo volitev, svobodo združevanja in razgovorov, svobodo tiska, svobodo za vse, kakor tudi tajne krogljice, pravtako pa tudi pravico neodvisnih ali nevezanih političnih strank, korporacij, grup in poedincev, ki niso sodelovali s sovražnikom, da predlože liste kandidatov za volitve, Vsem tistim, katerih sodelovanje z okupatorjem je ugotovljeno, bo odvzeta pravica da volijo in da bodo voljeni.

2. AVNOJ bo vršil zakonodajno oblast do sklicanja ustavodajne skupščine.

3. Vlada bo odgovorna za organizacijo izvršne oblasti.

4. Ena prvih in najvažnejših nalog nove vlade bo, da organizira sodno oblast v državi v demokratičnem duhu. Sodišča bodo neodvisna v svojih postopkih, sodniki pa bodo sodili, uporabljajoč zakon po svoji vesti.

Lastnina Nj. Vel. Kralja Petra II. in Regentski svet:

1. Nj. Vel. Kralj Peter II. more razpolagati s svojim imetjem in lastnino v državi za časa svoje odsotnosti. Vrhovno nadzorstvo Kralj. imetja bo vršil Regentski svet.

2. Redni stiki med Nj. Vel. Kraljem in Regentskim svetom bodo ustvarjeni in zagotovljeni.

3. V slučaju nesposobnosti, slabega zdravja, smrti ali ostavke enega od regentov, bo Nj. Vel. Kralj na predlog vlade odredil drugega regenta na izpraznjeno mesto.

Ti dodatki sporazuma so bili podpisani v Beogradu, 7. XII. 44.

IZ TITOVE OKOLICE.

Eden najbljižjih Titovih sodelavcev in podpisnik najpoverljivejših naredb partijskim organizacijam, je Rankovič Aleksander (Leka) s partizanskim imenom Marko.

Po poklicu opankarski delavec iz Beograda, rojen v selu Draževac okraj Lazarevac. Nad 15 let član KPJ. Zelo borben, pri tem pa eden najboljših konspiratorjev v vrstah KPJ. Obsojen kot komunist že pred vojno, večkrat tudi v odsotnosti. Leta 1940 je bil odkrit kot vodja tehnike. 1941 je bil aretiran od nemške policije pri pripravljanju sabotaže na beograjski radio postaji, kjer je bil tudi poškodovan. Prenešen je bil v bolnišnico, odkoder ga je 36 komunistov rešilo.Pri tej priliki je bil ubit žandarmerijski narednik Arandjel Jovanovič.

Dasi slabo pismen je general lajtnant Jug. armije,z re om narodnega heroja in s sovjetskim

odlikovanjem "Suvorova" I. stopnje.

V partiji je bil nekaj časa sekretar Pokr. komiteta za Srbijo, nato pa organizacijski sekretar Centr. komiteta KPJ. Za časa Nar. osv. vojske je bil nekaj časa tudi načelnik štaba. Nasledil ga je Arso Jovanovič.

1940 je sodeloval na 5. drž. konf. KPJ, kjer je imel referat o sindikalnem vprašanju. 1. julija 1941 se je udeležil sestanka Vojnega komiteta KPJ.

Je poročen in ima dva sina. Njegova ljubica je bila Cana Babovič Spasenija, članica CK-KPJ.

Rankovič zavzema danes poleg prej omenjenih funkcij naslednje položaje: član predsedstva AVNOJ-a, pomočnik zveznega ministra za narodno obrambo, član Srbske narodne skupščine, član Izvrš. odbora OF Jugoslavije in član Izvrš. odbora OF Srbije.

ZAKAJ JE KPJ USPELA

XV. poglavje II. Slovenske Spomenice "RDEČE MREŽE", katere pregled smo objavili v 2.št. "MI IN SVETA"

Pisec podaja faze razvoja KPJ in vzroke, ki so dovedli do diktature komunistične manjšine in pravi " da komunizem ne zmaguje toliko radi svoje moči, kolikor radi slabosti svojih nasprotnikov"ter ugotavlja, da bo komunizem uničen šele takrat, ko se mu bo postavilo po robu boljšo ideologijo.

Osnovna napaka je, da nekdo upa doseči uspehe v boju proti komunizmu, pa svojega nasprotnika niti dobro ne pozna. Iz tega razloga smo se odločili predelati gornje poglavje podrobneje tudi za naše čitatelje, ki naj dobe iz tega jedrnatega pregleda sliko moči in taktike našega sovražnika. Držali se bomo razporeda, ki si ga je začrtal autor v Spomenici.

1. KOMUNIZEM

a) "Socialna tendenca nove dobe": Glavni vzrok je v sociološkem življenju človeške družbe, ki je skozi stoletja ustvarjala razne nove teorije, prežete z nezadovoljstvom nad staro ureditvijo družbenih odnosov in navdane s težnjo, da se postavi nov red. Tako se je pojavil Karl Marx, nacionalsocializem, fašizem in komunizem kot odraz socialnega ekstremizma.

b) "Bistvo in cilj": Potom svetovne"razredne" revolucije vzpostaviti diktaturo proletarijata in to na energičen način radikalno spremeniti sedanje socialno stanje na temelju popolne enakosti, kar naj ugodi nezadovoljnim ljudskim množicam. Sredstvo: Državljanska vojna in izkoriščanje imperijalističnih vojn za izbruh revolucije.

c) "Organizacija in taktika":"Za ohranitev partijske linije" vlada v KP največji centralizem in najstrožja disciplina (toje obenem karakteristika vsake diktature). Komunistična taktika je način borbe, ki izkorišča vsak položaj in vsako situacijo za dosego zmage in za vspostavitev diktature proletarijata. Poslužuje se zato raznih krink, najpogosteje nacionalistične, sedaj demokratske. Če bi temu ne bilo tako, ne bi bila potrebna - zaključuje autor to poglav-

je - policija v stilu GPU - OZNE.
Partijska disciplina je formulirana v besedah: "Direktiva nadrejenega komiteta je..."

ORGANIZACIJA:
Kominterna
Centralni komite KPJ

Centralni ali pokrajinski ali oblastni komite

Okrožni komite

Okrajni komite

Občinski ali krajevni komite

Osnovne partijske celice

po vaseh ustanovah rajonih (delih mesta)

Stopnje v organizaciji:

Simpatizer = oni, ki ima s partijo kaj sorodnega in ji nevede koristi
Aktivist = nečlan partije, pa dela po njenem nalogu;
Kandidat Partije = od partijcevv predlagani sposobni aktivist;
Partijec = kandidat po preizkusni dobi, ko je sprejet v partijsko celico.

2. KOMUNISTIČNA PARTIJA V KRALJEVINI JUGOSLAVIJI.

a) "Ustanovitev KPJ": v letih 1919 - 20. L.1922. je bila prepovedana zaradi rovarjenja proti državi po Zakonu o zaščiti države.
b) "Centralizem ali federacija?": Zmaga srbske centralistične koncepcije je spravila v opozicijo i proti državi i proti dinastiji skoro vse Hrvate in večji del Slovencev, ki so v skladu s pravicami, ki so jih imeli že v Avstroogrski monarhiji, zahtevali Jugoslavijo na federalni osnovi. Poleg tega pa, da je postal Beograd ne pa Zagreb center nove države l. 1918., je dalo nezadovoljnim elementom nov zalet v rušenju Jugoslavije, v čemer so si bili složni i Ustaši i komunisti. Po Aleksandrovi smrti so komunisti že imeli svoj načrt: federacijo šestim narodom Jugoslavije, socialno razredno revolucijo in diktaturo KP. Uresničenje tega načrta na revolucionaren način so usvojili komunisti v Jugoslaviji šele po letu 1937., ko je Tito odstranil evolucionarja Josipa Čizinskega - Milana Gorkiča in sam zasedel njegovo mesto sekretarja CK KPJ.
c) "Delo v masah"(V skladu z okrožnico CK KPJ št.24.-20.IV.35.) Po Titovem prevzemu sekretarstva CK KPJ je KP pričela s sistematičnim miniranjem odpornosti vseh onih jugoslovanskih ustanov, ki so uplivale na javno življenje in mase. Tako se je KP infiltrirala v Sokola (Lubej, Rus), Skavte, Gozdovnike, organizacijo krščanskih socialistov (Kocbek, Fajfar) in najrazličnejše stranke, povsod nastopajoč sicer nacionalistično, a sektaško. Tako, da so se v skoraj vseh organizacijah pojavile levo krilne frakcije, ki so razbijale enotnost imenovanih ustanov in ustvarjale ozračje negotovosti in ne-

zaupanja. Važen moment je tudi namerno komunistično istovetenje klerikalne politike z delom cerkve, bodisi katoliške, bodisi pravoslavne, kar je slabilo anti komunistično propagando. Dalje je KP izkoriščala vsak spor, ki je utegnil vznevoljiti mase, poglabljala prepade n. pr. med delodajalci in delojemalci, med pravoslavci in katoliki, med Hrvati in Srbi, med liberalci in klerikalci ter med federalci (če že ne separatisti,) in centralisti.

Kar je torej zašlo leta 1941 in pozneje v partizanstvo ni moglo in ne more kljub komunističnim naporom, da jih prikaže kot take predstavljati v celoti niti ene predvojne jugoslovanske stranke, društva, ustanove itd. marveč le posamezne frakcije, ki pa so, kot je iz gornjega poglavja razvidno, le komunistične manjšine imenovanih skupin, do katere so se po nalogu CK KPJ infiltrirale z namenom slednje razkrojiti.

d) "KPJ in nacionalizem": Gibanje, ki se je pojavilo po razpadu Jugoslavije pod parolo "Pravice do odcepitve" je plod delovanja KPJ, označenega pod točko c), ko so komunisti načrtno podpirali separatiste v razbijanju države. Tako so slovenske separatiste skušali pognati v ekstrem, podpirali hrvaške ekskluzivizte Ustaše in prišepetavali srbskim šovinistom s propagando o "Veliki Srbiji". Tem "nacionalnim" težnjam KP je pripisati, da so premnogi nacionalisti v komunistih videli svoje zaveznike in smatrali, da se je komunizem evolucioniral. Tako so se komunisti pririli na marsikatere vodilne položaje.

e) "Diplomatski stiki s SSSR." Vojna.-: Policija je brzdala komuniste do leta 1939, ko so bili vzpostavljeni diplomatski odnošaji s SSSR in je sovjetski poslanik v Beogradu stalno interveniral Nova maska komunistične delavnosti je bilo novoustanovljeno "Društvo prijateljev Sovjetske Zveze", čigar vodilni člani so postali pozneje tudi glave OF.

Poglavje obravnava dvojno igro KP v letu 1941, ko je na eni strani sabotirala vojsko in ustvarjala nerazpoloženje med vojaštvom na drugi strani pa poslala svoje članstvo v dobrovoljce, da bi se prikazala v nacionalni luči, računajoč na bodočo organizacijo "Odpora proti okupatorju", čemur je narod v svojem idealizmu tudi nasedel.

Pravi namen je jasen tudi iz dejstva, da je Tito v času španske državljanske vojne bil delegat odbora "Balkanske komunistične federacije" in vodil v Jugoslaviji akcijo za pomoč rdečim španskim republikancem. Člani tzv. "mednarodne brigade", ki so se vrnili po končanih borbah v Jugoslavijo, so v partizanskem pokretu dobili naziv "Španci" in kot taki zasedli komandna mesta v OF.

Dovolj zgovoren je tudi 22. junij 1941, ko je prišlo do spopada med SSSR in Nemčijo ter stališče, ki so ga komunisti zastopali pred in po 22 juniju.

(Se nadaljuje)

. . . . .

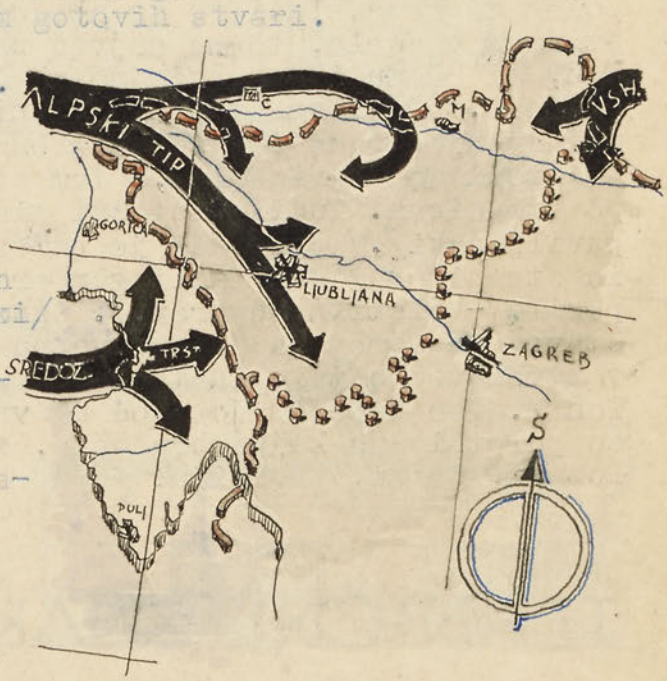
HOCEMO BITI NA MESTU!
KAKOR TO ZAHTEVA NAS
CAS IN NASA CAST !!!!!!

OBNOVA

OBNOVA

DOM

Dom trgovskega družabnika- sotrudnika - uradnika in potnika. Skica mestne vile na valovitem, peščenem ozemlju. S široki glede na tlorisno ploskev in bogato opremo še ni do-

~~še ni~~ doseženo tisto udobje, ki bi se ga moralo doseči za isto ceno-; tloris je razbit na dva dela, obširni temelji, velika terasa in streha močno dvigneta ceno. Fasada v rezanem kamnu, klesanimi balustri in v ometu terra nuove ni zastonj./Z žlahtnim gradivom je lahko graditi, zato je bil pač ta projekt izbran kot prvi./Če pre zremo, da je ta dom last trgovca, ki sem ga morebiti v sili tako nazval, lahko vsak opazi, da nora biti ta lastnik precej z doma, ali pa nima dela, ki bi ga vezal na dom. V stanovanju, namreč, ni lastnikove delovne sobe, kjer bi lahko delal, študiral, kjer bi imel svojo strokovno knjižnico ali pa atelje. Naj nobenega ne moti garaža in avtomobil / trgovski potnik - čas!/. Dnevna soba je pač za vse, poleg tega pa služi še za obednico. Smučna vrata sicer dele ta prostor v dva dela, to pa največ za to, da ni morebiti moten obiskovalec, ki se mudi tu slučajno ob času obeda./ Domači imajo vhod skozi kuhinjo./ Delilna stena v dnevni sobi prepreči po zimi preveliko menjavanje zraka in vzdržuje enakomerno temperaturo. Gospodinjski prostori so v prizemlju, s tem se gospodinji prihrani precej tekanja po stopnicah. Tudi poletažni sistem je v tem zelo prikladen / boljši paviljonski/. V poletaži je poleg spalnic, razumljivo, tudi kopalnica in stranišče / Wc/, mali garderobici sta zelo uporabni /obleka, perilo - čistilne naprave/. Okno na stopnišču je v železo steklu. Stavba je ogrevana s toplovodno centralno kurjavo. Udevno je, da so v stvbi vse ostale instalacije / voda, elektrika, plin, radio, telefon /. Vse sobe imajo vhod na vrt / vrtni sistem/ .Velika terasa je za poletni čas kaj dobrodošla, zato pa imamo z njo sitnosti po zimi. Rozalki, da si v Ebeliju!

TEHNIČNI ZNAKI:

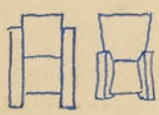

OMARA

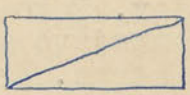

KUHINJSKA OMARA

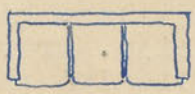

OBEŠALNIK

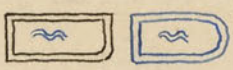

NOČ. OMAR.

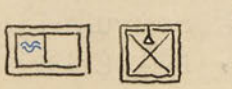

STOL

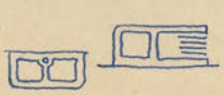

NASLONJAČ

POSTELJA

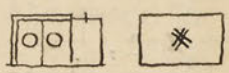

KAUČ

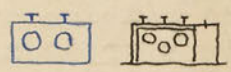

KOP. KAD

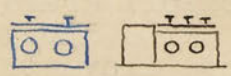

KAD ZA SEDEČO KOPEL
CELICA S PRHO

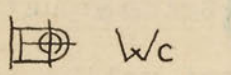

KUHINJSKI UMIVALNIK

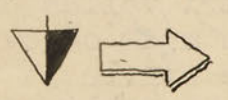

UMIVALNIK

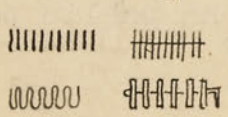

ŠTEDILNIK

ELEKTRIČNI ŠTEDILNIK

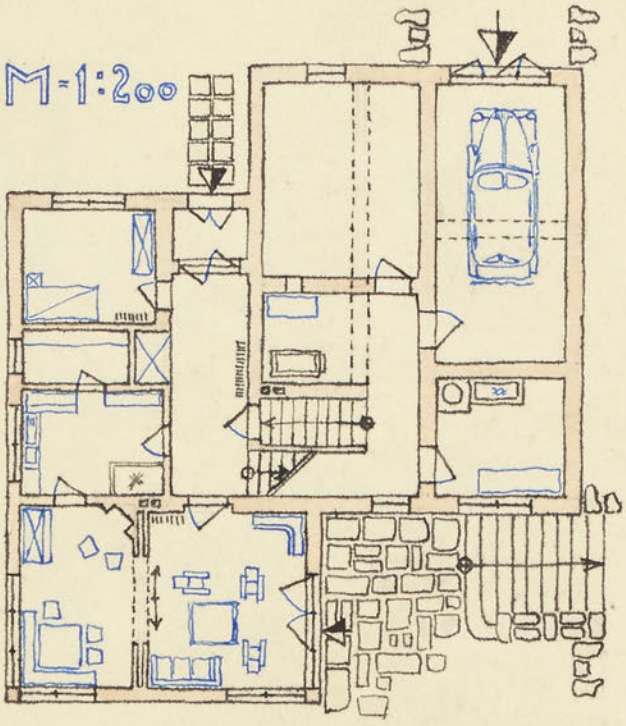

PLINSKI ŠTEDILNIK

Wc STRANIŠČE

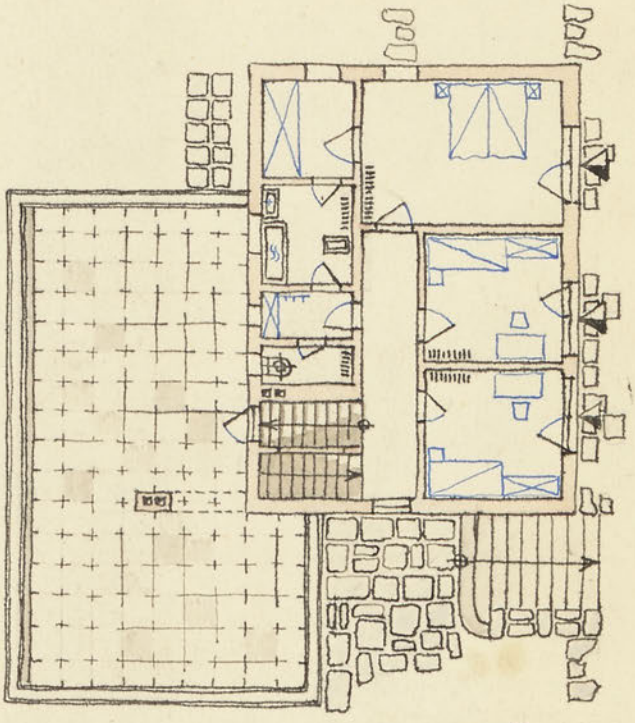

VHOD

GREVCI CENTRALNE KURJAVE

M=1:200

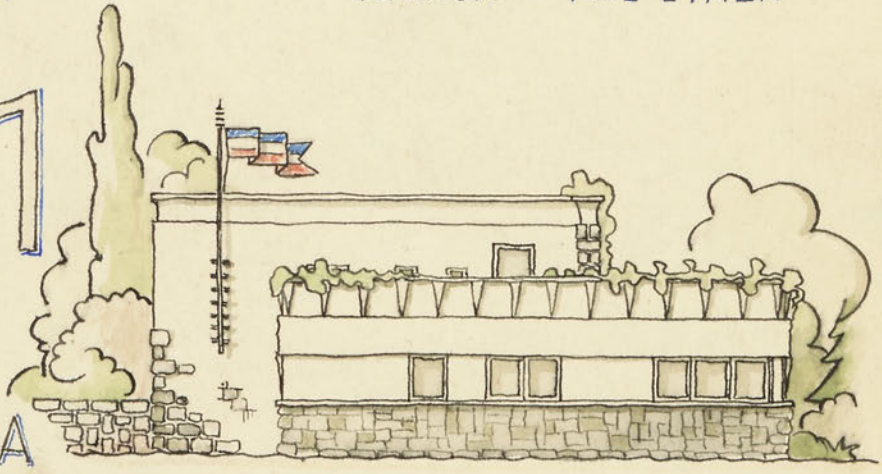
PRIZEMLJE - KLET

TERASA - POL-ETAŽA

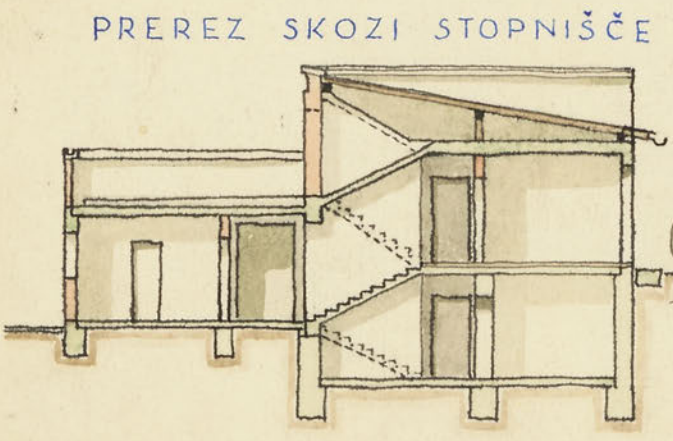
DOM

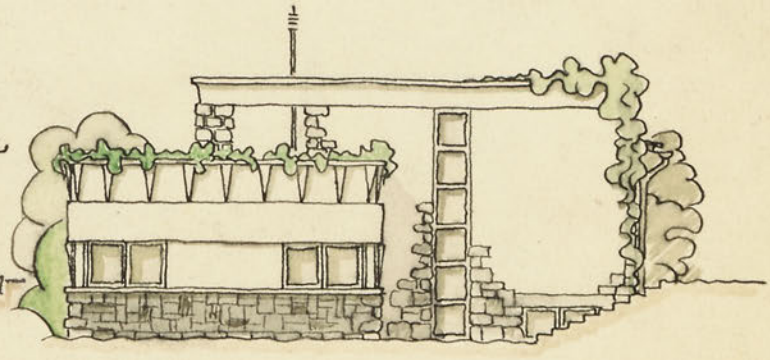
POL-ETAŽNA ENODRUŽINSKA STANOVANJSKA HIŠA.

ZAHODNA FASADA

PREREZ SKOZI STOPNIŠČE

JUŽNA FASADA

SLOVENSKA KOMEDIJA

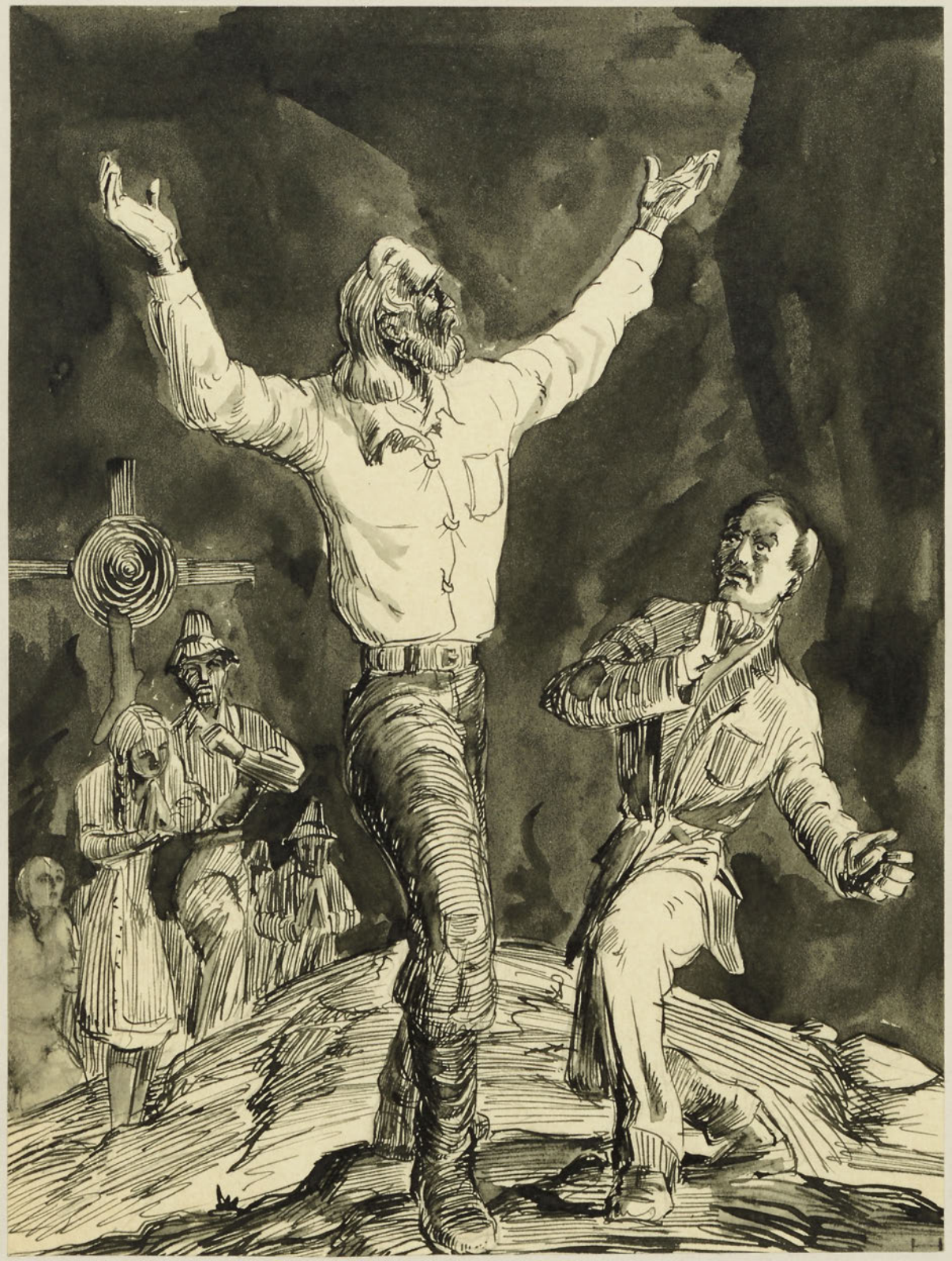
UVOD

V šestem mes'cu svojega pregnanstva
zaspal sem pod šotorom v trudno spanje
in oživela so pred mano znanstva,
živela pred menoj so; žive sanje
dahnile so v brezzvezdni noči sile
spominov davnih, ki živel sem zanje.
V neznano dalj so stopnje me vodile,
- kot nekdaj Danteja v samotni hosti, -
težave zemske so me zapustile...
Nenadoma pred mano ves v svetlosti
pojavi se neznanec v beli halji;
v obraz sijal je žalostne trpkosti,
pogled uprt na góre bil je v daljí...
Šel poleg mene je kot z lučjo senca,
z dvignjeno glavo šel je, kakor kralji,
na láse padal mu je lovor venca. -
"Kdo si," sem prašal, "si Vergil - poeta,
si vodil ti, ki ga rodi Firenca,
ki od njega Komedija je peta?"
"Nisem Vergil! Sem tvoje - hrepenenje,
sem tvoja pesem, bol sem doživeta,
jaz sem vse tvoje vodil ti življenje,
vse tvoje čul molitve sem in vzdihe;
jaz sem s teboj delil vse trpljenje,
solzé, ki lil si jih, sem videl tihe.
Zdaj za menoj!"Mi reče, jaz sem slušal,
kot nekdaj, ko mi on je vodil stihe. -
Hitel naprej je v dalj, kot bi me skušal
bom li omagal, mu na pot' slediti.
Šel sem, čeprav pogum me je zapuščal.
V daljavi se pričelo je daniti,
žarelo že nebo je v srebrnini;
on je hitel, jaz:"Moram, moram priti!"
V neznani zdihoval sem bolečini
in mu sledil in padal sem in vstajal;
- a ko zavem se, bil sem v - domovini.
Dan nov se preko nje neba je rajal;
vodniku so postajali koraki
vse počasnejši, tiho je postajal
na križpotjih, v vasi skoraj vsaki...
Bil vsepovsod je mir in žive duše
bilo ni v njih. - "Kje moji so rojaki?"
Sem tiho prašal. - "Krijejo jih ruše!"
Zamolklo mi vodnik je odgovoril
in bol mi šegla je do srca, duše. -

"Glej te goré!" Me zdaj je opozoril,
"to je gorje na zemlji tej sejano,
gorje, ki tvoj ga narod je ustvoril."
Povzpela sva se kvišku in pod mano
ogromni so prepadi zazijali...
"Kot ti prepadi tu, globoko rano
so časi tvoj'mu narodu zadali!",
vodnik mi pravi in pokaže vanje;
"a vsi ti bratje tvoji, ki so pali,
- naj mir jim bo in večni pokoj zanje,-
ki spe sedaj v naročju zemske skorje,
rodili bodo žlahten sad: spoznanje!
Glej tam, kjer v soncu koplje se obzorje,
tam je kar domovina je prelila,
tam solz je, tam krvi je naše morje!"
V pogledu tem me groza je oblila
in smrtni pot na čelo mi je stopil:
"Vse to, da Domovina je prelila?
To strašno morje, da bi svet v njem vtopil!?"
Zazdelo se mi je, da slišim strašne
krvi obtožbe; - v mislih sem pokropil
neštete žrtve zvéri samopašne,
vse žrtve njene strašne smrtne žetve;
zamislil sem se kakor v bukve mašne...
"To so sadovi satanove setve!
A zdaj naprej; prit' morava vrh gore!
Pozabi kar si videl in brez kletve,
brez solz mi sledi. - Do večerne zore
vrniti moraš se nazaj v nižave!"
"Naj se zgodi, kar se zgoditi more!",
odvrnil tiho sem, sklonjene glave...

Odšla sva dalje, trudno in počasi...
Vrh gore križ je stal v lučí slepivi.
Cuj! Slišijo od tam se neki glasi,
kot, da bi pel nekdo v bolesti živi...
-Zdaj spet vse tiho je, kot v nôč' na vasi...
Res! tam nekdo sedi...Trije so! Živi
zakopal starec v dlan je svojo glavo
in zraven fant, dekle z lepó postavo.-

Pristopil bliže sem; vodnik na strani
ostal je brez glasu. A oni trije
molče. "Kdo ste?" sem prašal,"Starec vstáni!"
Sedel je še naprej, a dékle skrije
zdaj svojo glavo na fantovi rami
in iz oči obema solza lije...
Ta hip spoznal sem ju: to Vida lepa
je, brat deseti, ki se ga oklepa! -

Vise prek' rame čevlji, vrv krog boka:
To je Martinek Spak, sestra njegova,
glej, še sedaj po mož' se, sinku joka. -
A kdo je starec? plane misel znova.
Ta hip i njemu gre 'z obraza roka,
na njemu tuge sta, boli sledova
in siva, vela lica razorane
pomniki so neštete srčne rane...

Dvignil pogled je k meni, kot bi vedel,
da nočem videti oči njegove,
da bi iz njih vse njega bóli zvedel,
da, ki solzé so izkopale rove
na licih mu, preštel bi. - Poleg sedel
sem in ga prašal za skrbi njegove:
"Kdo si, prosjak? in hočeš košček kruha,
so te okradli, si mar potepuha

postal nesramnega nedolžna žrtev?",
sem prašal tiho, s pritajenim glasom;
"odkod Martinek, Vida? kaj da mrtev
napol si ti?" - Odvrnil s temnim basom
je, a beseda ni bila mu kletev:
"Jaz sem, ki sem..pred davnim, davnim časom,
stoletja mnoga v večnost so potekla, -
prišel na zemljo to, kjer zibel tekla

je sinom mojim, sestram, bratom tvojim...
Razumel nisem starčeve besede,
da je pri zdravem umu še, podvojim;
zmešalo se mu je: v vročici bledé. -
A že je spet govoril z glasom svojim:
"Tu pasel sem vekóve svoje črede,
tu sem bogovom stavljal žrtvenike,
tu prve objokaval mučenike." -

Ozrem se preko rame na vodnika:
Molčal je; Vida in Martinek stala
sta tam objeta kot kamnita lika
in s solzami v očeh sta poslušala;
a starčev glas vse jačji kot 'z zvonika
brumel je zvon; groza me je obdala...
V očeh zagorel starcu živ je plamen...
"Naj se zgodi", drhtel sem v strahu, "amen".-

"Rodil sem kneze, vojvode, in Sama
rodil mogočnega sem poglavarja;
sedal na vojvodski stol Korotana,
pri Gospe Sveti molil sem, da zarja
bi lepša rodu vstala. Vem, kdaj brana
bila je Blagovest od Gospodarja,
ki so prinesli k nam 'z dežel jo vzhoda
Cirila učeniki in Metoda."

"Bojril sem zoper divje se Osmane,
stal sem nasproti njim ; bil mrtva straža
sem."- Zdaj za hip beseda mu zastane...
Nato povzame: "Kralja jaz Matjaža
rodil sem, ki morda kdaj kvišku plane,
ker on je res, ne bajka le al' vraža!"
Grmel je njega glas, kot sodne trombe
nekoč, ko se odpro vse katakombe...

"Za staro pravdo vodil v boj Matijo,"
spet je govoril, "z njim na prestol sedel
ognjeni sem, kot kralj nad domačijo
gorečo in razrušeno, povedel
sem brate tvoje v boj za Slovenijo,
ob Soči, pri Šolunu kri sem bredel;
trpel sem sužnost mračno ob Jadranu,
bes tujca skušal v Istri, Korotanu." -

"Moj Bog!" sem vzdihnil; zdaj se mi zazdelo
je, da poznam ta glas, oči globoke
in lice to nagubano in velo
sem videl že in da trepoče roke
njegove že položil sem na čelo;
da vem za njega solz, krvi potoke;
"Kdo si!?" Govori!", ustne 'zgovorile
so suhe mi, ko sem napel vse sile. -

Ni odgovoril, kot da slišal ni me,
vse večji plamen mu v očeh je gorel.
"Rodil sinóv, hčerá sem tisočine,
v solzáh, v krvi vsak od njih je zorel,
redké pomladi vžili so; sred zime
ostré, le žar ljubezni jim je gorel."
Glas se mu stišal je, postal bolеč je,
na licih bral sem sled bolí vse večje.

"Rodil sem pevce, ki so pesmi peli,
kot drugi narodi, močni sloveči...
moji otroci"...Vzdihnil je..."vse vzeli
so mi jih, tisoče je zmaj rdeči
požrl mi, v tujini so splahnèli
in z njim' moj tihi, davni sen o sreči,
saj so umirali med sabo sprti,
kot da bi se zarótili vsi črti

Prot' njim, a njihovi grobovi skriti
ne vem kje so, le njih tuljenje čujem
in ene solze vroče potočiti
na njih ne morem; - nemo zdaj tugujem..."
Zdaj skoraj vedel sem, kdo mora biti...
"A kaj Martinek, Vida?" še sprašujem. -
"Samo ta dva sta, starcu, mi ostala,
za njú, za zarod njun skrb name pala..."

Glej, tisti hip za njima cela vrsta
Martinekov in lepih Vid je bila!
"Tó je moj up; iz tega mlad'ga brsta
nekoč morda bo nova doba vzklila!",
nadaljeval je starec; "zame krsta
počitka desk svojih še ni dobila; -
jaz sem - tvoj narod; zemlja - domovina,
življenje moje, - njena zgodovina!"

Da! To je on! Moj narod in moj oče!
Bolestno me spoznanje je pretreslo,
da meni pomagát' mu ni mogoče;
gorje njegovo ni mi prizaneslo,
z njim sem i jaz pretakal solze vroče,
ki so rodile svetlo, novo geslo:
Trpeti častno, hrabro se boriti
za narod svoj, za ideal častiti! -

Zdaj starec kvišku kot mladeniš vstane,
obraz svetal mu je kot liè svetnika
in gromka, silna mu beseda plane:
"Čujte bogovi me, čujte moč krika
krvi nedolžne! - Judeže prodane
kaznujte strašno!", glas mu jezno sika;
"prokletstvo nate, stoletna nesloga!
Ves blagoslov zaté, deca uboga!" -

"Borite se, trpite sred' viharja,
ljubite zemljo, naj bo domovina
enako mila vsem vam, iz oltarja
človekovega luč naj lije Sina
na vas; - naj sine večne sreče zarja,
neznana moja bod' vam bolečina!" ---
Klečijo vsi...i jaz...dan se poslavlja
dvignjenih rok nas starec blagoslavlja.

V zatonu sonca lik njegov lebdel je...
sklonjenih glav kleči vsa množ'ca zbrana...
A čudo glej: Las starcu sneg temnel je,
izgládila so lica se zorane,
obraz prerojen, mlàd mu zažarel je,
ni več skrbi sledu in stare rane
spet cele so... Ko sonce slednjič sine
vsa množ'ca, Vida, ón, Martinek - zgine.

A moj vodnik? "Zdaj si doživel!" reče,
nazaj se vrni, čakaj ure svoje,
naj iz oči ti solza več ne teče,
naj vodi doživetje to te v boje,
ki čakajo te, naj iz te nesreče
rodi se nova doba zemlje tvoje!" -
Vse bolj bledel je, slednjič se je zgubil
kot siv spomin in jaz - sem se prebudil.

EPILOG

V temi, na trdi postelji sem sanje,
ki sanjal sem jih, mislil te prežive:
Resnica čista so; ko mislim nanje
srce je polno volje neznagljive:
krvave maščevati vse krivice,
za zmirom zapustiti pota krive,
sejati v brazde duš poštenja klice,
pomagat' narodu, de zopet vstane...
A tu kot Prometej sem, - sredi žice -
obupa, domotožja ptice rane
v srce mi, dušo kljujejo krvave,
ki večna sled za njimi mi ostane.
Edinosti nam, sloge treba prave,
to geslo bodi nam, svetlo vodilo,
bodočnost svojo glejmo vedre glave. -
Tako v resnici bode se zgodilo,
kar sanjal le sem jaz, a neša pota
nebo bo s svojo milostjo oblilo.
V ognju pravice naj zgori vsa zmota,
vihra krvi od zrna loči pleve,
da bomo nekdaj kot čvrsta enota
stopili v lepše, srečnejše nam dneve!
Brezdomci bedni so samo barbari!
Zgradimo dom, v njem zmagoslavne speve
zapojmo:" Narod naš, Bog te obvarji!"

MAMICA ČAKA

Povsod je le mrak in strahotne tema
in veter prepeva prek mrtvih vrtov,
jok, mrak in tema je v globini srca,
smrt vstaja iz svežih in mladih grobov.

Nekdo je po polju cvetlice nastlal,
rdeče kot kaplje mladostne krvi,
na drznemu vrancu junak privihral
in padel je sredi viharne noči.

A mamica čaka, da sin se ji vrne
iz daljnih in srcu neznanih zemlja,
mrtvaška tišina, snežinke srebrne
prinašajo tihe pozdrave neba.

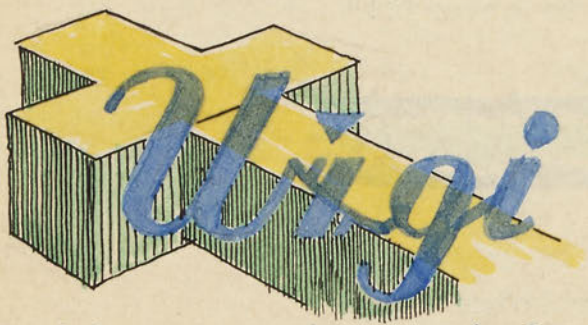
DVIGNIMO GLAVE

Težke so misli, ki ti roje
po glavi, kadar gledaš stoje
na vzvišenem koščku zemlje,
po cesti kak' stroji brne;
med tabo in njo pa pregraja
s svetom te žična razdvaja.

Zavedaš se krute resnice,
da zemljo so tvojo butice,
ki življenj jim človeških ni mar,
pognale v krut ta požar,
za bedaste svoje ideje,
ki pamet se zdrava jim smeje.

A pomni! Za dela njih kleta,
ki bebcu brez uma so sveta,
plačilo se naše pripravlja!
Na tujih se tleh ustanavlja
ogromna zdaj naša armada,
ponos naš in narodu nada.

Zatorej le dvignite glave,
saj narod moči smo in slave,
kar priča o nas zgodovina.
Ko zarja bo naša na vzhodu
dvignila vojsko k pohodu,
nam rešena boš domovina!

Vrgi mi križ

Prodal sem vse, kar sem imel,
izdal sem staro izročila,
raztrgal sveta oblačila
ki sem od deda jih prejel.

In zdaj te prosim kot berač,
o sprejmi me med svoje sluge,
da čistim prag svetlih palač.

Jemu ves krik, nemir srca,
upor neplodnega človeka,
saj vendar sem usahla reka,
le kup trohnečega mesa.

Saj blag si, milost vsem deliš,
odvedi v večnosti me struge,
užgi na čelo mi svoj križ!

KRONIKA

Dne 19. novembra, je slovenska igralska družina uprizorila izredno dobro uspelo Vodopivčevo kmečko igro "Oreh". Predstava je bila ena najboljših, kar smo jih doslej videli na našem odru. Vsi igralci so svoje vloge podali zelo prepričljivo in naravno. Želeti bi bilo, da bi bile predstave te vrste čim bolj pogoste, kar potrjuje tudi uspeh predstave "Oreh".

Dne 22. novembra, je bila med moštvo razdeljena prva pošiljka novih uniform, perila in obutve, kar je bilo - razumljivo - sprejeto z največjim veseljem. V kratkem pričakujemo novo pošiljko, tako da bodo vsi pripadniki taborišča preoblečeni in obuti.

Dne 25. novembra, se je odigrala nogometna tekma med slovenskim moštvom in avijatičarji. Tekmo je zelo oviral dež; teren je bil spolzek in žoga težka. Zmagalo je moštvo avijacije s 5:1. Poraz naših je pripisovati slabemu vremenu in terenu, predvsem pa nenavzočnosti dveh najboljših igračev, poročnika Blaparja in podnarednika Kranjca. Nogometna sekcija SK "TRIGLAVA" bo v kratkem pričela z rednimi, sistematičnimi treningi in upamo, da uspeh ne bo izostal.

Dne 27. novembra, je bil v prostorih čitalnice občni zbor Slovenskega akademskega kluba (SAK). Na zboru je bil sprejet z malimi izpremembami klubov pravilnik in pravilnik centralnega Jugoslovanskega akademskega kluba "Ravna gora". Sledile so volitve odbora SAK-a. Izvoljena je bila lista s ppor. Zovič Marjanom na čelu. Po volitvah odbora, so bili izvoljeni še delegati za glavno upravo in skupščino JAK-a. Mlademu akademskemu klubu želimo čim uspešnejše delo in napredek!

Dne 28. novembra, so pripadniki I. bataljona pod vodstvom g.por. Tomaža odšli na popoldanski izlet izven taborišča.

Dne 28. novembra, je izšla 41. številka "Biltena Kraljevske Jugoslovanske vojske". Doslej je bil list ciklostiran, to pa je prva tiskana številka tega priljubljenega informativnega lista v taborišču.

V okviru vzgoje vojaka se za pripadnike slovenskih trup vrše vsakodnevna aktualna predavanja. Doslej so predavali: G. major Skalar: O demokraciji; - g. major Savo: Aktualna vprašanja v taborišču; kurat g. Kunstelj: O narodnih običajih in tradicijah, O lepem vedenju! - g. kap. Rušenjak: Politični pregledi; - g. kap. Planinc: Pravila službe; - g. kap. Pleša: Kaj nam je manjkalo in česa potrebujemo; kurat g. Roblek: Verska in moralna vzgoja; - g. ppor. Bratko: O obveščevalni službi; - g. ppor. Pirih: Roman taborišč nega življenja.

Pod vodstvom g. majorja Skalarja se je pričel pravniški tečaj za akademike - juriste. - - - Pevski zbor Slov. armije se pod vodstvom g. por. Savellija marljivo vadi za svoj predvideni koncert.

1918·1945

V svobodi zadrhtele so zastave,
ko je pred leti skozi vso deželo
trpeče,ljudstvo radostno zapelo:
"Oteti bratje smo, pokonci glave!"

Kako je pohitela prek dobrave
trpeča mati in z roko uvelo
objela sina, v srcu pa je pelo
ob misli, da ni več pesti krvave.

Le kratko nam svoboda je žarela;
le sanje so bile, se mi dozdeva
in že nam sreča proč je odhitela.

Dom prazen je, nihče več ne prepeva,
tujina ji je sina - srečo vzela,
spet mati trudna sredi polj sameva...

ČE BI SE ZGODILO, DA BI NAM USODA VENDARLE POSLALA SKRAJNO PRESKUŠNJO-TEDAJ, BRATJE, BO STVAR TAKO PREPROSTA,KAKOR SO PREPROSTE VSE VELIKE IN SLAVNE STVARI: S POGUMOM SVOJIH DAVNIH PREDNIKOV BOMO ODVRGLI, KAR NAS PRIKLEPA NA TA MINLJIVI SVET IN ZAHVALILI BOGA, DA SMEMO S SVOJO KRVJO ODKUPITI SVOBODO IN ŽIVLJENJE RODOV, KI PRIDEJO ZA NAMI !

"MI IN SVET" IZHAJA VSAKEGA PRVEGA IN PETNAJSTEGA V MESECU.
IZDAJA SLOVENSKI AKADEMSKI KLUB.
UREJUJETA GORAZD HOTIMIR IN ŽITNIK ZVONONIR

ROMAN V TREH SLIKAH.....

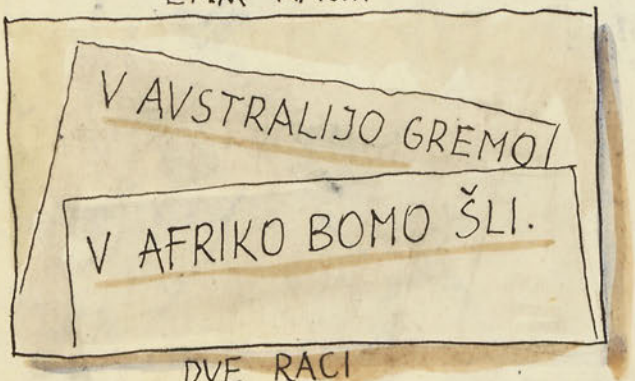

SKLANJATEV:

ENA RACA

DVE RACI

VELIKO RAC

HA-HA

Zvone

KAJT PRI Savici

Devetkrat večji množica jih obsuje,
in zvesto straže krog in krog postavi
odvzame up jim vse pomoči tuje,
visoke odre tamkaj si napravi,
zidovje podkopuje vrata seka,
ne polasti se njih, ki so v trdnjavi.

Šest mesecev moči tla krvava reka
Slovenec že mori Slovenca, brata -
kako strašna slepota je človeka.

WE ACCUSE...